FOTO VAN DE LEEFOMGEVING

Mer-procedure omgevingsvisie Kerkrade

Gemeente Kerkrade in samenwerking met Arcadis, oktober 2024

Gemeente Kerkrade

Inhoud

1. Inleiding 4
1.1 Foto van de leefomgeving 4
1.2 Historie Kerkrade 5
1.3 Scoringstabel 7
2 Bodem 8
2.1 Bodem en ondergrond 8
2.2 Landbouw 13
3 Omgevingskwaliteit (landschap, ruimtelijke kwaliteit en cultuurhistorie) 16
3.1 Landschap, ruimtelijke kwaliteit en cultuurhistorie 16
3.2 Natuur, biodiversiteit en stedelijk groen 22
4 Klimaatadaptatie 26
4.1 Wateroverlast 26
4.2 Waterkwaliteit 27
4.3 Droogte 31
4.4 Hittestress 32
5 Economie 36
5.1 Economie 36
5.2 Onderwijs 40
5.3 Recreatie en toerisme 43
6 Leefomgeving 46
6.1 Wonen 46
6.2 Sociale cohesie en leefbaarheid 51
7 Mobiliteit 56
8 8 Gezondheid 60
8.1 Gezondheid 61
8.2 Milieuthema's (EV, lucht, geur, geluid, licht) 68
8.2.1 Externe veiligheid/Omgevingsveiligheid 68
8.2.2 Lucht 70
8.2.3 Geur 73
8.2.4 Geluid 74
8.2.5 Licht 77
9 Duurzaamheid 79
9.1 Circulaire samenleving 79
9.2 Energietransitie 80
9.2.1 Duurzaam energieverbruik 81

9.2.2 Energie opwek 82
9.2.3 Energie efficiëntie 84
10 Bronnen 87

1. Inleiding

1.1 Foto van de leefomgeving

De *Foto van de Leefomgeving* beschrijft de staat van de leefomgeving in de gemeente. In dit hoofdstuk worden de *huidige situatie* en de *autonome ontwikkelingen* tot 2040 beschreven. Samen vormen de huidige situatie en de autonome ontwikkeling de *referentiesituatie* voor het OER.

De Foto van de Leefomgeving vormt het referentiepunt voor de beoordeling op doelbereik en milieueffecten. Voor iedere ruimtelijke opgave die terugkomt in de Omgevingsvisie is op basis van beschikbare informatie en expert judgement beoordeeld in welke mate anno 2024 voldaan wordt aan de voor die opgave gestelde ambitie. Er wordt onderscheid gemaakt tussen drie typen informatie, in aflopende mate van concreetheid en cijfermatigheid:

1. Kwantitatieve informatie: deze informatie is cijfermatig en dus meetbaar, bijvoorbeeld data uit meetgegevens en rekenmodellen.
2. Kwalitatieve informatie: deze informatie is niet-cijfermatig en dus lastig meetbaar, bijvoorbeeld interviewgegevens en kaartmateriaal.
3. Expert judgement: in het geval dat er geen kwantitatieve en kwalitatieve informatie beschikbaar is wordt de beoordeling gedaan op basis van kennis en ervaring van specialisten.

De insteek vanuit de NRD was om de Foto van de Leefomgeving zoveel mogelijk kwantitatief op te stellen, om de opgaven en knelpunten in het ruimtelijk domein zo scherp en meetbaar mogelijk in kaart te brengen. Tijdens het opstellen is echter gebleken dat voor niet alle thema's kwantitatieve gegevens beschikbaar waren en dat de beschikbare tijd beperkt was. Tevens was een gedetailleerde of kwantitatieve analyse nog niet mogelijk of zinvol op het niveau van de omgevingsvisie.

Voor de volgende beleidsvelden is daarom gekozen om informatie te gebruiken op basis van kwalitatieve analyse en expert judgement:

- Landschap en ruimtelijke kwaliteit
- Natuur en biodiversiteit
- Wateroverlast
- Ruimtegebruik (alleen kwantitatieve analyse op hoofdlijnen/gebiedstypen)
- (gezonde/duurzame) Woningvoorraad (cijfers beschikbaar tot 2030)

Een kwantitatieve analyse voor bovenstaande thema's zal worden uitgevoerd bij concrete projecten of omgevingsplannen waar desbetreffende omgevingseffecten verder onderzocht dienen te worden.

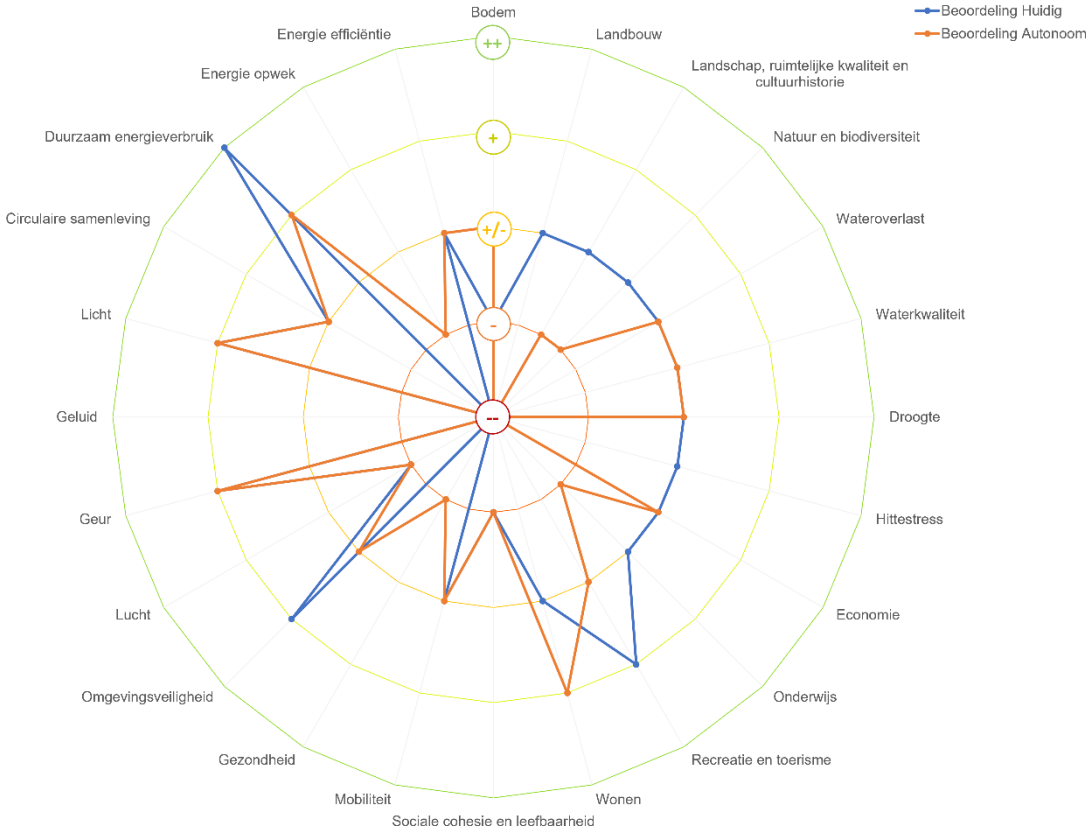
Volgend op de beschrijving van de huidige situatie zijn autonome ontwikkelingen die naar verwachting plaats zullen vinden in de periode tot 2040 in beeld gebracht. Deels komt dit voort uit al vastgesteld beleid op bijvoorbeeld het gebied van woningbouw, natuurontwikkeling en duurzaamheid. Deels worden voor de autonome ontwikkelingen externe ontwikkelingen buiten de directe invloedssfeer van de gemeente en/of de Omgevingsvisie beschreven. Denk daarbij aan onder meer klimaatverandering, de landelijke energietransitie en verschuivingen in de bevolkingsopbouw in de gemeente. Voor de referentiesituatie die hieruit volgt is voor iedere opgave bepaald of in vergelijking met de huidige situatie een (grote) verbetering, (grote) verslechtering of geen verschil op zal treden en tot welke beoordeling dit leidt. Om dit kwaliteitsniveau te beoordelen wordt gekeken naar de beschikbare referentiewaarde. Hierbij wordt middels een ladder van aflopende kwaliteitsniveaus onderscheid gemaakt in:

1. Wettelijke normen.
2. Vastgestelde beleidsnormen of -doelstellingen.
3. Advieswaarden van instituten.
4. Vraag versus aanbod.

5. Benchmarks ten opzichte van het landelijk gemiddelde of vergelijkbare gemeenten.
6. Expert judgement.

Het toepassen van wettelijke normen heeft de voorkeur omdat dit leidt tot de meest navolgbare en eenduidige beoordeling. Indien wettelijke normen niet beschikbaar zijn voor het te beoordelen beleidsveld, worden beleidsnormen of -doelstellingen toegepast. Indien deze niet beschikbaar zijn, wordt de ladder verder afgelopen.

In figuur 1 zijn de beoordelingen van de huidige situatie en autonome ontwikkeling samengevat in het Rad van de Leefomgeving. Verderop in dit hoofdstuk wordt de score van de Foto van de Leefomgeving per opgave getoond. Figuur 1 laat zien hoe de beoordeling verandert op basis van de autonome ontwikkeling ten opzichte van de huidige situatie. De blauwe lijnen geven de score van de huidige situatie weer, de oranje lijnen geven de score van de autonome ontwikkelingen weer. Als de beoordeling van de autonome ontwikkeling lager is dan de huidige situatie, is er sprake van een negatief effect op het beleidsveld. Als de beoordeling van de autonome ontwikkeling hoger is dan de huidige situatie is er sprake van een positief effect op het beleidsveld. De buitenste ring betreft de hoogste score (++) en de binnenste ring betreft de laagste score (--).

Figuur 1 het Rad van de Leefomgeving voor de huidige situatie (blauwe lijn) en de autonome ontwikkeling (oranje lijn)

1.2 Historie Kerkrade

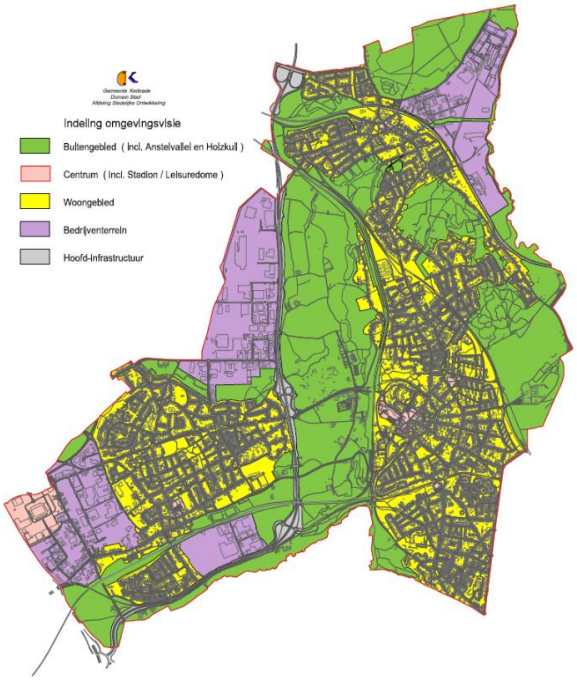
De oudste zichtbare cultuurhistorische elementen in Kerkrade komen uit de Romeinse tijd. In Kerkrade zijn vier Romeinse villa's aangetroffen: Kaalheide, Winckelen, Kloosterraderplein en Holzkuil.

Kerkrade is in de Middeleeuwen ontstaan. Toen nog in de vorm van verschillende kleine nederzettingen nabij agrarische ontginningen. Nog steeds zijn een aantal van de belangrijke routes

door Kerkrade (de linten) en de verschillende buurtcentra (dorpskernen) herkenbaar vanuit deze tijd. Voorbeelden van deze cultuurhistorische elementen kerken, kapellen, kruizen en enkele hoeves.

De verdere ontwikkeling van de stad, voor meer dan de helft grenzend aan Duitsland (oost- en zuidzijde), heeft een directe link met de mijnbouw geschiedenis. De Zuid-Limburgse grond is altijd een vindplaats van bodemschatten geweest. Al in de 17e eeuw zorgde de abdij Kloosterrade (het huidige abdijcomplex Rolduc) voor werkgelegenheid middels steenkoolwinning. De geschiedenis die daarop volgde kennen we allemaal goed. Met name tussen de twee wereldoorlogen groeide de hele mijnstreek snel. In Kerkrade ontstonden een zestal mijnen. De verschillende dorpskernen werden uitgebreid in de richting van de mijnen, onder andere met mijnkoloniën die werden gebouwd voor de nieuwe werknemers. Ook het aanleggen van spoorlijnen is te danken aan de industriële activiteit.

Na het sluiten van de mijnen zijn diverse terreinen in korte tijd getransformeerd tot bedrijventerrein, woon- of groengebied. Kerkrade is inmiddels met name een woongemeente met in het centrum en langs de oostzijde prachtige natuur. Na het mijnverleden is er een duidelijke structuur ontstaan in de gemeente bestaande uit verschillende gebiedstypen: buitengebied, centrumgebied, woongebied, bedrijventerrein en hoofdinfrastructuur. Deze indeling van de gebiedstypen is weergegeven in figuur 2. De procentuele verdeling tussen de verschillende gebieden is als volgt: buitengebied 37,1% (waarvan o.a. landbouw 30% en 44% natuur), bedrijventerrein 16,4%, centrum 1,9%, hoofd-infra 2,1% en Wonen 42,5%.

Figuur 2 Gebiedsindeling gemeente Kerkrade

De ingrediënten voor een goede en gezonde leefomgeving zijn voorhanden, maar er is ook de pijn over het abrupte einde van de mijnbouw en alle sociaaleconomische problematiek die dat teweeg heeft gebracht. De afgelopen jaren waren een tijd van stagnatie. Het perspectief als krimpregio gaf weinig mogelijkheden om te investeren en tot een nieuw perspectief te komen. Maar het tij keert, er is al enige tijd druk op de ruimte voor bedrijven, er is steeds meer vraag naar woningen en de vergrijzingspiek wordt snel bereikt. Allemaal trends die kansen geven om weer te investeren, plannen te maken en vooruit te kijken.

1.3 Scoringstabel

De onderstaande scoringstabel geeft een overzicht van alle thema's die in de Foto van de Leefomgeving zijn behandeld. Ieder thema wordt beoordeeld op basis van een schaallat, deze schaallat wordt voor elk thema toegelicht. De huidige situatie geeft die situatie in 2024 aan. De autonome ontwikkeling schetst hoe een thema zich zal ontwikkelen in de komende jaren, volgens de huidige trends. De beoordelingsschaal bestaat uit vijf kwaliteitsniveaus en wordt per beleidsveld in tabelvorm weergegeven met behulp van symbolen (--, -, +/-, +, ++) en kort toegelicht. De kwaliteitsniveaus komen overeen met ringen in Rad van de Leefomgeving. De foto van de leefomgeving is door de gemeente opgesteld, echter de scores zijn tot stand gekomen met ondersteuning van adviesbureau Arcadis. De samengevoegde scores zijn weergegeven in figuur 1.

Beleidsvelden	**Huidige situatie**	**Autonome ontwikkeling**
Bodem	-	+/-
Landbouw	+/-	--
Landschap, ruimtelijke kwaliteit en cultuurhistorie	+/-	-
Natuur en biodiversiteit en stedelijk groen	+/-	-
Wateroverlast	+/-	+/-
Waterkwaliteit	+/-	+/-
Droogte	+/-	+/-
Hittestress	+/-	--
Economie	+/-	+/-
Onderwijs	+/-	-
Recreatie en toerisme	+	+/-
Wonen	+/-	+
Sociale cohesie en leefbaarheid	-	-
Mobiliteit	+/-	+/-
Gezondheid	--	-
Omgevingsveiligheid	+	+/-
Lucht	-	-
Geur	+	+
Geluid	--	--
Licht	+	+
Circulaire samenleving	+/-	+/-
Duurzaam energieverbruik	++	+
Energie opwek	--	-
Energie efficiëntie	+/-	+/-

2 Bodem

De beschrijving van de huidige situatie, de autonome ontwikkelingen en de bouwstenen voor de omgevingsvisie per thema, hebben plaatsgevonden aan de hand van statistische analyses, interviews, kaartmateriaal, beleidsdocumenten en ervaring van specialisten. Een overzicht van deze bronnen is weergegeven in hoofdstuk 10 ‘Bronnen’.

2.1 Bodem en ondergrond

Score	
++	Bodem is van hoogwaardige kwaliteit en voor alle doeleinden toepasbaar, er zijn nauwelijks knelpunten tussen functies en nauwelijks risico’s rondom mijnbouwverleden.
+	Bodem heeft aanvaardbare kwaliteit, enkele knelpunten tussen functies en weinig risico’s rondom mijnbouwverleden.
+/-	Bodem is licht verontreinigd, spelen verschillende knelpunten in de ondergrond en er zijn risico’s rondom het mijnbouwverleden.
-	Bodem is op verschillende plekken verontreinigd, ondergronds spelen er verschillend knelpunten en er zijn meerdere risico’s rondom het mijnverleden.
--	Bodem is voor een groot gedeelte van slechte kwaliteit, de ondergrond is vol en er spelen veel risico’s rondom het mijnverleden.

Fase	Beoordeling	Toelichting
Huidige situatie	-	Gemeente kent locaties met voormalige steenkoolmijnen, deze zijn gesaneerd door middel van een leeflaag, daaronder kan de grond sterk verontreinigd zijn, er worden nog steeds locaties gesaneerd. Door ondiepe winningen (mijnbouw) spelen er risico’s rondom verzakking. De ondergrond is in de huidige situatie al druk.
Autonome ontwikkeling	**+/-**	Door bodemverontreiniging worden er nog verschillende onderzoeken en saneringsactiviteiten uitgevoerd binnen de gemeente. Verder worden jaarlijks 1 à 2 historische schachten gestabiliseerd, richting 2050 zijn vrijwel alle schachten gesaneerd. De huidige ondergrond is al druk en richting de toekomst zal de druk op de ondergrond verder toenemen door verschillende ruimteclaims.

Huidige situatie

Bodemopbouw

Kerkrade heeft globaal de volgende oorspronkelijke bodemopbouw. De bovenste bodemlaag bestaat uit Löss (zandige leem) uit de Formatie van Boxtel. Hieronder bevinden zich zand/grind-afzettingen uit de Formatie van Beegden. Daar weer onder volgen de Formaties van Rupel en Tongeren, die uit fijn kleiig zand en klei bestaan. Deels zijn formaties van Breda en Veldhoven aanwezig. De basis wordt gevormd door vast gesteente; kleisteen (schalie), zandsteen en steenkoollagen uit het Carboon. In de bodem zijn tektonische breuken aanwezig die voornamelijk in ZO-NW-richting lopen. Over het algemeen bevindt grondwater zich op meer dan 5 m onder maaiveld. Alleen onder in beek- en rivierdalen kan het binnen 5 m-mv aanwezig zijn. De bodemopbouw van de gemeente Kerkrade is afgebeeld in figuur 4.

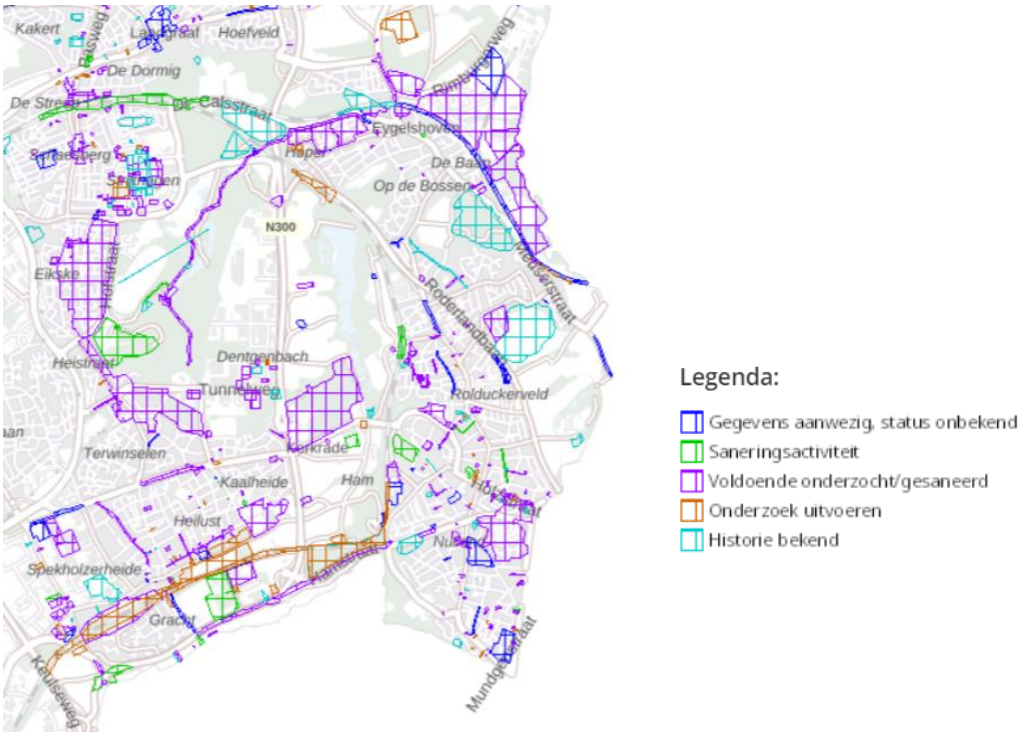
Bodemkwaliteitskaart en Nota Bodembeheer

Doel van een bodemkwaliteitskaart is het in kaart brengen van de milieuhygiënische kwaliteit van de bodem. Hiertoe is de gemeente opgedeeld in een aantal deelgebieden met een milieuhygiënisch vergelijkbare bodemkwaliteit. Uit de kaart blijkt dat gemiddeld in de geroerde bovengrond (0 – 0,5 m onder maaiveld), lichte bodemverontreiniging voorkomt. De ongeroerde ondergrond (0,5 – 2 m-mv), is gemiddeld niet verontreinigd. Plaatselijk kunnen locaties met sterke bodemverontreiniging

aanwezig zijn. Welke gevolgen bodemkwaliteit voor ruimtelijke ontwikkelingen heeft, volgt uit de gemeentelijke Nota Bodembeheer. In deze nota worden de visie en doelstellingen van de gemeente Kerkrade verwoord om te komen tot een optimaal gebruik van de bodem.

Bodemverontreiniging

In de gemeente bevinden zich grote fabrieksterreinen en mijnsteenstorten van de voormalige steenkoolmijnen. Hierop zijn woningen en bedrijven gebouwd of ze zijn als recreatiegebied heringericht. De meeste van deze terreinen zijn in de jaren 90 van de 20e eeuw en begin 21e eeuw door middel van een 'leeflaag' gesaneerd. Dit betekent dat onder de leeflaag sterk verontreinigde mijnsteen of grond aanwezig kan zijn. Dat zorgt voor permanente nazorg om vermenging en herverontreiniging van de leeflaag te voorkomen. Verder zijn in de gemeente diverse kleinere bodemverontreinigingslocaties aanwezig, de belangrijkste locaties zijn weergegeven in figuur 3 (Atlas Leefomgeving Bodemverontreiniging en sanering, 2022).

Figuur 3 Bodemverontreiniging en sanering Kerkrade

Mijnbouw

Op 15 december 2016 heeft het Ministerie van Economische Zaken diverse rapporten over 'Na-ijlende gevolgen steenkolenwinning Zuid-Limburg' openbaar gemaakt. Hierin staan mogelijke na-ijlende effecten van de voormalige steenkolenmijnbouw beschreven. De volgende na-ijlende effecten kunnen mogelijk van invloed op boven- en ondergronds ruimtegebruik zijn.

Ondiepe winningen

In Kerkrade bevinden zich ondiepe historische en industriële steenkoolwinningen. Dit zijn winningen die tot dicht onder de bovenkant van het Carboongesteente hebben plaatsgevonden. Als het gesteente boven de winning breekt kan bodemmateriaal uit de deklagen naar binnen stromen en kan uiteindelijk aan het maaiveld een verzakking ontstaan. Een verzakking kan schade aan ondergrondse (bv. kabels en leidingen) en bovengrondse infrastructuur (bv. wegen en gebouwen) toebrengen.

Mijnschachten

Binnen de gemeente liggen ca. 59 historische en 19 industriële mijnschachten. Van de industriële schachten zijn de meeste bij sluiting voldoende stabiel afgewerkt. Enkele moeten echter aanvullend worden gestabiliseerd. Van de historische schachten is ca. de helft gevonden. Deze worden, als dit vanwege aanwezige bebouwing mogelijk is, gestabiliseerd.

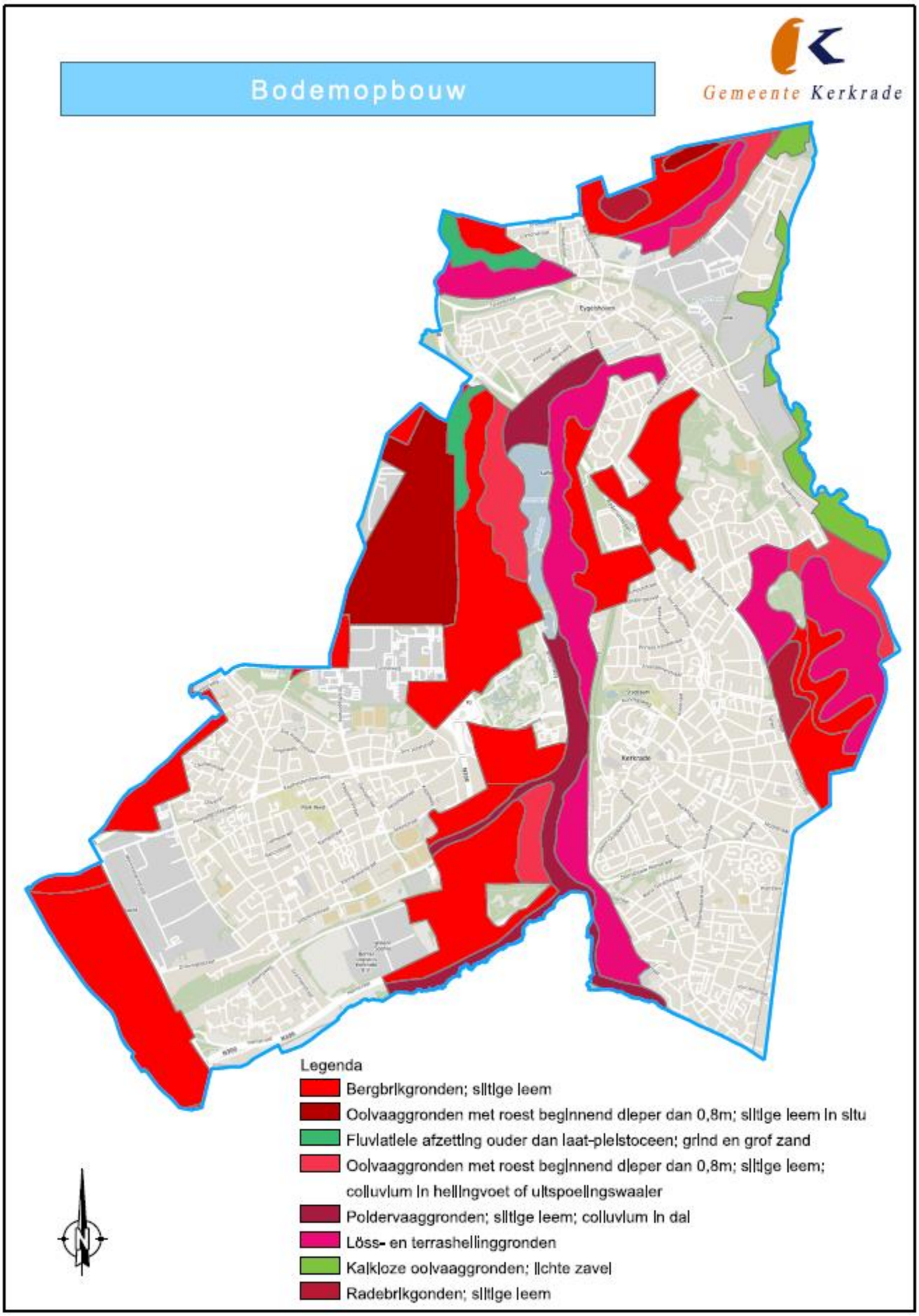
Bodemstijging
De Feldbiss-breuk die in ZO-NW-richting loopt, staat als actieve breuk bekend. Binnen een aangegeven gebied rond de Feldbiss-breuk is ongelijkmatige bodemstijging, als gevolg van stijgend mijnwater in de ondergrond, mogelijk. Bij eventuele nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen dient hiermee rekening gehouden te worden. De geologische breuken, schachten, ondiepe winningen en overige informatie over het mijnverleden zijn weergegeven in figuur 5.

Autonome ontwikkeling

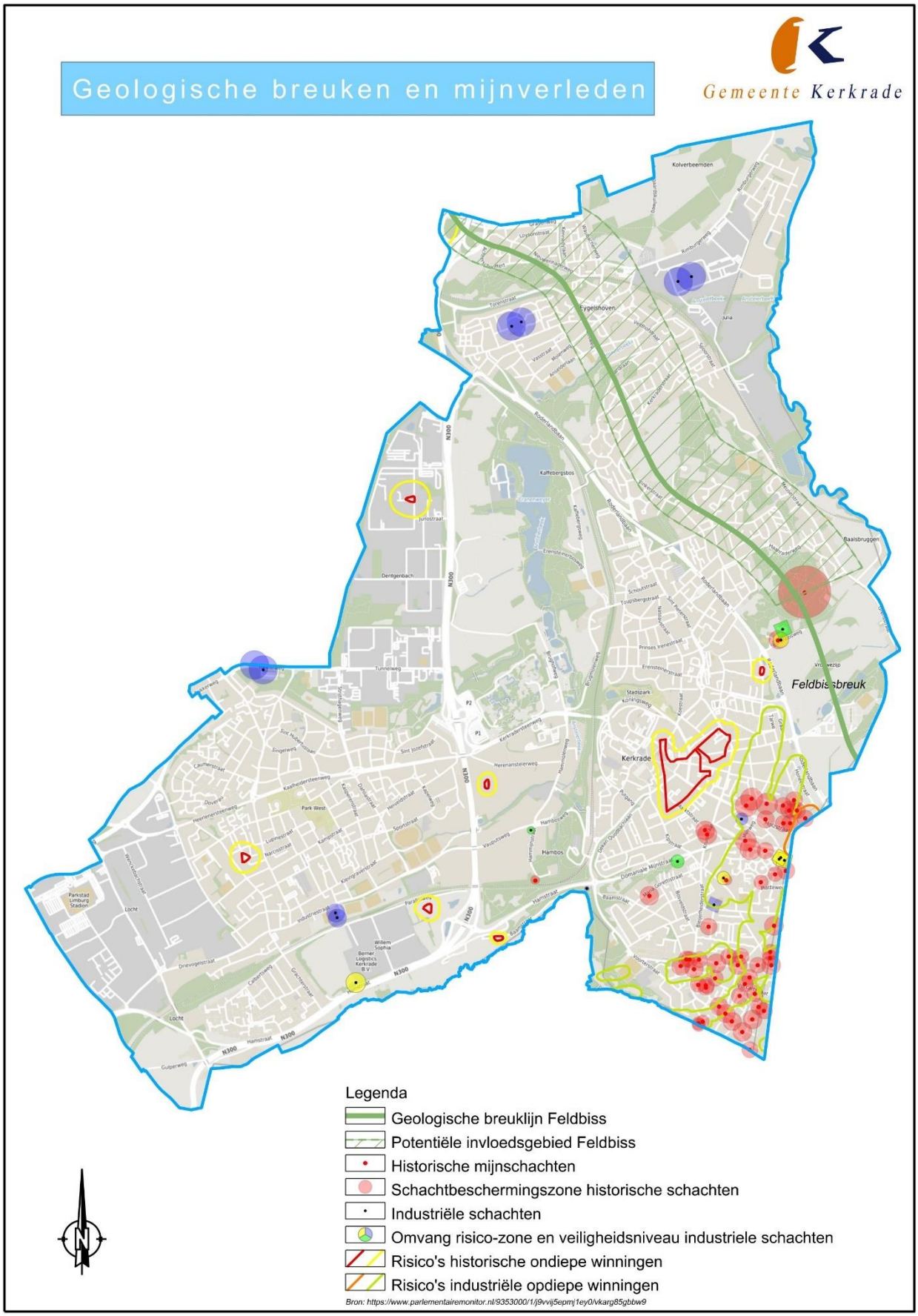
- Bodemverontreiniging verdwijnt meestal niet vanzelf, maar moet actief worden gesaneerd; verwijderd of afgedekt. Sanering is over het algemeen afhankelijk van initiatieven tot herinrichting van gebieden of nieuwbouw van woningen of bedrijven.
- Mijnbouw: per jaar kunnen structureel 1 à 2 gevonden historische schachten worden gestabiliseerd. Bij herinrichting of nieuwbouw in de toekomst kunnen, niet-gevonden schachten alsnog worden opgespoord en moeilijk bereikbare schachten worden gestabiliseerd. Stabilisatie van ondiepe winningen is projectafhankelijk. Richting 2050 is dit een positieve ontwikkeling, de meeste schachten zullen zijn gesaneerd.
- Drukte in de ondergrond: de ondergrond wordt steeds drukker door verschillende ontwikkelingen: sanering, herinrichting, glasvezel netwerk, energietransitie (Mijnwater), infrastructuur, woningbouw etc. Daarbij dient opgemerkt te worden dat het in de huidige situatie al druk is in de ondergrond, richting de toekomst zal dit verder toenemen. Zo vraagt nieuwe woningbouw om meer ruimte voor kabels en leidingen in de ondergrond. Energietransitie vraagt om een uitbreiding van de capaciteit van het elektriciteitsnet en nieuwe vormen van energie (transport en opwek) vragen om meer ruimte in de ondergrond. Met name het project Mijnwater vraagt ruimte in de ondergrond.

Bouwstenen/ambities voor de Omgevingsvisie

- Bodemverontreiniging: het gemeentelijk bodembeheer is gericht op het behouden of realiseren van een veilige (geen onaanvaardbare risico's) en geschikte (duurzame) bodemkwaliteit. In een Omgevingsvisie en Omgevingsplan moet dit verder worden uitgewerkt.
- Mijnbouw: omgevingsvisie en -plan dienen zich te richten op randvoorwaarden om ruimtelijke ontwikkelingen, ondanks de aanwezige na-ijlende effecten van de steenkoolwinning, mogelijk te maken.
- Gemeente dient richting de toekomst een betere regie te voeren op de ondergrond, in de huidige situatie worden al combinaties gezocht maar dit moet nog beter aangezien de ruimteclaims in de ondergrond alleen maar meer worden.

Figuur 4 Bodemopbouw Kerkrade

Figuur 5 Geologische breuken en mijnverleden

2.2 Landbouw

Score	
++	Veel ruimte en ontwikkelingsmogelijkheden voor landbouwactiviteiten
+	
+/-	Enige ruimte en ontwikkelingsmogelijkheden voor landbouwactiviteiten
-	
--	Weinig ruimte en ontwikkelingsmogelijkheden voor landbouwactiviteiten

Fase	Beoordeling	Toelichting
Huidige situatie	**+/-**	Relatief klein landbouwareaal dat grondgebonden (weiland en akkerland) en vrij intensief wordt bewerkt door enkele agrarische bedrijven.
Autonome ontwikkeling	--	Extensivering van de landbouw, vaker extremer weer door klimaatsverandering (met name bodemerosie en wateroverlast) en ruimteclaims voor natuur, recreatie en toerisme en wonen (afname landbouwareaal).

Huidige situatie

Kerkrade is sterk verstedelijkt en heeft een relatief klein buitengebied, waarvan een groot deel bestaat uit (helling)bos en beekdalen die onderdeel uitmaken van het Natuurnetwerk Nederland (natuur 181 ha). Het areaal landbouwgrond is klein, versnipperd en heeft op veel plekken te maken met grote hoogteverschillen. 152,89 ha is akkerland en 112,47 ha is weiland, samen bedraat dit 33,6% van het aanwezige buitengebied (bron BGT 2024). Een deel van de agrarische gronden (76,1 hectare, 28,7% van het totale oppervlak aan landbouwgrond (bron: gemeente 2024) wordt verpacht door de gemeente. In figuur 6 is de landbouwsituatie in 2021 weergegeven.

Momenteel zijn er twee volwaardige agrarische bedrijven in Kerkrade. Het betreft twee gemengde bedrijven met weiland en akkerbouw die al ruim 100 jaar actief zijn in Kerkrade. De agrarische bouwkavels zijn gelegen aan de Herenanstellerweg en de Vauputsweg. De agrarische bedrijven hebben ook landbouwgronden buiten de gemeente Kerkrade. Verder hebben de bedrijven mogelijke bedrijfsopvolgers. Naast hun rol als agrariër bekleden de boeren een maatschappelijke functie binnen de gemeente, zo doen ze aan landschapsbeheer i.s.m. Limburgs Landschap, helpen Gaia Zoo, zorgen voor bloemrijke akkerranden, korenwolfbeheer, helpen met carnaval.

Daarnaast bevinden zich enkele kleinere agrarische bedrijven (Baalsbruggerweg, Vinkerstraat en Putstraat in Eygelshoven) en een manage (Baamstraat) in de gemeente Kerkrade. Met de aanleg van de provinciale autobaan Buitenring Parkstad (N300) in de periode 2015-2018 in de gemeente Kerkrade is het landbouwareaal een stuk kleiner geworden en zijn landbouwpercelen doorsneden. Vooral in het overwegend agrarisch gebied tussen de Kaalheidersteenweg en Hamstraat.
Een groot deel van het Kerkraadse landbouwareaal heeft te maken met hoogteverschillen. Vooral in het Anselderbeekdal, de omgeving van abdijcomplex Rolduc en het gebied ten noorden van Eygelshoven is sterk hellend. In 2021 en 2024 was er sprake van wateroverlast en bodemerosie als gevolg van extreme en aanhoudende neerslag. Dit zorgt voor productieverlies en mislukte oogsten. Diverse agrarische bedrijven passen niet kerende grondbewerking toe (niet ploegen van de grond) om erosie, uitspoeling van de vruchtbare lössgrond, te beperken.

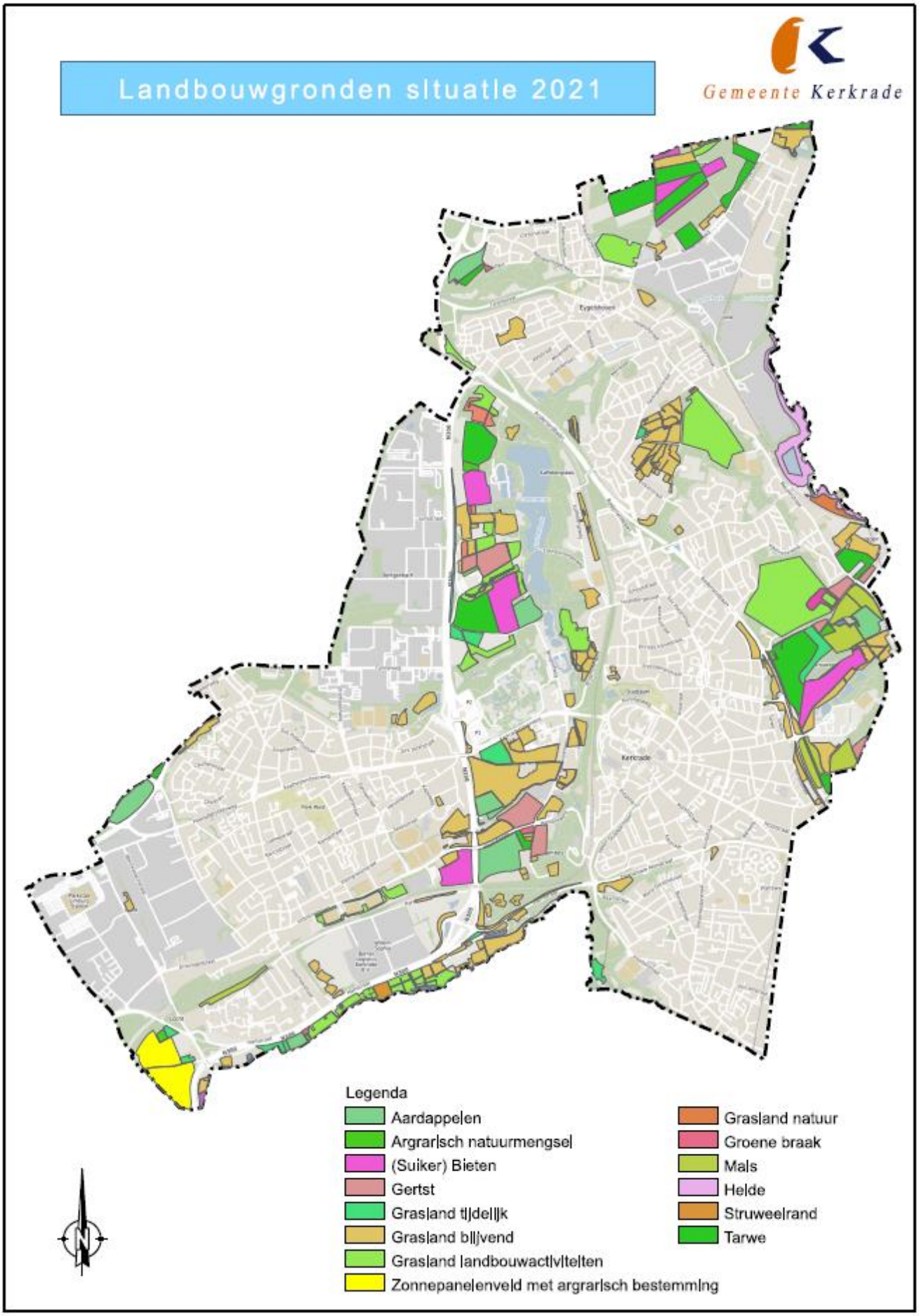
Autonome ontwikkeling

Door toenemende ruimteclaims in het stedelijke gebied (infrastructuur, wonen, bedrijven, recreatie en natuur), extremer weer als gevolg van klimaatverandering (minder opbrengsten en het telen van andere gewassen, ander landgebruik en grondbewerking), natuur- en landschapsontwikkeling zal een

intensieve productie van landbouwgrond in Kerkrade steeds moeilijker worden. Er moet anders worden “geboerd” waarbij rekening wordt gehouden met de omgevingskwaliteiten en de maatschappelijke ontwikkelingen. Lokale producten, gezonde voeding, extensieve landbouw, landschapsbeheer zullen naar verwachting in de toekomst voorop staan.

Bouwstenen/ambities voor de Omgevingsvisie

- Wat is ambitie van de gemeente samen met de belangrijkste grondeigenaren en gebruikers in het kleine en waardevolle buitengebied; hoe versterken wij het landschappelijk raamwerk met de nieuwe ruimteclaims en opgaven vanuit de andere beleidsvelden en maatschappelijke ontwikkelingen? Er ontbreekt nu een visie, er zijn geen keuzes gemaakt en hierdoor is er onduidelijkheid over de toekomst van de Kerkraadse agrarische bedrijven. Een voorbeeld hiervan is het centrale deel van de gemeente Kerkrade (het gebied tussen de Kaalheidersteenweg en de Hamstraat). Naar verwachting zullen hier diverse nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen plaatsvinden die ten koste zullen gaan van het landbouwareaal. De Omgevingsvisie zal een ontwikkelrichting moeten aangeven waaraan via een programma Landschappelijk Raamwerk/Buitengebied zal worden gewerkt, deze richting moet een kader vormen voor de gemeente maar biedt ook duidelijkheid richting de agrariërs.
- De gemeente wil haar gronden in het landschappelijk raamwerk strategisch inzetten (heroverweging pachtovereenkomsten en een actiever grondbeleid met aan- en/of verkoop van gronden) om een duurzamere, een meer natuur inclusieve landbouw mogelijk te maken, gericht op landschapsversterking en verbetering van de biodiversiteit.
- Landbouw zal veel meer dan nu rekening moeten houden met de omgeving en andere beleidsvelden waaronder natuur, cultuur(historie), recreatie en toerisme, klimaatadaptatie en duurzaamheid (circulariteit).
- De huidige landbouwgronden, die onderdeel maken van het landschappelijk raamwerk, zijn belangrijk voor de biodiversiteit, de overgangen tussen stad en land, de kwaliteit van het landschap en uitstraling/identiteit van de “bovenstad Kerkrade”. Landbouw zal moeten bijdragen aan een waterrobuuste en klimaatbestendige stad, door het (langer) vasthouden van hemelwater en het terugdringen van bodemerosie.

Figuur 6 Landbouwgronden in 2021

3 Omgevingskwaliteit (landschap, ruimtelijke kwaliteit en cultuurhistorie)

3.1 Landschap, ruimtelijke kwaliteit en cultuurhistorie

Score	
++	Het landschap, ruimtelijk patroon en cultuurhistorie is goed zichtbaar, wordt beschermd en versterkt
+	Het landschap, ruimtelijke patroon en cultuurhistorie is intact, herkenbaar aanwezig en wordt beschermd
+/-	Het landschap, ruimtelijk patroon en cultuurhistorie is enigszins zichtbaar en wordt beschermd
-	Het landschap, ruimtelijk patroon en cultuurhistorie is enigszins zichtbaar, herkenbaar maar wordt nauwelijks beschermd
--	Het landschap, ruimtelijk patroon en cultuurhistorie is nauwelijks zichtbaar en wordt niet beschermd

Fase	Beoordeling	Toelichting
Huidige situatie	**+/-**	Vanuit Nederlands perspectief gezien heeft Kerkrade een bijzonder landschap (dat niet wordt (h)erkend en beleefbaar). Grote hoogteverschillen, sterk verstedelijkt, groene beekdalen en met enkele unieke Rijksmonumenten die vanuit de identiteit en cultuurhistorie belangrijk zijn (o.a. abdijcomplex Rolduc en Schacht Nulland) voor Kerkrade en omgeving. Kerkrade kent dus heel veel kwaliteiten rondom deze thema's echter momenteel beschikt de gemeente niet over beleid voor landschap, cultuurhistorie en ruimtelijke kwaliteit om deze kwaliteiten te beschermen, kortom het landschap en cultuurhistorie staat onder druk.
Autonome ontwikkeling	**-**	Aanwezigheid van cultuurhistorie en een aantrekkelijk landschap wordt voor het woonmilieu en toerisme en recreatie steeds belangrijker. Klimaatverandering kan negatieve effecten hebben op het landschap en cultuurhistorie (o.a. door droogte het verdwijnen van de beukenbossen en de betaalbaarheid van het beheer en onderhoud van monumenten en beeldbepalende gebouwen). Door transformatie van historische linten/straten kunnen bijzonder architectonische waarden verloren gaan door (vervangende) nieuwbouw.

Huidige situatie

In de structuurvisie Kerkrade 2010-2020 (2011, pagina's 20-24 en 61-67). en in het boek "Natuurlijk Kerkrade. Beleef de groene gemeente Kerkrade", auteur Olaf Op den Kamp, ISBN-9789074508353 (december 2021) is een beschrijving opgenomen over de (cultuur)historie, het landschap en de natuurgebieden in de gemeente Kerkrade (voor het onderdeel natuur zie het volgende hoofdstuk).

<u>Landschap</u>

Het landschap van Kerkrade heeft een on-Nederlands karakter. Het ruimtelijke patroon van de omgeving, dat bestaat uit hooggelegen plateaus en laaggelegen dalen (grote hoogteverschillen variërend van 87 meter boven NAP tot 177 meter boven NAP in respectievelijk de noordoostpunt en zuidwestpunt van de gemeente), is ontstaan in het Pleistoceen door de eroderende werking van rivieren en beken. De voornaamste zijn de grensrivier de Worm (hoofdsysteem en aan Duitse zijde Natura-2000 gebied) en de zijdalen van de Anselderbeek, de Crombacher- en Bleijerheiderbeek. Verder bevindt zich in de ondergrond de aardbreuk Feldbiss. Deze eigenschappen, die het landschap van Kerkrade karakteriseren, hebben er mede toe geleid dat de bebouwing (de occupatie) voornamelijk geconcentreerd is gebleven op de hoger gelegen plateaus.

De beekdalen zijn duidelijk zichtbaar, evenals het landschappelijk raamwerk buiten de gemeentegrens dat de (gemeente-) grensoverschrijdende groenstructuur illustreert. Limburg is door zijn ligging, variatie in geologie en landschappelijke kenmerken geschikt om een grote verscheidenheid aan soorten en ecosystemen mogelijk te maken. Als gevolg van milieuverontreiniging, oprukkende bebouwing, versnippering door infrastructuur en klimaatverandering staan deze kwaliteiten echter onder druk. Belangrijk uitgangspunt voor Kerkrade is de ecologische noord-zuidverbinding, die wordt gevormd door het Anselderbeekdal en het Wormdal. Het Kerkraadse deel van het Natuurnetwerk is daarmee een schakel in de Europese ecologische structuur. De voedingsgebieden van de beide beekdalen worden gevormd door de Groene Long (Anstelvallei), Carisborg, Berenbos en het gebied rond abdijcomplex Rolduc.

Cultuurhistorie

De cultuurhistorische kenmerken van de ondergrond zijn van invloed op het ontstaan van de stad. Het huidige landschap van Kerkrade is ontstaan uit een confrontatie van natuur en cultuur. Het echte, onvervalste natuurlandschap, bestond tot de tijd waarin het menselijk vermogen om de natuur te beïnvloeden toenam. Vanaf de late bronstijd breidde de mens het landbouwareaal uit en drong het bos terug. De oudste gebouwde overblijfselen in Kerkrade komen uit de Romeinse tijd. Er zijn enkele Romeinse villa's (Villa rustica) bekend, die kenmerkend zijn voor een agrarisch gebruik van de ruimte. Deze villa's vormden de kern van de toenmalige landbouwbedrijven en wijzen ons daarmee op het agrarisch gebruik van het gebied in die tijd. Vanaf het midden van de derde eeuw nam de Romeinse invloed af. Dat bracht een afname van zowel de agrarische activiteiten als van de bevolking met zich mee. De plateaus werden verlaten en het boslandschap kon zich herstellen. Deze situatie bleef tot de Middeleeuwen onveranderd. De ontwikkeling van het huidige landschap begint in de vroege Middeleeuwen, rond de tiende eeuw. Het landschap ontstond mede als gevolg van ontginningen, die door de Kerk gestimuleerd werden. Rond 1500 was het gehele Kerkraadse grondgebied ontgonnen voor agrarisch gebruik. Het middeleeuwse nederzettingspatroon (een agrarisch nederzettingspatroon met kastelen, hoeves en watermolen) is nog steeds zichtbaar in het landschap. In de negentiende eeuw groeide de steenkoolwinning bij Rolduc (één van de grootste gebouwde Rijksmonumenten), die vanaf de Middeleeuwen nog kleinschalig was, uit tot een economisch fundament voor de verdere ontwikkeling van het gebied. Door de toestroom van arbeidskrachten ontstonden mijnwerkerskoloniën. Deze zijn in de stedelijke bebouwing nog steeds herkenbaar door hun stedenbouwkundige opzet en de bijzondere architectuur (zie Schacht Nulland, mijnwerkerswoningen en villa's). De historische linten waren in dat tijdperk straten van belevenis, de belangrijkste linten zijn te zien in figuur 7. In de mijnbouwperiode vond de grootste verstedelijking in de geschiedenis van Kerkrade plaats. Aan het eind van de jaren zestig van de vorige eeuw sloten de mijnen. Na de mijnbouwperiode ontstonden de stad en het landschap zoals wij deze nu kennen. Door de keuze 'van zwart naar groen' veranderde de economische basis van Kerkrade. Zoals hierboven omschreven kent Kerkrade een uitgebreide geschiedenis, dit heeft uiteindelijk geleid tot ruim 80 Rijksmonumenten binnen de gemeente en tot zover 10 gemeentelijke monumenten. De ambitie is om het aantal gemeentelijke monumenten verder uit te breiden. Op figuur 8 is te zien waar de monumenten binnen de gemeente gelegen zijn.

Archeologie

Kerkrade kent een lange bewoningsgeschiedenis. De oudste vondsten dateren van 60.000 jaar voor Christus. Het zijn vuistbijlen die de Neanderthalers hebben achtergelaten in de buurt van de Domaniale mijn (Kerkrade-Oost). Uit de Romeinse tijd zijn veel vindplaatsen bekend in Kerkrade. Het glooiende landschap met zijn vruchtbare lössgronden en beekdalen was een aantrekkelijk vestigingsgebied voor de Romeinen. De oudste bewoningssporen uit de Romeinse tijd dateren van

rond de jaartelling en de laatste rond 400 na Christus. Zo zijn er diverse Romeinse villa's ontdekt bij woningbouwplannen, waaronder aan de Romeinenweg en de Krichelstraat (Kerkrade-West) en Eygelshovergracht (Holzkuil). Ook zijn grafvelden uit de Romeinse tijd aangetroffen in de Holz en bij de voormalige bruinkoolgroeve Herman in Eygelshoven (Kerkrade-Noord). Deze grafvelden waren gelegen buiten de nederzettingen aan een heerbaan de Via Belgica (van Keulen naar Frankrijk), zie ook https://www.viabelgica.nl/.

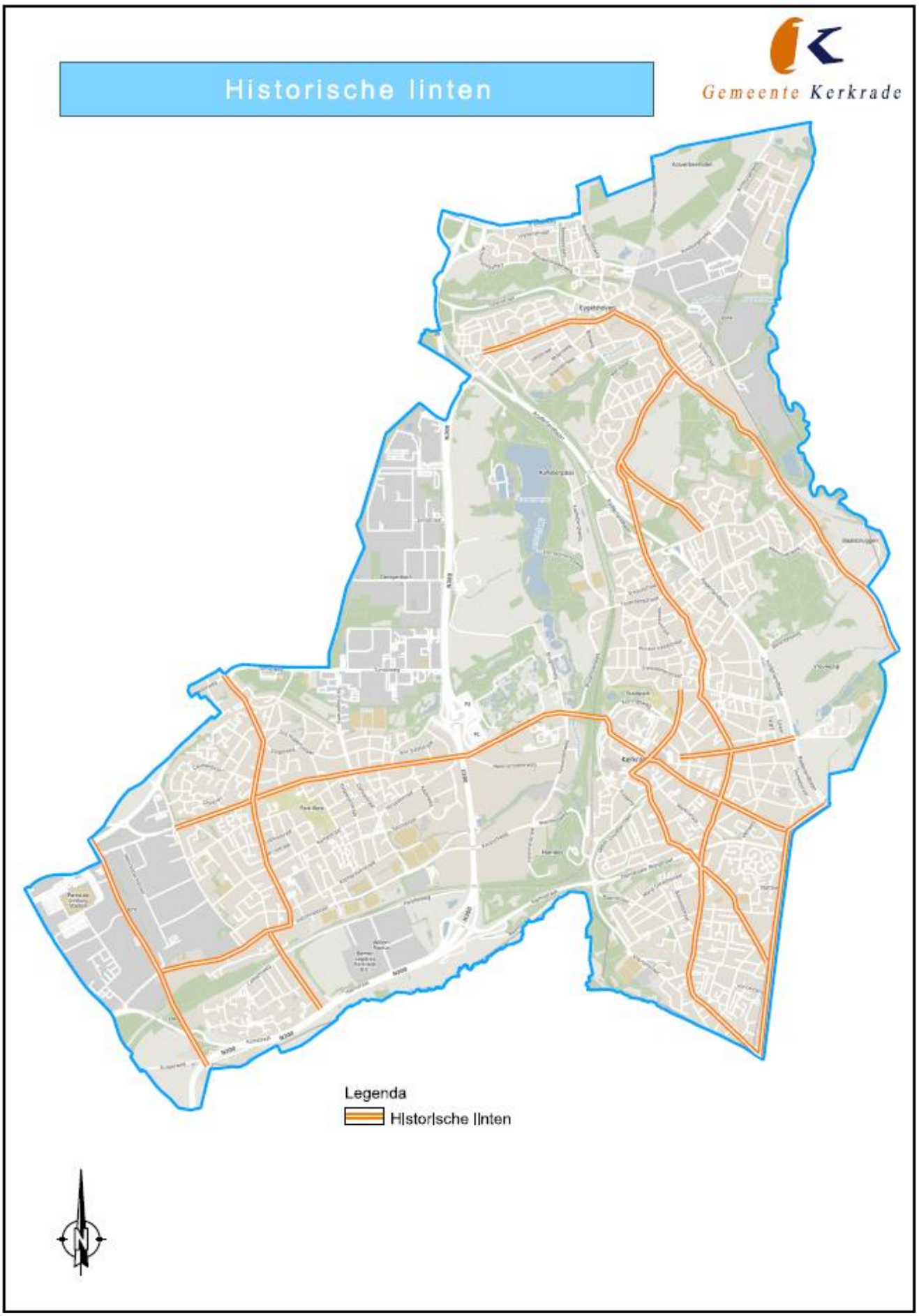
Voor de regio Parkstad Limburg is een archeologische verwachtingskaart opgesteld. Deze kaart is op 26 juni 2013 vastgesteld door de gemeenteraad. Op basis van de verwachtingskaart zijn de archeologische waarden voor Kerkrade bepaald. De gebieden met archeologische waarden (waarde 1 t/m 6) zijn opgenomen in de voormalige bestemmingsplannen, thans het van rechtswege tijdelijke deel van het Omgevingsplan Kerkrade. In de planregels zijn bepalingen opgenomen om de archeologische waarden te beschermen. Voor een overzicht van de archeologische waarden in de gemeente Kerkrade wordt verwezen naar figuur 9.

Autonome ontwikkeling

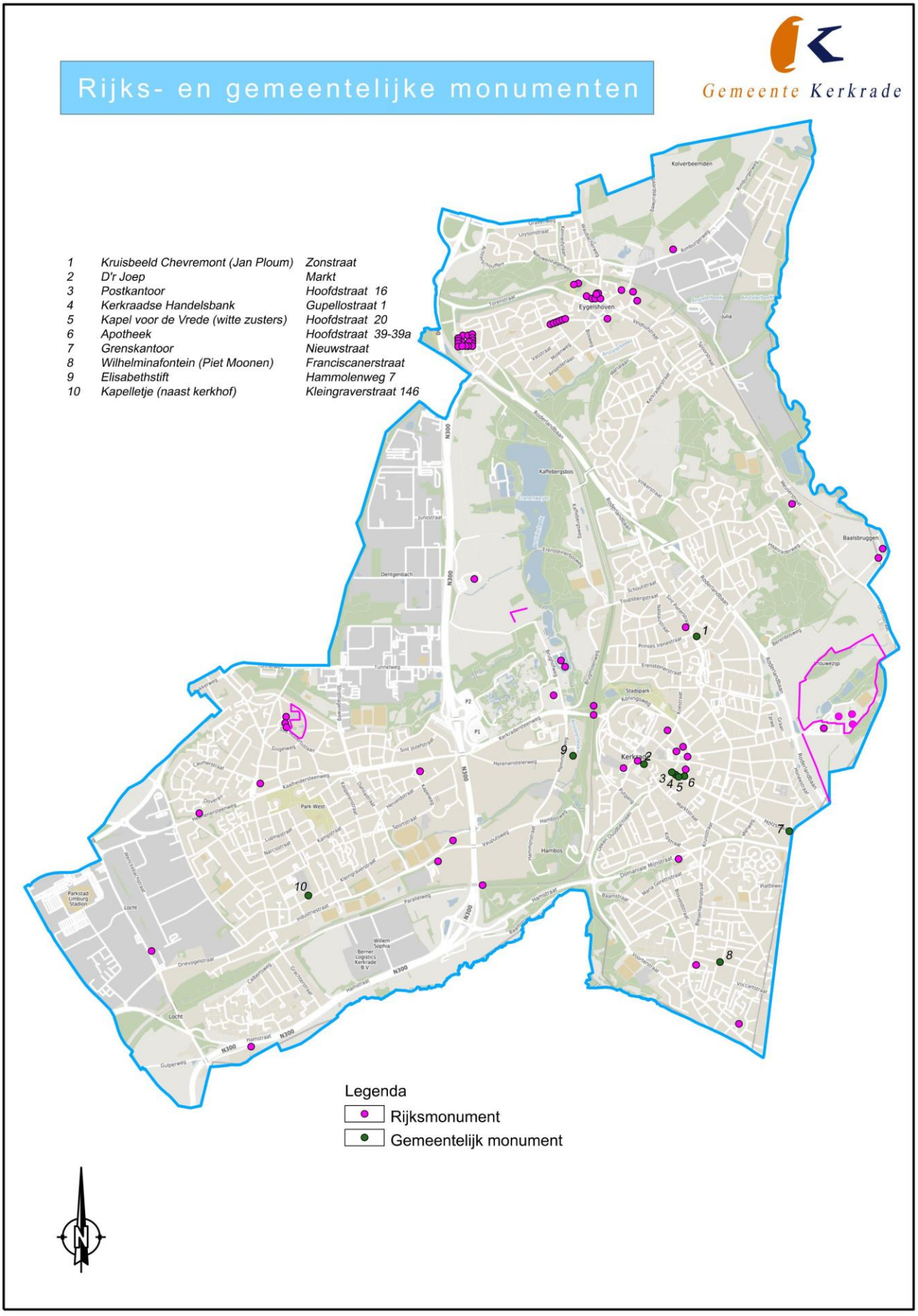
- Stichting Limburgs Landschap (eigenaar en beheerder van gronden rondom het stuwmeer Craneneweijer) heeft de wens uitgesproken om de landbouwgronden steeds extensiever te willen beheren om het landschappelijk aantrekkelijker te maken voor recreatie.
- Bij nieuwe ontwikkelingen wordt rekening gehouden met de archeologische waarden en dient afhankelijk van de locatie (waarde) en grootte van het (bouw)plan onderzoek plaats te vinden.
- Klimaatverandering en de transformatieopgave in Kerkrade kunnen druk uitoefenen op het landschap in Kerkrade.

Bouwstenen/ambities voor de Omgevingsvisie

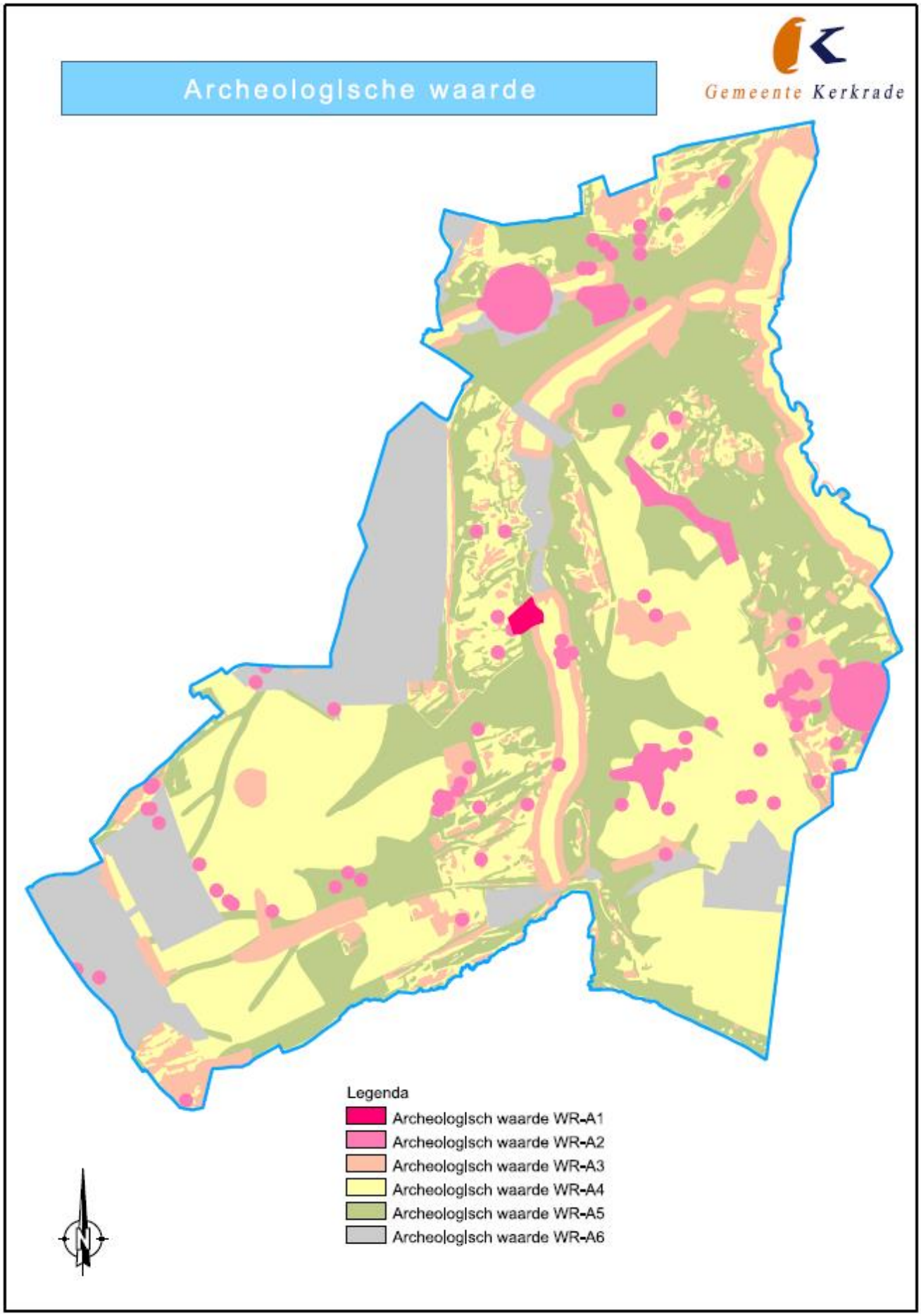
- de weinige aanwezige cultuurhistorische elementen met het omliggende landschap (beter) beschermen. Niet alleen de gebouwen maar bijvoorbeeld ook holle wegen, graften/struwelen, religieus erfgoed (kapellen en wegkruizen) en bomenlanen. Er zal gemeentelijk beleid moeten worden opgesteld voor het behoud van cultuurhistorisch erfgoed en het verbeteren van de ruimtelijke kwaliteit. Het is een van de doelstellingen om het aantal gemeentelijke monumenten verder uit te breiden.
- De historische linten met fraaie en karakteristieke vooroorlogse bebouwing behouden en transformeren naar een aantrekkelijke woonstraat (bijv. Kerkrade-Oost, Bleijerheiderstraat-Pannesheiderstraat).
- Een aantrekkelijke woonomgeving wordt steeds belangrijker. Daarbij zijn naast bereikbaarheid en een goed voorzieningenniveau, een waardevol landschap en aanwezigheid van cultuurhistorie van belang.
- De landschappelijke kwaliteiten versterken, de overgangen tussen van beekdalen en (bos)hellingen en het behoud van uitzichtpunten/doorkijk naar het groene en parkachtige landschap vanuit de hooggelegen plateaus.
- Bij de verstedelijkingsopgave (m.n. woningbouw) inzetten op inbreiding in plaats van nieuwbouw in het landschappelijk raamwerk/buitengebied (toepassen van de voorkeursladder locatiekeuze woningbouw).

Figuur 7 Historische linten Kerkrade

Figuur 8 Rijks- en gemeentelijke monumenten in Kerkrade

Figuur 9 Archeologische waardenkaart Kerkrade

3.2 Natuur, biodiversiteit en stedelijk groen

Score	
++	Optimale benutting van kansen die zich voordoen om biodiversiteit te verbeteren
+	Kansen worden benut om biodiversiteit te verbeteren
+/-	Biodiversiteit voldoet aan Europese, nationale en provinciale regels
-	Biodiversiteit gaat achteruit
--	Biodiversiteit gaat achteruit en er wordt niks aan gedaan

Fase	Beoordeling	Toelichting
Huidige situatie	**+/-**	Landelijk en Europees gezien is er sprake van een afname van het aantal plant- en diersoorten. Onze eigen inzet als gemeente is dat we de geldende regels naleven en ook kansen te benutten (projectniveau). Er is op dit moment geen gemeentelijke groen/natuurbeleid.
Autonome ontwikkeling	-	Door toename van verstening en bebouwing is er nauwelijks ruimte voor groen en neemt de biodiversiteit af. Uitputting van de bodem door intensief landbouwgebruik (bemesting en bestrijdingsmiddelen). Door klimaatverandering (natter, droger en heter) komen groen- en natuurgebieden onder druk te staan. Toename van ziekte en -sterfte van bomen en planten en bronnen die overspoeld worden of juist opdrogen (macrofauna bronbeekjes); Minder budget voor onderhoud van de openbare ruimte (door tekorten in de jeugdzorg, hoge inflatie) zorgt voor minder ecologische investeringen in het openbaar groen.

Huidige situatie

De belangrijkste (aaneengesloten) natuurgebieden zijn het Anselderbeekdal, het Wormdal, de hellingbossen rondom Eygelshoven en de Berenbos/abdijcomplex Rolduc. De natuurgebieden in Kerkrade bestaan uit (helling)bossen, beekdalen, parken, voormalige steenbergen en bruinkoolgroeven. De twee meest bijzondere natuurgebieden zijn de Anstelvallei en het Wormdal. De Anstelvallei is divers. Er liggen kleinere en grotere vijvers en het enige stuwmeer van Nederland. Het stuwmeer de Cranenweijer heeft een oppervlakte van 20 ha en is 50 jaar geleden aangelegd om Eygelshoven te beschermen tegen wateroverlast. Daarnaast zijn er hellingbossen, oude hoeves en een kasteel. Deze gevarieerde omgeving trekt bijzondere dieren aan, waaronder veel watervogels die van nature schaars zijn in de regio Parkstad Limburg. Het Wormdal, grenzend aan Duitsland, vormt een belangrijke verbindingszone voor dieren als de waterspreeuw, bever, ringslang, hazelworm en levendbarende hagedis en iepenpage die onder andere via het beekdal en het spoortalud hun leefgebieden in de Eifel bereiken. De groenblauw structuur in Kerkrade is weergegeven in figuur 10.

In 2018-2023 zijn drie levensbomenbossen in de gemeente Kerkrade aangelegd. Levensbomenbos West (1,5 ha), levensbomenbos en -laan Holzkuil (0,6 ha en 450m) en levensbomenbos Carisborg (0,4 ha) in het oostelijk deel van Kerkrade. Er is in totaal 2,5 ha bos aangeplant.

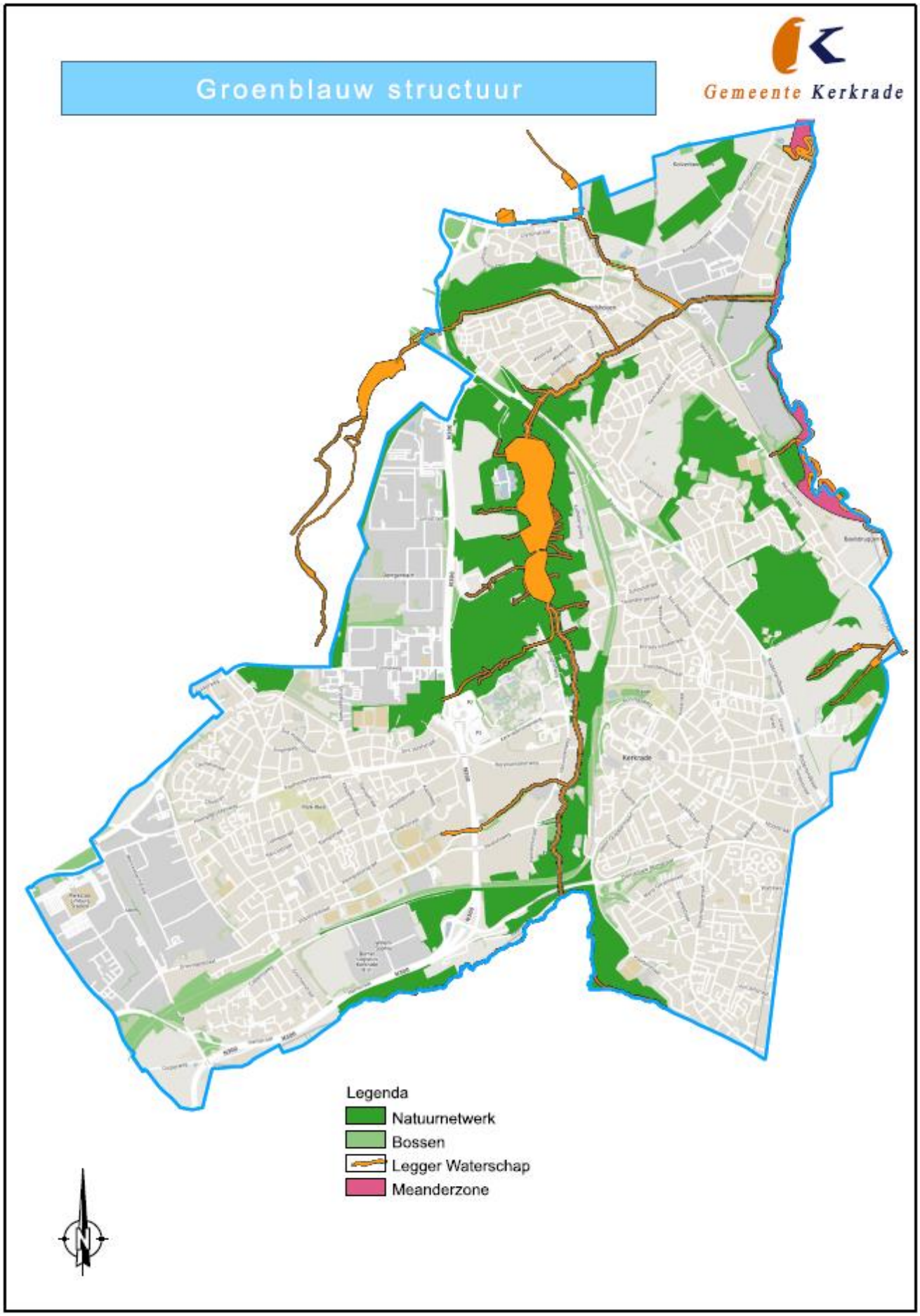
In figuur 11 is het aandeel openbaar groen binnen de gemeente afgebeeld wat in eigendom is van de gemeente Kerkrade. Het openbaar groen bestaat uit hagen, struwelen, bodemdekkers, struikrozen, planten, bosplantsoenen, gazon en ruw gras.

Autonome ontwikkeling

- de biodiversiteit neemt verder af. Versnippering van natuurgebieden door uitbreiding van het wegennet (o.a. Buitenring Parkstad Limburg N300) en woningbouw. Ook toenemende recreatiedruk vanuit het stedelijk gebied in de aangrenzende natuur- en bosgebieden. Met name

in de omgeving van Rolduc waar sinds kort een nieuw landgoed met wandelpaden is aangelegd nabij kwetsbaar brongebied.
- intensieve landbouw (gebruik van bestrijdingsmiddelen en bemesting) en bodemerosie
- de verwachting is dat de komende jaren het bos- en natuurgebied in Kerkrade verder wordt uitgebreid (afhankelijk van het lopend archeologisch onderzoek zal eind 2025 een levensbomenbos bij Rolduc worden aangelegd. Ook heeft ProRail het plan om het bos uit te breiden aan de Nieuwenhagerweg met 1-2 ha).

Bouwstenen/ambities voor de Omgevingsvisie
- tegengaan van verdere verstening en zorgen voor vergroening om leefbaarheid in de stad te behouden (gezondheid, biodiversiteit en klimaatbestendigheid)
- openbare ruimte anders inrichten en beheren, (gericht op klimaatbestendigheid, biodiversiteit (inheemse soorten) en gezondheid (beweegvriendelijk en ontmoetingsplekken);
- bestaande bos- en natuurgebieden robuuster maken (zie oude beleid/doel uit de structuurvisie) door deze te vergroten en deze onderling te verbinden, ook met de groengebieden in het stedelijk gebied (vanuit biodiversiteit en klimaatbestendigheid). Dit beleid is nog altijd actueel en relevant voor de nieuwe omgevingsvisie.

Figuur 10 Groenblauw structuur Kerkrade

Figuur 11 Openbaar/stedelijk groen

4 Klimaatadaptatie

4.1 Wateroverlast

Score	
++	Het gemeentelijk grondgebied is ingericht om water op te vangen na een hevige regenbui zonder dat er overlast (elders) ontstaat
+	
+/-	Wateroverlast treedt op in laaggelegen en versteende omgevingen
-	
--	Wateroverlast treedt op over het gehele gemeentelijk grondgebied, het buitengebied en versteende gebieden staan langdurig onder water bij hevige regenbuien

Fase	Beoordeling	Toelichting
Huidige situatie	**+/-**	Wateroverlast treedt met name op in de laaggelegen gebieden zoals Eygelshoven, verder kent de gemeente veel versteende buurten en bedrijventerreinen.
Autonome ontwikkeling	**+/-**	De komende jaren wordt er op gemeentelijk, regionaal en provinciaal niveau gewerkt aan verbetering van het watersysteem. Echter door klimaatverandering blijft het risico op wateroverlast aanwezig, acceptatie en zelfredzaamheid worden richting de toekomst belangrijker.

Huidige situatie
In samenwerking met de regio Parkstad Limburg zijn stresskaarten opgesteld en zijn de lokale kwetsbaarheden in beeld gebracht. Voor de gemeente Kerkrade zijn met name de lagere delen, in en nabij de beek- en droogdalen kwetsbaar voor wateroverlast bij extreme buien of aanhoudende regen. Vooral Eygelshoven en omgeving, de buurt Haanrade en het agrarisch gebied bij de Vloedgraaf ter hoogte van de Hammolenweg hebben regelmatig met wateroverlast te maken. Ook op diverse locaties in Kerkrade-West (buurten Spekholzerheide en Terwinselen) waar het water zich verzamelt en niet weg kan (Drievogelstraat-Industriestaat-Schifferheidestraat en Oude Maar en omgeving). Verwezen wordt naar de stresskaart wateroverlast met waterdiepte (bij een bui van 57mm in 2 uur, de maximaal berekende waterdiepte die voorkomt bij een bui die in 2019 gemiddeld eens in de 100 jaar voorkomt), zie: https://parkstad.klimaatmonitor.net.

Autonome ontwikkelingen
- Op grond van de klimaatscenario's voor het toekomstig klimaat (KNMI 9 oktober 2023) zal het klimaat in Nederland er anders uit komen te zien. Naast temperatuurstijging zal het ook natter worden. De verwachting is dat de jaarlijkse neerslaghoeveelheid zal toenemen en wij vaker met lange droge perioden en met extreme neerslag in de zomer te maken zullen krijgen.
- De vastgestelde documenten 'Integraal Waterplan regio Parkstad Limburg 2019' en het waterbeheerprogramma 2022-2027 'Limburgs water in een veranderend klimaat' zijn de basis van de ontwikkelingen m.b.t. de waterhuishouding. In het programma staan met name de aanpak van wateroverlast en droogte centraal.
- In 2024 heeft Waterveiligheid Ruimte Limburg (WRL) een site met info over hoe je je kunt voorbereiden en welke maatregelen je kunt nemen om wateroverlast en -schade te beperken. Er wordt ingezet op voorlichting en zelfredzaamheid;
- De gemeente zal in samenwerking met waterschap, provincie (wegbeheerder N300), woningcorporaties, agrariërs de lokale wateroverlastknelpunten verder aanpakken. Er is een lijst opgesteld met civieltechnische projecten voor de korte en middellange termijn (12 locaties) om wateroverlastknelpunten in de woonbuurten aan te pakken. Daarnaast is voor Eygelshoven en omgeving , naar aanleiding van de wateroverlast in 2021, een specifiek maatregelenpakket voor de aanpak van wateroverlast opgesteld. Begin 2024 zijn de (civieltechnische) projecten op negen locaties bekend gemaakt aan de bewoners. Hier wordt de komende jaren aan gewerkt.

Bouwstenen Omgevingsvisie

- In de visie zal het belang van water en bodem sturend bij ruimtelijke ontwikkelingen als uitgangspunt worden opgenomen. Ruimte voor de beek- en droogdalen wordt behouden en op plekken weer vrijgemaakt; zorgen voor een groenblauwe structuur in de stad. Een concrete maatregel is het weghalen van de overkluizing van beken, bijvoorbeeld de overkluisde Anselderbeek in Eygelshoven.
- In de visie zal het belang van het vasthouden van hemelwater op eigen terrein worden opgenomen. Daarbij zal de volgende voorkeursvolgorde worden aangehouden: vasthouden (hergebruik en infiltratie), bergen en vertraagd afvoeren (oppervlakkig of gescheiden riool). Van belang daarbij is dat bij een ruimtelijke ontwikkeling hydrologisch neutraal wordt ontwikkeld. Aanleg van nieuw verhard oppervlak leidt tot versnelde afvoer van hemelwater naar de beken en zorgt voor problemen (wateroverlast elders en toename van riooloverstorten). Om te voorkomen dat hierdoor wateroverlast ontstaat en de waterkwaliteit afneemt, is de aanleg van extra waterberging van belang (waterbergingscompensatie) en ruimte hiervoor te reserveren.
- Wijzigen van functies en grondgebruik van de steile hellingen in Kerkrade. Zo kan bijvoorbeeld akkerland op een steil helling beter omgezet worden naar weiland en/of bos. Ook kan het toepassen van kleine landschapselementen (hagen en graften) zorgen voor minder bodemerosie en wateroverlast in de lagere delen van Kerkrade.
- Wateroverlast en bodemerosie knelpunten aanpakken (grensoverschrijdend in samenwerking met buurgemeenten en waterschap); onderzoek doen naar de mogelijkheden van het toepassen van dynamisch peilbeheer van het stuwmeer Cranenweijer (wateroverlast beperken in Eygelshoven en extra opgevangen water in natte perioden gebruiken bij langere perioden van droogte).

4.2 Waterkwaliteit

Score	
++	De waterkwaliteit van grondwater en oppervlaktewater is van goede kwaliteit en voldoet aan de Kaderrichtlijn Water
+	
+/-	De waterkwaliteit van grondwater en oppervlaktewater voldoet voor een deel aan de Kaderrichtlijn Water
-	
--	De waterkwaliteit van grondwater en oppervlaktewater is van slechte kwaliteit en voldoet niet aan de Kaderrichtlijn Water

Fase	Beoordeling	Toelichting
Huidige situatie	**+/-**	Op basis van de KRW factsheets voor de Anselderbeek en de Worm in de gemeente Kerkrade blijkt dat het water van slechte chemische kwaliteit is. Op het onderdeel ecologie wordt beter gescoord; matig tot goed. Daarnaast zijn er specifieke verontreinigingen aangetroffen, waaronder ammonium, kobalt en zink. De mindere waterkwaliteit heeft met name te maken met het effluent van de RWZI's, lozingen, de riooloverstorten bij hevige neerslag op beken en de invloed van agrarische activiteiten. Nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen afkomstig van landbouwgronden spoelen uit naar het grondwater en de nabijgelegen beken.
Autonome ontwikkeling	**+/-**	Nieuw beleid (ten aanzien van stedelijk waterbeheer) zet in op het vasthouden van hemelwater op de plateau's en binnen het stedelijk gebied, dit betekent een verbetering van de sponswerking, hiermee wordt het grondwater gevoed (tegengaan droogte) en zal er minder water afgevoerd worden naar de beken en het riool. Het aantal riooloverstorten zal naar verwachting (sterk) afnemen.

Huidige situatie
In de gemeente Kerkrade bevindt zich de rioolwaterzuiveringsinstallatie (RWZI) Kaffeberg, aan de Boerenanstellerweg. Een groot deel van het vuilwater in het stedelijk gebied van Kerkrade, maar ook delen van de gemeente Landgraaf en het zuidelijk deel van de gemeente Heerlen wordt hier gezuiverd. Het gezuiverde afvalwater (effluent) wordt geloosd in de Anselderbeek. Het vuilwater afkomstig uit het noordelijk van Kerkrade (o.a. Eygelshoven en Haanrade) wordt gezuiverd bij de RWZI Rimburg (gemeente Landgraaf) en loost het effluent in de Worm ter hoogte van Übach Palenberg (Duitsland).

Daarnaast bevindt zich het stuwmeer Craneweijer dat in 1974 is ontstaan na de aanleg van een stuwdam in de Anselderbeek. De waterkwaliteit is matig en afkomstig van de Anselderbeek (voor een deel gevoed door effluent van de Duitse RWZI's) en grondwater dat gevoed wordt door kwel van diverse bronbeekjes. De bodem van het meer is verontreinigd, er is sprake van slib dat zich in de afgelopen 50 jaar heeft opgehoopt.

De grotere beken in de gemeente Kerkrade, waaronder de Worm en Anselderbeek hebben diverse bassins en bergings-voorzieningen om het vuilwater op te vangen. Bij hevige buien, diverse keren per jaar, storten deze voorzieningen over in de beek. Verwezen wordt naar bijgevoegde kaart van de bestaande voorzieningen om de waterkwaliteit van oppervlaktewater in Kerkrade te waarborgen.

Op basis van de KRW factsheets (Informatiehuis Water, peildatum 4 september 2024) voor de Anselderbeek en de Worm (grotere beken) in de gemeente Kerkrade blijkt dat het water van slechte chemische kwaliteit is. Op het onderdeel ecologie wordt beter gescoord; matig tot goed. Daarnaast zijn er specifieke verontreinigingen (die de norm overschrijden) aangetroffen, waaronder ammonium, kobalt en zink. De mindere waterkwaliteit heeft met name te maken met het effluent van de RWZI's in Duitsland, lozingen, de riooloverstorten bij hevige neerslag op beken en de invloed van agrarische activiteiten. Nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen afkomstig van landbouwgronden spoelen uit naar het grondwater en de nabijgelegen beken.

Autonome ontwikkelingen

- In 2027 moet voldaan worden aan de Europese Kaderrichtlijn Water. Deze richtlijn stelt dat in 2027 het watersysteem op orde is. Dit vereist ecologisch, hydrologisch en geomorfologisch herstel van oppervlaktewateren en het behoud of herstel van de fysisch-chemische toestand. Dat vraagt om inspanningen van het waterschap en alle sectoren die de waterkwaliteit beïnvloeden. Opkomende verontreinigde stoffen zoals PFAS, medicijnresten en microplastics vormen nieuwe uitdagingen om de waterkwaliteit op orde te houden.
- In 2025-2027 vindt door het waterschap beekherstel van de Worm plaats over een traject van 3 km, vanaf de Wolfsweg in Eygelshoven tot aan Rimburg (gemeente Landgraaf). De Worm wordt aan de Nederlandse oever op diverse plekken uit de tegels gehaald en krijgt zo ruimte voor natuurlijke verlegging (meandering). Dit bevordert de ecologische toestand van de Worm.
- In 2025 wordt een nieuw regionaal waterplan opgesteld. Hierin zullen de aanpak van wateroverlast, droogte maar ook de verbetering van de waterkwaliteit van grond- en oppervlaktewater centraal staan. Daarbij wordt rekening gehouden met klimaatverandering en de toenemende weersextremen en de noodzaak van de aanpassing van het watersysteem. Naast het terugdringen van lozingen is het afkoppelen van hemelwater van het vuilwaterriool en het verminderen van de riooloverstorten op beken van belang. De voorkeursvolgorde "voorkomen, scheiden en zuiveren" blijft van toepassing.

Bouwstenen voor de omgevingsvisie

- Het verminderen van riooloverstorten op de beken en het verder verbeteren van het functioneren van de RWZI's Kaffeberg en Rimburg. Blijven inzetten op het afkoppelen van hemelwater en het weghalen van overtollige verhardingen binnen de hele gemeente. Bij nieuwe (bouw)plannen ervoor zorgen dat water wordt vastgehouden op het eigen perceel (ook om droogte tegen te gaan) en het water niet wordt afgevoerd naar beken;
- Voor de zuivering technische voorzieningen extra ruimte reserveren voor eventuele uitbreidingen in de toekomst, met name buffercapaciteit;
- Inzetten op natuur inclusieve landbouw in Kerkrade zodat er geen, veel minder uitspoeling dan nu plaatsvindt van nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen.

Figuur 12 Waterkwaliteit Kerkrade

4.3 Droogte

Score	
++	De omgeving is ingericht om water vast te houden voor langere periodes van droogte
+	
+/-	Droogte treedt op maar er is voldoende voor de agrarische sector, natuur is robuust om met droogte om te gaan en de drinkwatervoorziening komt niet in gevaar
-	
--	De agrarische sector kan niet beregenen, de natuur wordt aangetast en de drinkwatervoorziening wordt ingeperkt

Fase	Beoordeling	Toelichting
Huidige situatie	**+/-**	Droogte is in Kerkrade met name een gevaar voor de natuur en biodiversiteit, agrarische sector en de drinkwatervoorziening zijn minder kwetsbaar.
Autonome ontwikkeling	**+/-**	Door de ondergrond in Kerkrade (overwegend lössgrond) heeft de bodem een lage infiltratiewaarde. De plateau's in Kerkrade zijn versteend, waardoor de toevoer van water beperkt is.

Droogte

Het grondwater bevindt zich op veel plekken in de gemeente Kerkrade op grote diepte (10-25 meter onder maaiveld). Zeker op de plateaus (hogere delen van Kerkrade) is dit het geval. Omdat de hogere delen van Kerkrade, plateau's, grotendeels bebouwd en verhard zijn, wordt het meeste regenwater oppervlakkig en via het (gescheiden) riool afgevoerd naar de beekdalen en komt het niet in de bodem en in het grondwater.

Met name de natuurgebieden in Kerkrade (hellingbossen, zijbeekjes en bronnen) zijn kwetsbaar voor grote schommelingen van grondwater en hangwater. De hellingbossen met beuken (oostzijde van stuwmeer Cranenweijer, het Loosbos en het Schouffertsbos in Eygelshoven) hebben het erg moeilijk door de vele droge jaren in het afgelopen decennium en zijn gevoelig voor ziekte en plagen.

Autonome ontwikkelingen

- Verdere verdichting en toename van verharding door ruimtelijke opgaven, met name in de woongebieden en bedrijventerreinen. Het bergen van hemelwater in het stedelijke gebied kost veel ruimte, zeker omdat de ondergrond van Kerkrade (overwegend lössgrond) een lage bodeminfiltratiewaarde heeft.
- Door toenemende droogte in de afgelopen jaren en daardoor een neerslag- en grondwatertekort (uitzondering 2024) heeft veel groen en met name bomen in het stedelijk gebied moeilijk. Ook in de natuurgebieden, hellingbossen en brongebieden zijn gevoelig voor droogte. Dit zorgt voor afname van de biodiversiteit; door verdroging groeien planten, bloemen, struiken, heide, grasland en bomen minder goed. Hierdoor ontstaat schade. Ook neemt de kans op bosbranden toe. Verder zijn vlinders, insecten en andere dieren voor hun voedselvoorziening afhankelijk van deze beplanting.

Bouwstenen voor de omgevingsvisie

- Zie de punten bij wateroverlast om onder meer het watersysteem van afvoeren te wijzigen in het zo lang en veel mogelijk vasthouden op eigen terrein, mede afhankelijk van de locatie. Bij (vervangende) nieuwbouw voldoende ruimte reserveren voor groen en waterberging.

- Van belang is dat de oppervlakte van verharding niet verder toeneemt ten opzichte van nu en regenwater de bodem in kan. Dit betekent op veel plekken het weghalen van (overbodige) verharding en vergroening van het stedelijk gebied, zeker op de hoger gelegen plateaus. Ook het stimuleren van meervoudig ruimtegebruik in combinatie met water en groen.

4.4 Hittestress

Score	
++	De omgeving is ingericht om veel koelte te generen en hittestress te beperken, het over grote deel van de gemeente voldoet aan de 3-30-300 regel
+	
+/-	Hittestress treedt op binnen hotspots zoals versteende wijken, echter zijn er voldoende plekken in de buurten om (natuurlijke) verkoeling op te zoeken, de 3-30-300 regel scoort in totaal voldoende
-	
--	Hittestress treedt op binnen grote gebieden, de 3-30-300 regel wordt op slechts enkele plekken behaald, er is sprake van gezondheidsklachten

Fase	Beoordeling	Toelichting
Huidige situatie	**+/-**	Met name in Kerkrade-Oost en Kerkrade-West is er sprake van een hitte-eilandeffect. Bovendien kan het merendeel van de bebouwing op de hoger gelegen plateaus 's-nacht nauwelijks afkoelen omdat de koele lucht uit de lager gelegen beekdalen en natuurgebieden niet kan stijgen. Volgens de 3 en 30 regel scoort de gemeente gemiddeld gezien lager, terwijl op de 300 regel bovengemiddeld wordt gescoord.
Autonome ontwikkeling	**--**	Door klimaatverandering wordt het steeds warmer. Voor Kerkrade betekent dit dat we ons moeten voorbereiden op hetere zomers met hoge (gevoels)temperaturen (ook door de opbouw van de stad, bebouwing op de plateau's en groengebieden in de dalen).

Huidige situatie
De gemeente Kerkrade is sterk verstedelijkt, dichtbebouwd met veel verhardingen en weinig (openbaar) groen. Bovendien kan het merendeel van de bebouwing op de hoger gelegen plateaus 's-nacht nauwelijks afkoelen omdat de koele lucht uit de lager gelegen beekdalen en natuurgebieden niet kan stijgen. Bij langere hittegolven en tropische nachten (20 °C of hoger) warmt het stedelijk gebied in Kerkrade West en Oost steeds verder op. Bij lange hete periodes kan het zogenaamde hitte-eiland effect optreden. Dit betekent dat de stad verder opwarmt met negatieve gevolgen voor de gezondheid. Vooral jonge kinderen, ouderen en chronisch zieken zijn extra kwetsbaar.
Voor Kerkrade-Noord geldt dit in mindere mate omdat de bebouwing in en dichtbij de beekdalen van de Anselderbeek en Worm bevinden en de hoger gelegen hellingbossen 's-nacht verkoeling bieden.

Begin 2024 is voor de gemeente Kerkrade een onderzoek op pandniveau uitgevoerd voor de 3-30-300 regel. De vuistregel helpt ons om te zien of er genoeg groen en bomen zijn in de stad voor een gezonde leefomgeving, aan de hand van een rapportcijfer wordt de score op de 3-30-300 regel samengevat, 0-5 is onvoldoende, 5-7 is voldoende, 7-10 is goed. De regel bestaat uit 3 onderdelen:
- 3-regel: dicht bij elke woning, school of werkplek staan minimaal 3 volwassen bomen.
- 30-regel: elke buurt heeft minstens 30% boomkronen en daardoor schaduw/verkoeling.
- 300-regel: vanuit iedere woning, school of werkplek is er binnen 300 meter een park of bos voor natuurlijke verkoeling.

In de gemeente Kerkrade scoren de sterk versteende woonbuurten in Kerkrade-West (het zuidelijk

deel van de Heilust, het centrale deel van Kaalheide en het westelijke en centrale deel van Spekholzerheide) en in Kerkrade-Oost (het oostelijk deel van Bleijerheide, het westelijk deel van de Holz en het centrale deel van Chevremont) onvoldoende; rapportcijfer 2-5. Er zijn nauwelijks volwassen bomen te zien vanuit iedere woning en de boomkroonbedekking is vaak minder dan 10%. Kerkrade Noord (Eygelshoven en omgeving) scoort relatief goed door het vele groen in de buurt. Opvallend is dat op basis van de 300-regel over het algemeen de woonbuurten goed scoren. Alleen enkele straten in de Gracht, Kaalheide en het westelijk deel van Terwinselen scoren minder dan gemiddeld. De afstand tot een park of bos bedraagt dan meer dan 300 meter. Aan de hand van de 3-30-300 regel en hittestresskaart kunnen de woonstraten en locaties die het meest gevoelig zijn voor hittestress in beeld worden gebracht. De belangrijkste koelteplekken in de gemeente (in kader van het Hitteplan Kerkrade) zijn weergegeven in figuur 13. Figuur 14 geeft een rapportcijfer/gecombineerde weergave van de 3-30-300 regel op pandniveau in Kerkrade.

Autonome ontwikkeling

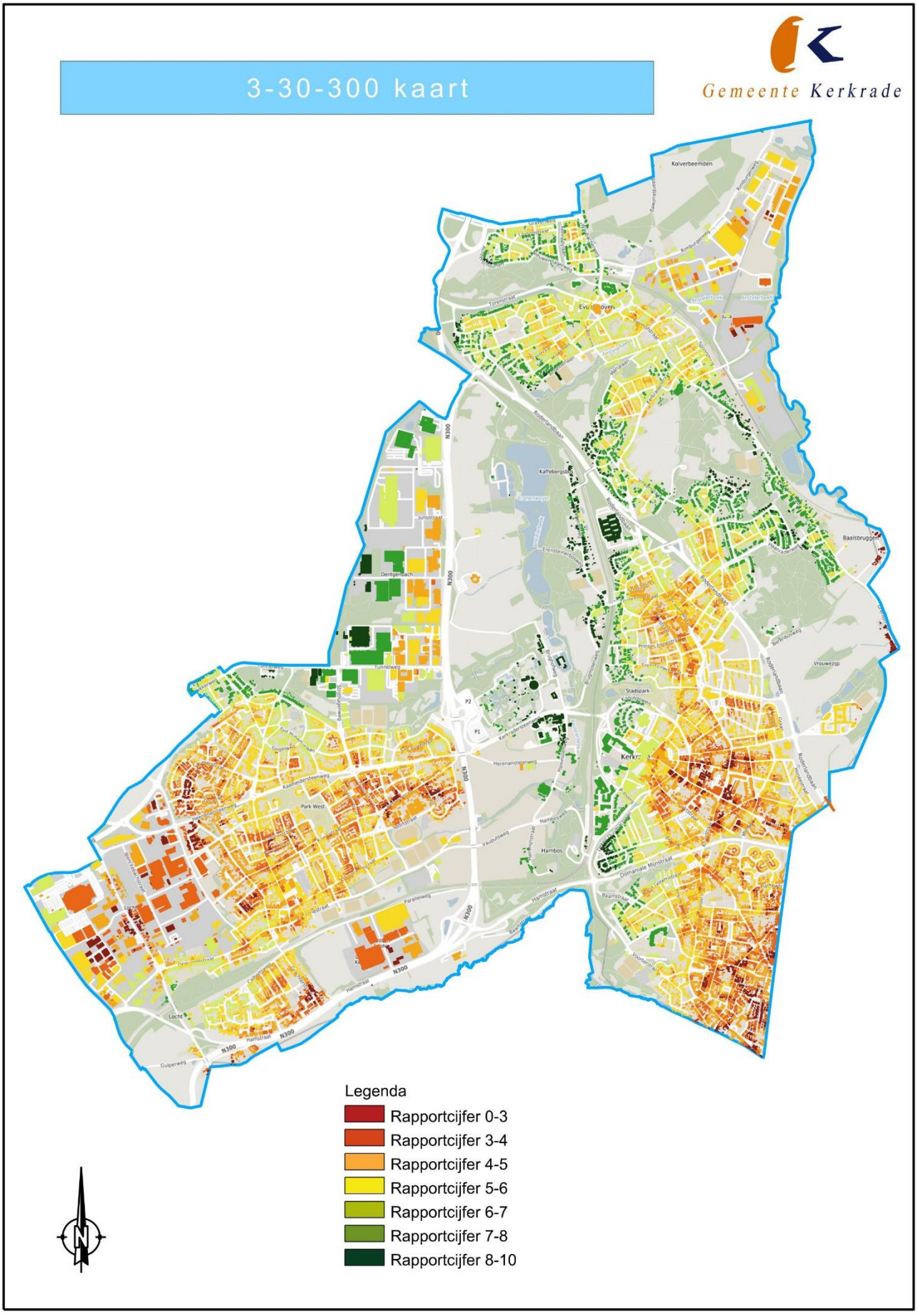
- De verwachting is dat door klimaatverandering (IPCC, KNMI scenario's 2023, verdere mondiale opwarming) we vaker te maken krijgen met natte winters en hete zomers. Voor Kerkrade betekent dit dat we ons moeten voorbereiden op hevige en/of langdurige neerslag, lange droge periodes en hetere zomers met hoge (gevoels)temperaturen. In een groot deel van Kerkrade (op het plateau) treedt het hitte-eilandeffect op, het wordt steeds warmer waarbij er 's-nachts nauwelijks verkoeling plaatsvindt.
- In 2022 is de regionale klimaatadaptatiestrategie opgesteld. Deze is leidend voor nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen. In 2024 is een lokaal hitteplan opgesteld en worden bewoners voorbereid en gewaarschuwd bij (regionale) hittegolven. De koelteplekken en kwetsbare functies (zie ook figuur 14) voor hittestress zijn in kaart gebracht en via communicatie ontvangen de meest kwetsbare bewoners en betrokken instellingen info en tips wat je bij hitte het beste kunt doen.

Bouwstenen/ambities voor de Omgevingsvisie

- Klimaatadaptatie (voorbereiden en aanpassen aan extremer weer als gevolg van klimaatsverandering) integraal opnemen in de Omgevingsvisie, programma's en Omgevingsplan.
- Nieuwe (gebieds)ontwikkelingen en bouwplannen toetsen op waterrobuust- en klimaatbestendigheid. Uitgangspunt geen toename van het verharde/bebouwde oppervlak ten opzichte van huidige situatie in het stedelijk gebied. In diverse NL'se gemeenten wordt juist ingestoken op 10-20% minder verharding, meer ruimte vrij te maken om de stad klimaatbestendig en waterrobuust in te richten (bijv. Arnhem en Lelystad). Dit betekent meervoudig ruimtegebruik, meer hoog/middelbouw en minder ruimte voor de auto in de openbare ruimte.
- Ontstenen en vergroenen van de stad. Aanplant van groen (geveltuinen, groene daken en gevels) en bomen, aanleg van nieuwe parken en bosuitbreiding volgens de principes van de 3-30-300 regel en menukaart hitte (pijlers: gedrag, gebouw en gebied). Combinatie zoeken met biodiversiteit en beweegvriendelijke omgeving (gezondheid). De hots-spots als eerste aanpakken. Bijv. jaarlijks tenminste 45.000 stoeptegels in de stad weghalen (circa 4000 m2);
- Het toepassen van de "menukaart hitte" met de pijlers: gedrag, gebouw en gebied;
- Extra maatregelen nemen bij kwetsbare functies tegen hittestress (o.a. zorginstellingen, seniorencomplexen, scholen, kinderopvang, speelplekken/tuinen en sportcomplexen).

Figuur 13 Koeltekaart Kerkrade, plekken waar men afkoeling kan opzoeken tijdens warme dagen

Figuur 14 Rapportcijfer 3-30-300 regel op pandniveau

5 Economie

5.1 Economie

Score	
++	Het aanbod van werk is in balans met de vraag, minimaal percentage leegstand van bedrijven, winkels en kantoren
+	Het aanbod van werk voldoet maar de vraag neemt toe, laag percentage leegstand van bedrijven, winkels en kantoren
+/-	Het aanbod voldoet voor één of meerdere sectoren niet aan de vraag, gemiddeld percentage leegstand van bedrijven, winkels en kantoren
-	Het aanbod voldoet voor de meeste sectoren niet aan de vraag, hoog percentage leegstand van bedrijven, winkels en kantoren
--	Het aanbod voldoet voor alle sectoren niet aan de vraag, hoog percentage en langdurige leegstand van bedrijven, winkels en kantoren

Fase	Beoordeling	Toelichting
Huidige situatie	**+/-**	De leegstand op bedrijventerreinen is flink afgenomen met als gevolg dat er weinig beschikbare kavels zijn. Winkelleegstand is nog altijd hoog binnen de gemeente, echter is het voorzieningenniveau goed in vergelijking met de rest van Nederland. Werkgelegenheid groeit terwijl er nog altijd een opgave ligt op het gebied van arbeidsparticipatie.
Autonome ontwikkeling	**+/-**	Netcongestie en afname van de beroepsbevolking brengen grote uitdagingen met zich mee. Euregionale ligging en de ontwikkeling van de MedTech sector brengen kansen voor de gemeente.
Inschatting kwaliteit indicatoren		
Bedrijventerreinen	**+**	De leegstand op de bedrijventerreinen is de laatste 10 jaar flink afgenomen, gemeentelijke percelen zijn voor 90% ingevuld.
Economische voorzieningen	**-**	Het leegstandspercentage van winkels en kantoren is hoger dan het landelijke gemiddelde, op sommige plekken is sprake van langdurige leegstand.
Werkgelegenheid	**+/-**	Er is meer behoefte aan werkgelegenheid in het hoger segment (nu vooral veel aanbod in het lagere segment), echter door de groei van de bedrijventerreinen is de werkgelegenheid ook toegenomen.

Huidige situatie

Kerkrade is een gemeente die zich kenmerkt door een grote hoeveelheid aan bedrijventerreinen, die ontstaan zijn vanuit het mijnverleden, de bedrijventerreinen nemen 16,44% van het totale grondoppervlak in beslag. De Euregionale ligging is aantrekkelijk voor (logistieke) bedrijven met een grote afzetmarkt, daarnaast er een goede bereikbaarheid door de Buitenring (N300). Waar in het verleden (rondom de economische crisis en daarna) sprake was van veel leegstand op de bedrijventerreinen, heeft er de laatste 10 jaar een flinke inhaalslag plaatsgevonden. Inmiddels heeft veel herstructurering plaatsgevonden op de terreinen en is inmiddels bijna elk bedrijfsperceel ingevuld.

Kerkrade telt 6 retailclusters waarvan het stadcentrum en de Rodaboulevard het belangrijkste zijn, dit zijn de grote centrumvoorzieningen. Daarnaast kent de gemeente nog een aantal retailclusters die meer voorzienend zijn op wijkniveau, dit zijn: Carboonplein in Kerkrade-West, Eygelshoven centrum in Kerkrade-Noord, Hertogenlaan en Maria Goretti in Kerkrade-Oost. Tot slot is er nog een retailcluster, niet erkend door de Structuurvisie Ruimtelijke Economie Zuid-Limburg (SVREZL), in Terwinselen met een buurtvoorzienend niveau, namelijk het Piusplein. Met deze verschillende

retailclusters kent Kerkrade een goede spreiding van voorzieningen over de gemeente. Opvallend is dat het percentage winkelleegstand relatief hoog is in Kerkrade, namelijk 11,8% ten opzichte van het landelijke gemiddelde van 8,3% (peildatum juli 2024, cijfers Locatus).

Kerkrade kenmerkt zicht door een verscheidenheid aan bedrijventerreinen, in totaal zijn er 5 grootschalige bedrijventerreinen namelijk: Rodaboulevard, Spekholzerheide, Willem-Sophia, Dentgenbach en Julia. Daarnaast zijn er nog 3 kleine bedrijfslocaties: Euregiopark, Sportstraat en voormalig Slachthuis. Samen bedraagt de oppervlakte zo'n 360 hectare aan bedrijfsruimte. De bedrijventerreinen zijn afgebeeld in figuur 15. Daarbij dient opgemerkt te worden dat de bedrijventerreinen over de laatste 10 jaar steeds verder volraken en er volop herstructurering plaatsvindt, het aantal beschikbare kavels binnen de gemeente is momenteel nihil. Qua oppervlakte en werkgelegenheid is Dentgenbach het best scorende bedrijventerrein in Kerkrade, hieronder volgt een tabel met de belangrijkste cijfers over de bedrijventerreinen (bron: Kerkrade aan het werk, 2023):

Naam	Oppervlakte	restcapaciteit	vestigingen	Werkgelegenheid	kwalificatie
Dentgenbach	116ha	3,4ha	110	2684	XL
Rodaboulevard I (bedrijventerrein)	53ha	2,5ha	136	928	L
Euregiopark	5ha	Vol	18	322	S
Julia	99ha	Vol	98	560	M
Spekholzerheide	46ha	7,6ha	65	772	M
Willem Sophia	34ha	Vol	18	449	M

In totaal bedraagt de werkgelegenheid over heel Kerkrade (dus ook de werklocaties buiten de bedrijventerreinen) 16.023 arbeidsplaatsen over 3.578 vestigen (Bron: Kerkrade aan het Werk, 2023). Dentgenbach en de Rodaboulevard (met name het retailcluster) zijn de bedrijventerreinen met de meeste arbeidsplaatsen. Zoals te zien aan de cijfers bevindt zich ruim 1/3 van de werkgelegenheid op de bedrijventerreinen, de overige werkgelegenheid gaat vooral op in de sectoren zorg, onderwijs, overheid, detailhandel en horeca.

Wat betreft arbeidsparticipatie scoort Kerkrade 11% lager dan het landelijke gemiddelde van 71%. Gemiddeld bedraagt het werkloosheidspercentage in Kerkrade 4,2%, in absolute getallen zijn dit grofweg 1900 inwoners, het percentage is gelijk aan het landelijk gemiddelde (CBS Statline, 2021). In de huidige situatie bevat de leeftijdsgroep 0-19 17% van de Kerkraadse bevolking, over heel Nederland is dat 21%. De leeftijdsgroep 65+ bevat in Kerkrade 27% van de bevolking, in Nederland is dat 20% . Richting 2040 zal de vergrijzing steeds verder toenemen in Kerkrade, wat betekent dat de beroepsbevolking verder onder druk komt te staan (bron: BRP & CBS).

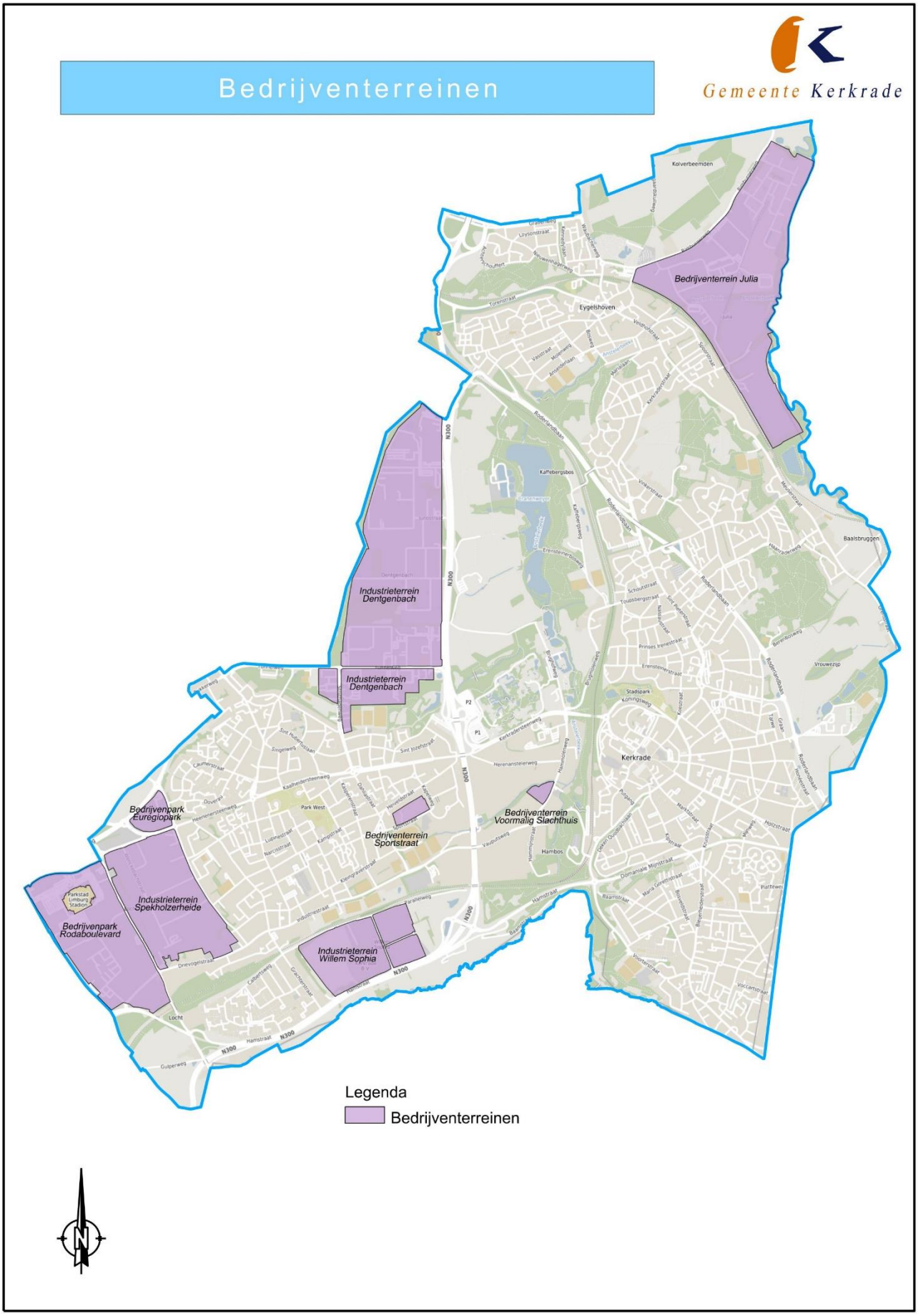
Autonome ontwikkelingen

- Netcongestie is een landelijk probleem dat de vestiging van nieuwe bedrijven of maatschappelijke voorzieningen hindert. Op kavels waar al een energieaansluiting aanwezig is speelt dit probleem niet of nauwelijks (of er moet te weinig capaciteit zijn), het gaat met name om kavels waar geen aansluiting aanwezig is. Er is op dit moment geen concrete oplossing voor handen. Wel wordt er gekeken naar energiehubs op de bedrijventerreinen. Het is van groot belang om de huidige concurrentiepositie en werkgelegenheid te behouden en te verbeteren.
- Kerkrade heeft te maken met een krimpende beroepsbevolking richting 2040, het gevaar daarbij is dat de gemeente een punt bereikt waar er meer arbeidsplaatsen zijn dan de eigen beroepsbevolking kan invullen.

- Opvolging bij (kleine) familiebedrijven is een uitdaging, in de toekomst zullen hiaten ontstaan bij speciaalzaken (bakkers, slagers, groentezaak etc.). Deze bedrijven zijn vaak wel essentieel voor de lokale economie en levendigheid van een gebied. De overheid dient te faciliteren bij eventuele bedrijvensopvolging (kennissessies) en waar geen bedrijfsopvolging is moet er ruimte zijn voor wijziging van de functie, bijv. detailhandel naar wonen.
- Door de euregionale ligging van Kerkrade, nabij Aken, zal de economische ontwikkeling ook meebewegen met wat er in de regio gebeurt. Een voorbeeld hiervan is de ontwikkeling van de MedTech sector.

Bouwstenen voor de omgevingsvisie

- Regelgeving wordt steeds complexer voor vestiging van bedrijven, er dienen talloze onderzoeken aangeleverd te worden, wat aan een kant goed is maar ook voor een grote complexiteit voor vestiging van nieuwe bedrijven zorgt.
- Meer werkgelegenheid aanbieden in het hogere segment, dit betekent ook dat er voor deze doelgroep gebouwd moet worden, investeren in nieuwkomers. Tevens moet er worden gewaakt voor het ontstaan van een monocultuur (logistiek/distrubutie).
- De werkgelegenheid groeit de laatste jaren in Kerkrade, veel werkgevers zijn goed bereikbaar met de auto. Richting de toekomst moeten de werkgevers beter bereikbaar zijn met het openbaar vervoer, fietsverbindingen en eventuele deelmobiliteit.
- Verder inzetten op het klimaatadaptief bouwen en groen inrichten van nieuwe bedrijven, hoge eisen stellen om zo ook te zorgen voor een betere ruimtelijke kwaliteit en uitstraling. Op de Rodaboulevard kan hier nog veel winst behaald worden.
- Blijven inzetten op het verlagen van de milieucategorie om te komen tot een betere leefomgeving op en rondom bedrijventerreinen en te komen tot een lagere milieubelasting.
- Kantoren waren voorheen vooral geconcentreerd rondom het centrum van Kerkrade, echter worden nu veel van deze gebouwen (bijv. defensiekantoor en Atriumflat) getransformeerd tot wonen (en zorg). Er is sprake van een flinke afname, echter wordt er op Rijksniveau nagedacht om meer Rijksdiensten naar de periferie te verplaatsen, dit is een kans voor Kerkrade/Parkstad.
- Supermarkten zijn een spil in de buurt, belangrijk voor de leefbaarheid van de buurten. In principe blijven inzetten op vestiging van supermarkten in de centra en niet aan de rand van de stad. Supermarkt in het stadscentrum van Kerkrade wordt op korte termijn niet haalbaar geacht.
- Bedrijventerreinen in Kerkrade raken vol, er blijven kansen voordoen op het gebied van herstructurering, echter is er weinig tot geen ruimte voor nieuwe bedrijventerreinen/werklocaties.

Figuur 15 Bedrijventerreinen Kerkrade

5.2 Onderwijs

Score	
++	Het opleidingsniveau is hoger dan het landelijk gemiddelde en scholen liggen op afstand van 0.7km of minder
+	Het opleidingsniveau is hoger dan het landelijke gemiddelde of scholen liggen op afstand van 0.7km of minder
+/-	Het opleidingsniveau is gelijk aan het landelijk gemiddelde en scholen liggen op afstand van 0.7km
-	Het opleidingsniveau is lager dan het landelijk gemiddelde of scholen liggen verder dan 0.7km
--	Het opleidingsniveau is lager dan het landelijke gemiddelde en scholen liggen verder dan 0.7km

Fase	Beoordeling	Toelichting
Huidige situatie	**+/-**	Afstand tot basisscholen scoort beter dan het landelijke gemiddelde en er is met het Martin Buber weer een volwaardig voortgezet onderwijs. Het opleidingsniveau ligt binnen de gemeente t.o.v. het landelijk gemiddelde lager.
Autonome ontwikkeling	**-**	Afname basisschoolleerlingen richting 2040, ook neemt het aantal basisscholen richting de toekomst af. Echter de komst van het Martin Buber biedt kansen.
Inschatting kwaliteit indicatoren		
Afstand tot scholen	**++**	Kerkrade heeft een groot aanbod aan (basis)scholen, de scholen liggen op een afstand van 0.7km of minder.
Aanbod onderwijs	**+**	Sinds 2024 heeft Kerkrade weer een middelbare school en daarmee volwaardig onderwijs
Opleidingsniveau	**--**	Het opleidingsniveau ligt lager dan het landelijke gemiddelde

Huidige situatie

In Kerkrade zijn verspreid over de stad 10 basisscholen, twee scholen voor speciaal onderwijs (SO/VSO St. Jan Baptist & onderwijsstichting MOVARE) en twee scholen voor het voortgezet onderwijs (Beroepscollege Holz en het nieuwe Martin Buber). In totaal zijn dit 6.910 leerlingen (Parkstad in cijfers, 2023). In figuur 16 zijn alle scholen binnen de gemeente afgebeeld. De 10 basisscholen liggen goed verspreid over de gemeente, op de afbeelding is een buffer van 0,7km (landelijk gemiddelde) rondom elke basisschool gesitueerd. Hierbij valt op dat vanuit elke buurt de basisscholen goed bereikbaar zijn en dat er in Kerkrade-Oost een concentratie (en overschot) van basisscholen is te zien. Verder is ook afgebeeld waar de huidige en nieuwe locatie van het Martin Buber is, de huidige locatie is het voormalige Activerium in het stadscentrum, de toekomstige locatie (vanaf medio 2027) bij Vie Kerkrade. Met de komst van het Martin Buber is er weer sprake van een ‘volwaardig’ voortgezet onderwijs in Kerkrade.

Zoals eerder vermeld zijn er 10 basisscholen binnen de gemeente, in 2024 zijn er in totaal 2498 basisschoolleerlingen. De onderstaande tabel geeft een prognose weer van het leerlingenaantal tussen 2023 en 2044. Daarbij valt op dat op de lange termijn de leerlingenaantallen voor elke school zal afnemen, behalve voor De Blokkenberg (xxllnc Sociaal, 2024).

Naam	*2023*	*2024*	*2025*	*2026*	*2027*	*2028*	*2029*	*2034*	*2039*	*2044*
De Schakel	249	247	234	231	231	233	229	221	219	219
Bleijerheide	195	191	186	182	178	177	175	167	162	162
De Spoorzoeker	304	289	279	282	284	288	288	284	281	282
De Veldhof	357	362	359	358	358	360	359	344	336	336
De Steltloper	257	237	220	219	217	211	204	199	199	201
De Doorkijk	364	358	354	355	356	356	355	340	335	331
De Blokkenberg	218	218	218	225	228	230	227	221	219	220
Sint Ursula	239	237	237	241	244	237	231	222	220	220
De Diabolo	203	208	209	211	212	207	204	196	192	192
OBS De Schatkist	148	151	152	154	156	158	156	149	144	145
Totaal	2534	2498	2448	2458	2464	2457	2428	2343	2307	2308

Zoals eerder vermeld is er een grote concentratie van basisscholen in Kerkrade-Oost. Richting 2030 is het plan om de 6 basisscholen te fuseren naar 3 basisscholen, de onderzoeken over nieuwe locaties en welke scholen gaan fuseren lopen nog.

Het opleidingsniveau van de inwoners van 15 tot 75 jaar is in Kerkrade lager dan het landelijk gemiddelde, de grootste verschillen zijn het laag en hoog opleidingsniveau (CBS opleidingsniveau 15 tot 75, 2022):

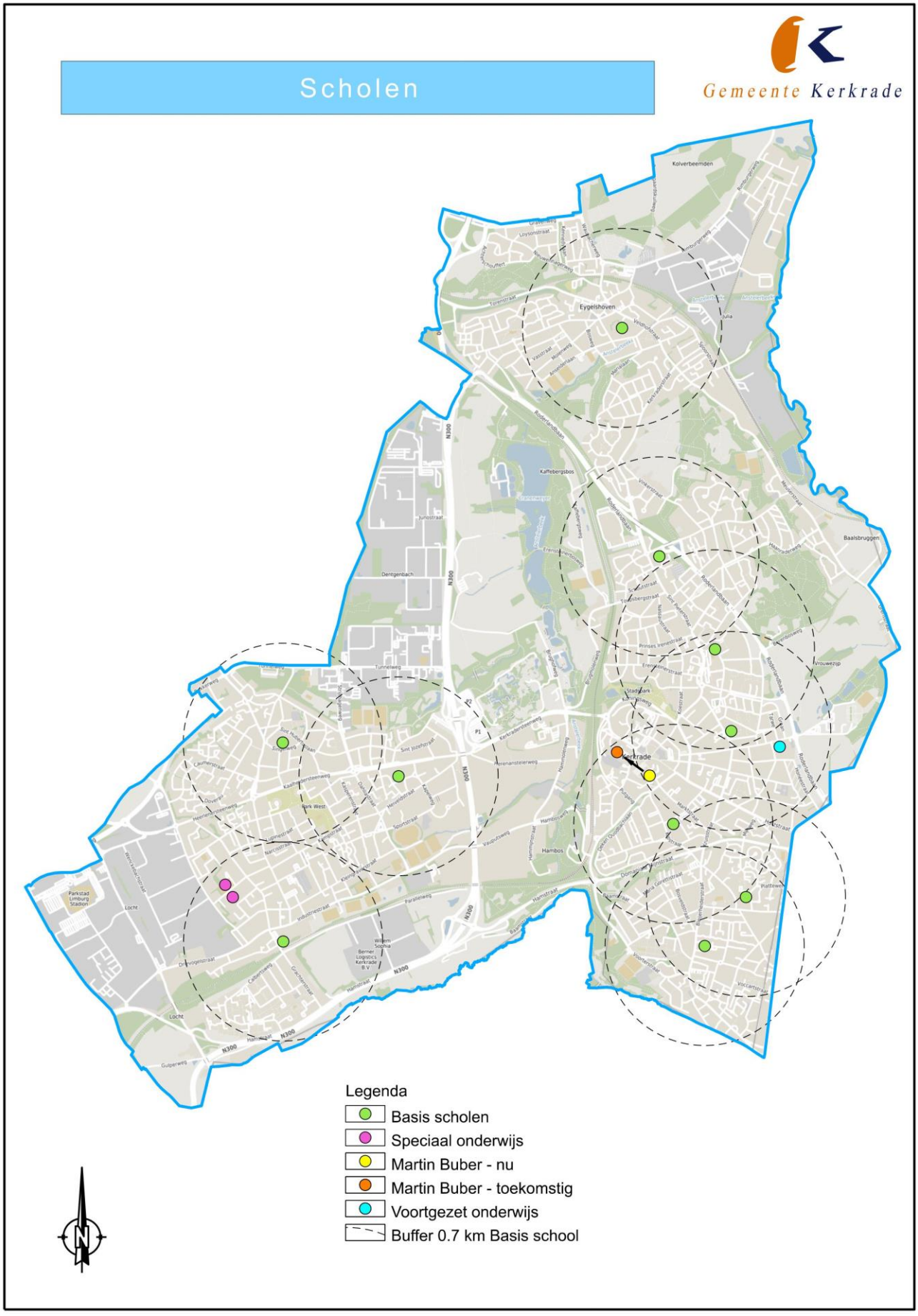
	Kerkrade	Nederland
Laag opleidingsniveau	34,8%	26,4%
Middelbaar opleidingsniveau	46,6%	41,7%
Hoog opleidingsniveau	18,7%	32%

Autonome ontwikkelingen

- Door ontgroening wordt de leeftijdsgroep 0-19 kleiner in Kerkrade, dit betekent op de lange termijn ook een verdere afname van het aantal basisschoolleerlingen.
- De komst van het Martin Buber kan mogelijk voor een groei van middelbare scholieren zorgen.

Bouwstenen voor de omgevingsvisie

- Er liggen kansen in de koppeling van mbo en hbo opleidingen en de logistieke sector.
- Het samenvoegen van scholen. Oostkant van Kerkrade kent momenteel 6 schoollocaties, dit wordt teruggebracht tot 3 grote locaties. De locatie en welke scholen dient nog verder onderzocht te worden.
- Komst van het Martin Buber zorgt voor volwaardig voortgezet onderwijs.
- Aandachtspunt is de bereikbaarheid en veiligheid rondom scholen, veel kinderen worden met de auto naar school gebracht. Er liggen kansen voor gezonde en veilige basisscholen, meer lopen en fietsen en minder haal- en brengmodel met de auto.

Figuur 16 Aanbod onderwijs en ligging scholen in Kerkrade

5.3 Recreatie en toerisme

Score	
++	Zeer goed aanbod, passend bij de vraag en goede balans recreatie/toerisme en zeer lichte druk op leefomgeving
+	Goed aanbod, geen tot zeer lichte druk op de leefomgeving
+/-	Voldoende aanbod, lichte druk van toerisme & recreatie op de leefomgeving
-	Slecht aanbod, druk van toerisme & recreatie op de leefomgeving
--	Zeer slecht aanbod, hoge druk van toerisme & recreatie op de leefomgeving

Fase	Beoordeling	Toelichting
Huidige situatie	+	Kerkrade kent grote trekpleisters zoals GaiaZOO, de Leisure Dome en Abdij Rolduc. Ook is er een prachtige natuur aanwezig zoals de Anstelvallei en het Wormdal, de stad heeft ook een rijke historie van de romeinen, middeleeuwen en het mijnverleden. De kwetsbare natuur in Kerkrade staat onder druk door toerisme.
Autonome ontwikkeling	+/-	Het Heuvelland raakt steeds voller, dit zou voor extra afvloei van bezoekers richting Kerkrade kunnen betekenen. Dit zorgt voor een toenemende druk op de leefomgeving.

Huidige situatie

Kerkrade is een stad met een ruim aanbod op het gebied van recreatie en toerisme, zo staat de stad bekend om attracties zoals de GaiaZOO, Abdij Rolduc, Discovery Museum en de Leisure Dome maar heeft de stad ook prachtige natuur te bieden zoals de Anstelvallei en het Wormdal. De focus vanuit de toeristische visie (Visie Toerisme Kerkrade, 2016) ligt op het zijn van een familiestad, de stad dient toeristisch aantrekkelijk te zijn voor jong en oud. Daarnaast kent Kerkrade ook een rijk cultuurhistorisch verleden, van de tijd van de Romeinen, de middeleeuwen en het mijnverleden.

Zoals eerder benoemd heeft Kerkrade haar inwoners en bezoekers veel te bieden op toeristisch, recreatief en cultureel gebied. In figuur 17 zijn de 19 belangrijkste voorzieningen op het gebied van recreatie en toerisme weergeven. Hieronder volgt een kort overzicht van het aantal bezoekers van het aanbod. Hierbij dient opgemerkt te worden dat niet alle cijfers beschikbaar zijn, buiten de onderstaande lijst zijn er meerdere attracties die jaarlijks veel bezoekers trekken zoals: Abdij Rolduc, zaterdag markt in Eygelshoven, Parkstad Limburg stadion, de Botanische Tuin, Kasteel Erenstein en natuurgebieden zoals de Anstelvallei en het Wormdal.

Aanbod	**Aantal bezoekers per jaar (Kerkrade in cijfers 2022)**
Discovery Museum	57.214
GaiaZOO	465.000 waarvan 37.000 abonnementen
Zwembad Vie Kerkrade	12.524
Parkstad Limburg Theaters	179.395
Rodahal	40.986
Bibliotheek Kerkrade	157.848
Leisure Dome	2,4 miljoen (Bron: De Limburger)

Het landschap van Kerkrade is van goede kwaliteit. In de Worm en Anstelvallei is voor Nederlandse begrippen wilde natuur te vinden nabij het woongebied en vanuit alle delen van de gemeente is het mogelijk om dit landschap te ontdekken, zo heeft Kerkrade het enige stuwmeer in Nederland. Er

liggen kansen om uit te groeien tot trekpleister voor kwalitatief toerisme gericht op natuurbeleving. Echter zorgt recreatie en toerisme tegelijkertijd voor een nodige druk op de leefomgeving, met name de natuurgebieden in Kerkrade staan onder druk. Sommige gebieden zoals de Anstelvallei, Carisborg of het Berenbos zijn beter ingericht voor recreatie dan bijv. het Wormdal, de omgeving rondom Rolduc en het Anselderbeekdal. In de laatste drie gebieden is de natuur extra kwetsbaar en zijn niet bedoeld voor intensief toerisme. Tijdens COVID-19 zijn deze gebieden steeds meer gegroeid tot wandelgebieden en bijv. barbecue plekken, hierdoor neemt de druk op de natuur verder toe.

Autonome ontwikkelingen

- Zuid-Limburg is een aantrekkelijke vakantiebestemming waar Kerkrade onderdeel van maakt. Het Heuvelland raakt steeds voller op het gebied van recreatie en toerisme in het hoogseizoen wat voor Kerkrade en Parkstad positief kan uitpakken, mogelijk zullen meer bezoekers afvloeien naar Kerkrade. De gemeente kan hier op inspelen door goed aan te sluiten op het aanbod van Visit Zuid-Limburg en door de inzet van Beleef Kerkrade. Anderzijds zorgt dit voor een toenemende druk op de leefomgeving, met name de natuurgebieden en biodiversiteit.
- Aanleg van de Parkstadroute (voorheen Leisure Lane) realiseert een langzaam verkeersroute over een lengte van zo'n 34 km tussen Beekdaelen, Heerlen, Brunssum, Landgraaf, Kerkrade en Simpelveld. Het is een aantrekkelijk pad door de hele regio waarmee je het landschap en cultuur in de regio kunt beleven. De route is recreatief, maar heeft ook praktische voordelen voor mensen die op de fiets naar het werk, naar familie of naar huis gaan. De route gaat dwars door Kerkrade heen en komt langs parels zoals Hoeve Nieuw Erenstein, Kasteel Erenstein, GaiaZOO en Discovery Museum. De Route wordt in 2025 afgerond.

Bouwstenen voor de omgevingsvisie

- De Parkstadroute biedt kans voor de gemeente om extra 'lusjes' te creëren om het langzaam verkeernetwerk verder te versterken.
- Kansen voor verblijfsmogelijkheden, hierbij kan het gaan om het realiseren van een kleinschalige camping of het inzetten op meer B&B's binnen de gemeente. Hier ontbreekt echter concreet beleid voor.
- Potentie voor doorontwikkeling van het wandelnetwerk, in 2025 wordt het 'knopenlopen' opgeleverd, daarnaast is Kerkrade het startpunt van de Dutch Mountain Trail.
- Inzetten van goedkoop of gratis openbaar vervoer voor verblijfsrecreanten, zodat men kan reizen binnen heel Zuid-Limburg voor een voordelig tarief. Dit biedt potentie om de treinstations en busverbindingen intensiever te gebruiken. Hierover is regionaal overleg, maar het idee heeft nog veel haken en ogen. Wellicht is dit wel iets dat op de langere termijn opgepakt zal worden.
- Kerkrade trekt veel 'dagjesmensen' die vooral de grote attracties bezoeken, er liggen kansen om deze bezoekers na afloop de stad in te trekken voor bijv. een hapje eten. Dit kan worden gestimuleerd door arrangementen aan te bieden, een voorbeeld hiervan is een bezoek aan het Discovery Museum en de Schacht Nulland in combinatie met een hapje eten op de markt. Daarnaast werkt de gemeente aan het imago van de stad en probeert het recreatief aanbod beter te vermarkten. Dat gebeurt via de kanalen van Beleef Kerkrade en door inzet van andere marketingkanalen en -middelen die specifiek gericht zijn op toeristen en daarnaast door samenwerking met Visit Zuid-Limburg.

Figuur 17 Cultureel en recreatief aanbod in Kerkrade

6 Leefomgeving

6.1 Wonen

Score	
++	Het kwalitatief en kwantitatief aanbod is voor alle woningtypen in balans met de vraag
+	Het kwalitatief en kwantitatief aanbod is voor één woningtype niet in balans met de vraag
+/-	Het kwalitatief en kwantitatief aanbod is voor meerdere woningtypen niet in balans met de vraag
-	Het kwalitatief en kwantitatief aanbod voldoet voor de meeste woningtypen niet aan de vraag
--	Het kwalitatief en kwantitatief aanbod voldoet voor alle woningtypen niet aan de vraag

Fase	Beoordeling	Toelichting
Huidige situatie	**+/-**	In Kerkrade is er een overschot aan sociale huurwoningen en een tekort aan het midden en hoog segment, daarnaast zijn deze verschillende segmenten vaak geconcentreerd in bepaalde buurten en is er weinig mix in typologieën. De woningleegstand is t.o.v. jaren geleden flink afgenomen en is nu gelijk aan het landelijke gemiddelde. Kerkrade heeft te maken met een relatief oude woningvoorraad maar voor relatief weinig geld kan men een grote woning kopen (de WOZ-waarde is laag vergeleken met het landelijke gemiddelde).
Autonome ontwikkeling	**+**	Kerkrade heeft te maken met vergrijzing de eerder geprognotiseerde sterke krimp is afgezwakt en de gemeente heeft een flinke vernieuwingsopgave tot 2030 en daarna, dit zal zorgen voor een kwalitatieve impuls van de woongebieden.

Huidige situatie

Op het gebied van wonen wordt actief samengewerkt op regionaal niveau, de Parkstad Limburg Regio bestaat uit de gemeenten: Beekdaelen, Brunssum, Heerlen, Kerkrade, Landgraaf en Voerendaal. Deze gemeenten hebben samen een regionale woonvisie inclusief een lokale uitwerking. De gezamenlijke koers op wonen heeft de afgelopen jaren toe geleid dat een impuls is gegeven aan de leefbaarheid door herstructurering van gebieden, de bouw van soms innovatieve projecten en transformatie van leegstaande gebouwen. De gezamenlijke koers is mede ontstaan omdat er krimp heerste in de regio. Inmiddels is de geprognotiseerde bevolkingsontwikkeling afgezwakt, de bevolkingsdaling en huishoudingsdaling blijkt minder hard dan voorspeld, dit heeft met name te maken met migratie die steviger is dan voorzien. Zo was in de oude ‘Structuurvisie Kerkrade 2010-2020’ geprognotiseerd dat de gemeente in 2020 42.800 inwoners zou hebben, het aantal was echter 45.749. de prognose richting 2050 wordt verder op ingegaan in figuur 18.

De laatste jaren is veel veranderd op het gebied van wonen, niet alleen binnen de regio maar ook landelijk. Krapte op de woningmarkt is inmiddels niet alleen een Randstedelijk probleem, voor Parkstedelingen is het moeilijk om een passende en betaalbare woning te vinden. De samenleving vergrijst en in Parkstad nog net iets sneller. Mensen worden ouder en blijven graag vertrouwd thuis of in de buurt wonen. De behoefte aan zorg is bovengemiddeld zowel voor ouderen als voor mensen met bijzondere zorgvraag. Door de vergrijzing stromen steeds meer mensen uit het arbeidsproces. Voor de handen die er nodig zijn op de arbeidsmarkt komen enerzijds steeds meer arbeidsmigranten naar Parkstad die hier willen wonen. Anderzijds biedt deze vergrijzing kansen voor jongeren om in deze regio te blijven wonen. Voor nieuwkomers kan deze arbeidspotentie i.c.m. goedkoop wonen deze regio aantrekkelijk maken om naar toe te verhuizen. Er is een grote opgave om verouderde gebieden te verduurzamen. Daarnaast is een goede wijkenopbouw met mix van inwoners en verschillende typologie woningen steeds belangrijker geworden. Enerzijds om een balans te houden in mensen met meer of mindere mate van kwetsbaarheid en mensen die dat niet hebben. Anderzijds voor de leefbaarheid en (sociale) veiligheid van de buurten. Om ervoor te zorgen dat iedereen nu en

in de toekomst goed kan wonen, moeten op deze grote opgaven antwoorden worden gevonden. Regionaal wordt ingezet op een nieuw 'Toekomstverhaal voor Parkstad 2040' of het 'Nieuwe Narratief', waar ruimte is voor persoonlijke en economische groei.

Kerkrade heeft in totaal verdeeld over drie wijken: 23.543 woningen (woonmonitor 2023, per 31-12-2023)

- Kerkrade-Oost, bestaande uit 10.274 woningen verdeeld over de volgende buurten: Kerkrade-Centrum, Erenstein, Rolduckerveld, Holz Nulland en Bleijerheide.
- Kerkrade-West, bestaande uit 7.356 woningen verdeeld over de volgende buurten: Spekholzerheide, Heilust, Terwinselen, Kaalheide, de Gracht en verspreide huizen Dentgenbach.
- Kerkrade-Noord, bestaande uit 5.247 woningen verdeeld over de volgende buurten: Eygelshoven-Kom, Hopel, Waubacherveld, Vink, Chevremont en Haanrade.

Onderstaande tabel laat zien dat de bebouwing in Kerkrade oud is, er is sprake van veel naoorlogse bebouwing (bijna 80%). Verder valt op dat het percentage koopwoningen in Kerkrade (52%) lager is dan het Zuid-Limburgse (56%) en het Nederlandse (57%) gemiddelde. Het aandeel huurwoningen in de corporatie sector in Kerkrade is hoog, met 32%, daarnaast is er nog 16% aan huurwoningen in de overige sector, waarschijnlijk zit hierin het merendeel in het sociale segment. Het percentage leegstand (4,1%) in Kerkrade is iets hoger dan het landelijke gemiddelde (4%). Tot slot wijkt de gemiddelde WOZ-waarde in Kerkrade wel sterk af van het Zuid-Limburgse en het landelijke gemiddelde. De woningen zijn relatief goedkoop, er is sprake van een goede prijs-kwaliteit verhouding, in Kerkrade krijg je veel woning voor weinig geld t.o.v. de rest van Nederland.

Bouwjaar woningen	
<1945	21% 4.898
1945-1960	15% 3.623
1960-1970	11% 2.556
1970-1980	18% 4.318
1980-1990	16% 3,830
1990-2000	9% 2.106
2000-2010	6% 1.300
Vanaf 2010	4% 907
onbekend	0% 5

	Kerkrade Oost	**Kerkrade West**	**Kerkrade Noord**	**Kerkrade**	**Zuid-Limburg**	**Nederland**
Koopwoning	43%	57%	63%	52%	56%	57%
Huurwoning corporatie	37%	31%	25%	32%	28%	29%
Huurwoning overig	19%	12%	11%	16%	16%	14%
Leegstand woningen	7%	4%	4%	4,1%	5%	4%
WOZ-waarde (2023)				€200.200	€228.000	€317.000

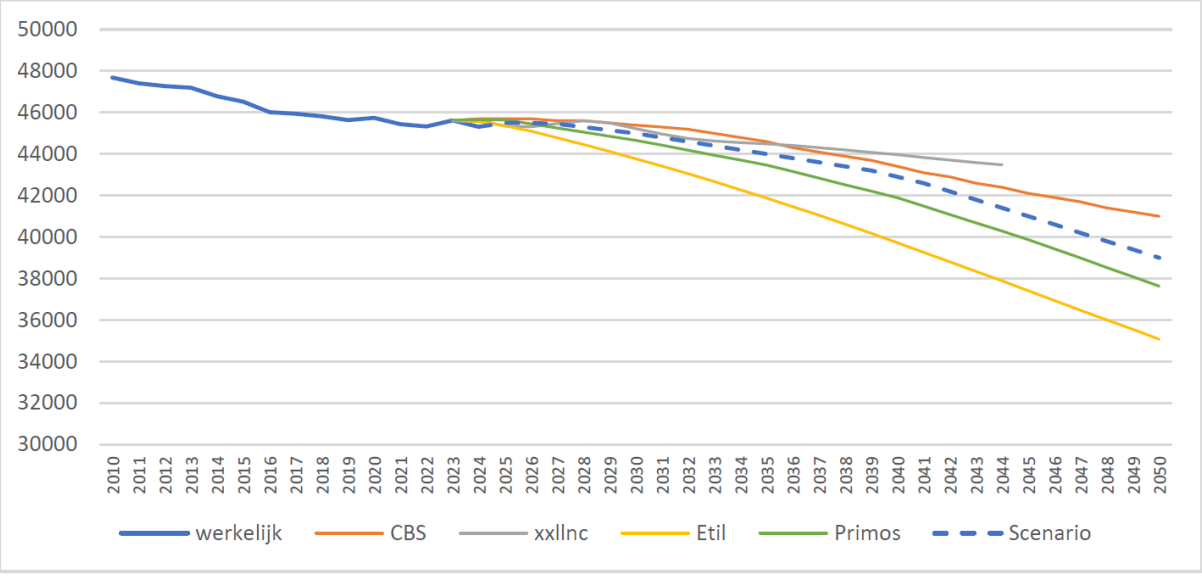
In onderstaande tabel is het aandeel type woningen weergegeven. Hierbij valt op dat Kerkrade een hoog aandeel appartementen heeft, met name in de huursector, dit heeft te maken met het stedelijke karakter van Kerkrade. Gezien het lage percentage aandeel koop in appartementen, is er vraag naar koopappartementen binnen de gemeente.

Type woningen per 21-12-2023	Totaal (23.543)	Aandeel huur	Aandeel koop
Appartement	34%	89%	11%
2^1 kap woning	15%	15%	85%
Hoekwoning	15%	33%	67%
Tussenwoning	25%	36%	62%
Vrijstaande woning	10%	9%	91%
Overig/Onbekend	1%	49%	51%

Het aantal inwoners in Kerkrade (per 01-01-2024) bedraagt 45.311. De huidige bevolkingsopbouw is weergegeven in onderstaande tabel. Hierbij is voornamelijk opvallend t.o.v. het Nederlandse gemiddelde dat de groep tot 25 jaar kleiner is (21% in Kerkrade t.o.v. 28% in NL) en de groep 65+ groter is (28% in Kerkrade t.o.v. 20% in NL). De vergrijzing speelt nu al sterker in Kerkrade, dit betekent dat Kerkrade voorop loopt in het bereiken van de vergrijzingstop, op basis van prognoses zal de vergrijzingstop worden bereikt tussen 2030-2035. Na 2035 wordt verwacht dat de bevolkingssamenstelling er anders zal uitzien dan nu.

Demografie (45.302)	Kerkrade Oost	Kerkrade West	Kerkrade Noord	Kerkrade	Zuid-Limburg	Nederland
Tot 25 jaar	21%	22%	21%	21%	24%	28%
25-65 jaar	51%	53%	54%	53%	51%	52%
65+	28%	25%	25%	26%	25%	20%

In de onderstaande figuur is de historische ontwikkeling vanaf 2010 weergegeven, met vanaf het jaar 2024 de vier verschillende prognoses, die allen verschillend lopen. Kijkende naar de historische ontwikkeling, is te zien dat de krimp in de afgelopen jaren wat afgenomen is. De verschillende bronnen tonen een verschillend krimpverloop, het verwachte/gemiddelde scenario is met een stippellijn weergegeven. Alle bronnen tonen echter wel aan dat op de lange termijn (richting 2050) nog altijd sprake is van een bevolkingsafname.

Figuur 18 Prognose totale bevolking Kerkrade

Verhuisbewegingen
In het nieuwe woonbehoefteonderzoek staat dat 43% van alle verhuizingen binnen de gemeente Kerkrade zelf plaatsvinden. 26% van de inkomende verhuizingen komt vanuit de regio Parkstad Limburg, 16% van buiten de regio en 14% komt vanuit het buitenland. De buitenlandse migratie is relatief gezien groot. Dit komt door de ligging van Kerkrade aan de grens met Duitsland.

Waardeontwikkeling van woningen
Kerkrade volgt de landelijke trend van gestegen WOZ-waardes van de woningen. De gemiddelde WOZ-waarde in Kerkrade is €200.200,- per 31-12-2023. Voor landelijke begrippen is dit relatief laag. De verkoopwaarde van de woningen volgt eveneens de landelijke trend. Ook hier worden woningen steeds duurder. De gemiddelde transactieprijs in Zuid-Limburg was €329.000,-. Dit is lager dan de betaalbaarheidsgrens, maar wel hoger dan waarvoor middeninkomens een hypotheek kunnen afsluiten.

Huishoudensinkomen
In Kerkrade wonen relatief veel huishoudens met een laag inkomen: 61%. Er zijn relatief gezien veel huishoudens met een middeninkomen, totaal 13% in Kerkrade. Huishoudens met een hoog inkomen wonen daarentegen weer juist relatief weinig in de Kerkrade met in totaal 17%**.**

Betaalbaarheid en beschikbaarheid woningen
Gezien de waarde van de woningen, zijn er op dit moment voldoende passende woningen voor huishoudens met een laag of middeninkomen. Wel blijkt dat de koopwoningmarkt de afgelopen tijd krapper is geworden voor huishoudens met lager inkomen, gezien de prijsontwikkelingen op de huur- en koopwoningmarkt.

Met name jongeren met een laag inkomen hebben moeite om, met name de koopwoningmarkt te betreden. Voor ouderen is het niet makkelijk om door te stromen naar een kleinere, meer geschikte woning o.a. door te weinig beschikbaarheid en een duurdere prijs t.o.v. de huidige woning. ‘

Landelijke regelgeving geeft aan dat iedere gemeente 30% sociale huurwoningen zou moeten hebben. Gemeenten die dit al hebben, kunnen meer inzetten op middeldure huur- en koopwoningen. Dit is in lijn met de gemeentelijke woonvisie om te streven naar meer gedifferentieerde wijken met een betere balans in verschillende woningtypen en huishoudens. Aangezien Kerkrade reeds meer dan 30% sociale huurwoningen heeft, zal er ingezet worden om de middenhuur te vergroten.

Woningbehoefte
In het meest recente (maar nog concept) woonbehoefteonderzoek zijn meerdere scenario’s uitgewerkt: een basisscenario, een migratiescenario en een economisch scenario. Omdat het onderzoek nog niet helemaal gereed is en het bestuurlijk pas eind 2024 wordt vastgesteld, wordt hier de algemene lijn beschreven.

In algemene zin is het volgende te zien:

- Het aantal huishoudens daalt op de lange termijn op basis van natuurlijke krimp.
- Het aantal senioren neemt op termijn af, doordat de piek van de vergrijzing in de periode 2034-2044 is bereikt. Hierdoor nemen de jongere doelgroepen toe.
- Het aantal huishoudens neemt op de lange termijn af, maar minder snel dan afgelopen jaren is geprognotiseerd.
- Vertaald naar woonbehoefte is het volgende op hoofdlijnen te zien:
    - Overschotten in grondgebonden segment, die in meer of mindere mate beperkt kunnen worden door migratie;

    - Toename vraag naar nultreden woningen in zowel sociale huur, vrije sector huur en koopsector. Deze vraag is dus heel divers en in alle eigendomsituaties en prijssegmenten aanwezig.
    - Kleine vraag naar appartementen zonder lift, die alleen in bestaande voorraad gewenst zijn.
- Zogenoemde 'no-regret' woningen zijn alle woningen die levensloopbestendig/nultredenwoning zijn.

Daarnaast is er in het kader van het opstellen van de regionale woonzorgvisie (eind 2024-begin 2025 wordt deze vastgesteld) onderzoek gedaan naar de woonbehoefte voor bijzondere doelgroepen. Dit is nog niet vastgesteld. Uit het onderzoek blijkt dat er de gemeenten in Parkstad Limburg een aandeel moeten nemen in het huisvesten van bijzondere doelgroepen, merendeels met een zorgvraag. De gegevens kunnen nog niet in dit document opgenomen worden, omdat hierover nog gesprekken gevoerd worden. In zijn algemeenheid kunnen de meeste bijzondere doelgroepen geplaatst worden in de woningen die volgens het woonbehoefte onderzoek wenselijk zijn: nultreden woningen. Daarnaast zal er behoefte kunnen zijn naar meer geclusterde woningen. Waarbij wordt gekeken naar een goede verdeling over de gemeenten en binnen de gemeenten over de buurten.

Autonome ontwikkelingen

- Landelijk is er een groot tekort aan woningen. Om dit tekort terug te dringen, heeft het Rijk met de provincies een woondeal in 2023 gesloten. In de periode tot 2030 zou Kerkrade een aandeel van 1150 woningen leveren. De Woondeal wordt regelmatig besproken en tussentijds geëvalueerd. Waardoor blijkt dat er nog een additionele behoefte is. Voor Kerkrade zou het aantal toenemen.
- Volgens laatste uitvoeringsprogramma (het Kerkraads woonoffensief) zijn er plannen voor 1390 nieuwe woningen en 875 sloop. Daarnaast zijn er pijplijn plannen van in totaal 879 nieuwbouw en 571 sloop. Kerkrade zet sterk in op vervanging van verouderde woningen.
- Demografische ontwikkelingen zijn eveneens van belang. Waar jarenlang uit werd gegaan van sterke bevolkingsdaling, blijkt dat deze door o.a. migratie is afgezwakt.
- Landelijke wet- en regelgeving beïnvloeden eveneens het beleid. De toekomstige wet 'Versterking regie volkshuisvesting' zal een grote impact hebben op het beleid van de gemeenten.
- Het imago van Parkstad Limburg en van Kerkrade is ook van belang. Door middel van informeren over het nieuwe elan en de marketing via Beleef Kerkrade en het Woonoffensief stralen we steeds meer uit dat in Kerkrade nog vele mogelijkheden zijn en dat het aantrekkelijk wonen is.
- Tot slot hebben de globalisering en economische ontwikkelingen invloed op de woningmarkt. Oorlogen en bijbehorende vluchtelingen bepalen migratiebewegingen. Economische situaties bepalen betaalbaarheid. Deze ontwikkelingen kun je als gemeente beperkt beïnvloeden.

Bouwstenen voor de omgevingsvisie

- Toenemende vergrijzing vraagt om een levensloopbestendigere woningvoorraad.
- Een goede opbouw van de buurten is van groot belang, zowel wat betreft inwoners als wat betreft woningtypologie. Een evenwichtige verdeling zorgt voor meer differentiatie, minder kwetsbare wijken, meer betrokken inwoners en betere leefbaarheid.
- In Kerkrade staat nog altijd ca 4% van de woningen leeg. Naast de noodzakelijke nieuwbouw, is nog altijd sprake van een transformatieopgave. Daarnaast heeft de gemeente te maken met

een verouderde woningvoorraad, vaak met een laag energielabel en zijn er enorme investeringskosten nodig om een woning op te knappen. Een groot deel is vervanging van oudere woningen. Deze vervanging gebeurt vooral in de corporatiesector. In de particuliere sector is het aan de eigenaren om hun woningen te verbeteren

- De aanstaande wet Versterking regio op de volkshuisvesting zal grote impact hebben op het beleid. Thans wordt gewerkt aan een regionale en lokale woonzorgvisie. Huisvesting van bijzondere doelgroepen moet hierin een plek krijgen. Dit geldt bijvoorbeeld voor arbeidsmigranten en woonwagenbewoners. De gemeenten zijn bezig met voorbereidingen, maar beleid zal pas in 2025 en 2026 ontwikkeld worden.
- Bij de huisvesting zal eveneens gekeken worden naar alternatieve opties zoals tiny houses en flexwoningen.
- Grote uitdagingen zijn de beperkte ruimte voor nieuwe woningbouwontwikkelingen in Kerkrade en de medewerking van eigenaren van gronden en ontwikkelende partijen. Als gemeenten kunnen we het niet alleen.

6.2 Sociale cohesie en leefbaarheid

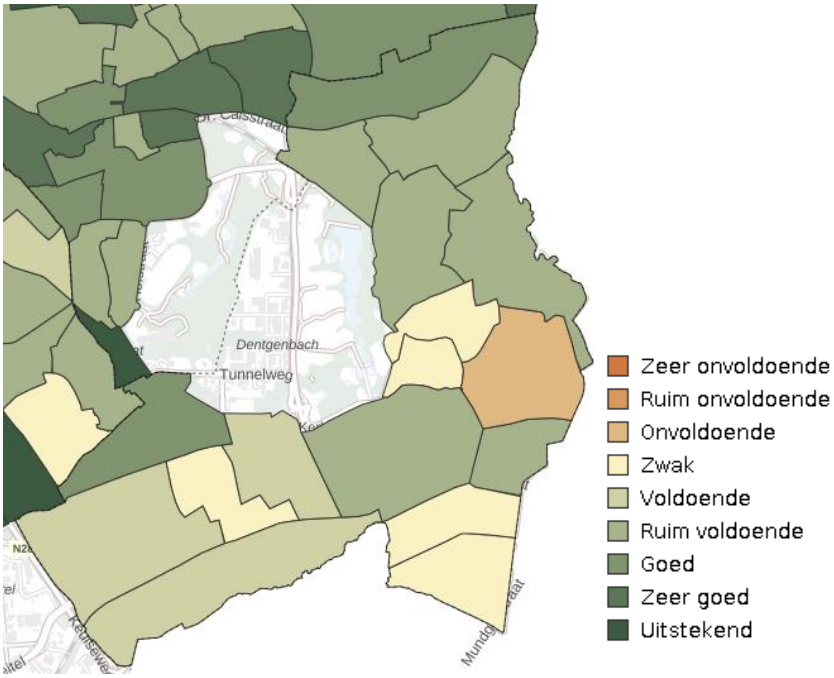
Score	
++	Zeer goede leefbaarheidsscore, veel mogelijkheid tot ontmoeting en zeer goed aanbod van (maatschappelijke) voorzieningen
+	Ruim voldoende leefbaarheidsscore, voldoende mogelijkheid tot ontmoeting en goed aanbod van (maatschappelijke) voorzieningen
+/-	Voldoende leefbaarheidsscore, voldoende mogelijkheid tot ontmoeting en gemiddeld aanbod van (maatschappelijke) voorzieningen
-	Onvoldoende leefbaarheidsscore, weinig mogelijkheid tot ontmoeting en laag aanbod van (maatschappelijke) voorzieningen
--	Zeer onvoldoende leefbaarheidsscore, weinig mogelijkheid tot ontmoeting en zeer laag aanbod van (maatschappelijke) voorzieningen

Fase	Beoordeling	Toelichting
Huidige situatie	-	De leefbaarheidsscore in Kerkrade is lager dan het Nederlands gemiddelde, het aanbod van (maatschappelijke voorzieningen) is relatief hoog echter is het percentage eenzaamheid binnen de gemeente hoog (meer dan de helft van de inwoners)
Autonome ontwikkeling	-	De vergrijzing kan zorgen voor een verdere druk op het huidige voorzieningenniveau en eenzaamheid. Op het gebied van leefbaarheid is er gemeentelijk volop aandacht voor de zwakkere gebieden, op termijn kan dit zorgen voor een verbetering.

Huidige situatie

Leefbaarometer

De kaart van de leefbaarometer geeft een inschatting van de leefbaarheid in buurten en wijken. De kaart geeft inzicht in verschillende thema's zoals woningvoorraad, fysieke omgeving, voorzieningen, sociale samenhang en overlast & onveiligheid. Onderstaande afbeelding toont de score in 2022. Ongeveer de helft van de Kerkraadse buurten toont een score van 'voldoende', 'ruim voldoende' en 'zeer goed'. Er zijn enkele buurten die negatiever scoren. Zo scoren Chevremont, Erenstein, Nulland, Bleijerheide en Heilust 'zwak' en Rolduckerveld scoort zelfs 'ruim onvoldoende'. De gemiddelde score over heel Kerkrade is 'voldoende', t.o.v. het Limburgs en Nederlands gemiddelde is dit lager. Uiteraard zegt een gemiddelde op buurtniveau niet alles, binnen bijv. Rolduckerveld en Bleijerheide zijn er specifieke straten waar de leefbaarheid sterker onder druk staat, het thema overlast & onveiligheid zorgt voor de grootste negatieve bijdrage op de slechtste locaties in Kerkrade. De score van de leefbarometer is weergegeven in figuur 19.

Figuur 19 Score leefbarometer gemeente Kerkrade (Leefbarometer, 2022)

Voorzieningenniveau

Wat betreft de afstand tot het voorzieningenniveau scoort de gemeente Kerkrade positief ten opzichte van Zuid-Limburg en het Nederlands gemiddelde (CBS Statline, 2021. Op alle vlakken scoort de gemeente beter dan het landelijk gemiddelde, in de onderstaande tabel zijn verschillende afstanden tot voorzieningen weergegeven. Met name op de afstand tot treinstations is in Kerkrade een stuk lager t.o.v. het landelijke gemiddelde, dit komt door de stationsdichtheid die ontstaan is vanuit het mijnverleden.

Voorzieningenniveau (afstand In kilometer)	Kerkrade-Oost	Kerkrade-West	Kerkrade-Noord	Kerkrade	Zuid-Limburg	Nederland
Afstand tot huisarts	0,7	0,8	0,8	0,8	0,8	1,0
Afstand tot apotheek	0,8	1,1	1,3	1,0	1,2	1,2
Afstand tot supermarkt	0,6	0,8	1,1	0,8	0,9	0,9
Afstand tot basisschool	0,6	0,6	0,7	0,6	0,7	0,7
Afstand tot kinderdagverblijf	0,5	0,5	0,9	0,6	0,7	0,7
Afstand tot treinstation	1,4	3,2	0,9	1,8	3,1	5,1

Naast de bovenstaande voorzieningen spelen de gemeenschapshuizen binnen Kerkrade ook een belangrijke maatschappelijke rol, momenteel zijn er 6 gemeenschapshuizen actief binnen de stad die geografisch goed zijn verspreid:

- Kerkrade-West: Westhoes en Sjaaterhoes
- Kerkrade-Oost: Patronaat, en Catharinahoes
- Kerkrade-Noord: Socioproject en Sjevemethoes

De gemeenschapshuizen vervullen een rol voor het verenigingsleven, als basisvoorziening binnen het sociale domein en soms commerciële activiteiten. De belangrijkste maatschappelijke en wijkvoorzieningen zijn weergegeven in figuur 21.

Criminaliteit
Cijfers rondom criminaliteit tonen aan dat Kerkrade lager scoort dan het Nederlandse en Limburgse gemiddelde. Zowel het aantal misdrijven per 1000 inwoners, overlast per 1000 inwoners en de subjectieve veiligheid (gevoel van veiligheid) scoort lager. In de onderstaande figuur is dit weergegeven:

Veiligheid, criminaliteit en overlast	Kerkrade-West	Kerkrade-Oost	Kerkrade-Noord	Kerkrade	Zuid-Limburg	Limburg	Nederland
Leefbaarometer: afwijking overlast & onveili	-0,06	-0,12	-0,06	-0,08			0
Misdrijven (per 1000 inwoners)							
Totaal	59,5	60,0	41,6	54,4		47,1	45,4
Diefstal/inbraak woningen	1,6	6,3	3,5	4,0		2,1	2,0
Diefstal/inbraak voertuigen	12,9	10,7	7,9	10,6		9,9	9,7
Diefstal/inbraak winkels en bedrijven	6,5	3,3	1,5	3,8		2,8	3,0
Fraude & overige vermogensdelicten	10,3	12,8	9,8	11,1		11,6	11,1
Geweldsdelicten	4,7	6,6	4,8	5,4		4,2	4,5
aantasting openbare orde en openbare ruit	6,4	6,6	4,7	6,0		4,9	4,8
Illegale handel	1,7	2,1	1,2	1,7		1,5	1,1
Verkeersveiligheid (ongevallen, rijden onde	14,2	9,5	6,8	10,1		8,6	7,8
Overlast (per 1000 inwoners)							
Totaal	27,3	35,7	20,1	28,5		19,9	26,2
Overlast alcohol/drugs (incl. openbaar dro	3,2	8,1	3,3	5,1		3,5	3,6
Overlast door verward persoon	9,5	9,5	5,8	8,5		6,8	7,9
Overlast jeugd	3,5	6,4	1,8	4,1		3,2	5,0
Overlast zwervers	0,7	0,6	0,1	0,5		1,2	1,9
Geluidshinder	10,5	11,0	9,2	10,3		5,2	7,8
Subjectieve/gepercipieerde veiligheid							
Overlast in de buurt	3,4	3,7	2,8	3,4	3,2		
Onveiligheidsgevoelens	38%	53%	43%	45%	38%		
Perceptie vermogensdelicten	2,7	3,3	3,3	3,1	3,1		
Perceptie dreiging in de buurt	1,1	2,1	1,4	1,6	1,3		
Slachtofferschap	21%	23%	27%	25%	23%		
Politiewaardering	3,5	3,8	3,7	3,5	3,6		

Figuur 20 Misdrijven, overlast en gevoel van veiligheid (Politie NL 2022 & burgeronderzoek Parkstad 2021).

Door de grensligging van Kerkrade heeft de gemeente te maken met drugsgerelateerde criminaliteit en ondermijning, dit vraagt om een lange termijnaanpak in samenwerking met politie en partners. Daarnaast kent de gemeente twee coffeeshops binnen de gemeente die druk worden bezocht en zorgen voor geen/weinig overlast voor de omgeving. Vanuit het verleden kent de gemeente enkele bordelen, deze staan inmiddels grotendeels leeg. Verder is kamerverhuur en woningsplitsing een probleem dat al langer speelt binnen de gemeente, hiervoor is in het verleden al een paraplubestemmingsplan en beleid voor woningsplitsing opgesteld om dit te beperken/reguleren. Met interventieteams (voorheen flexteams) worden diverse plekken bezocht, onder andere leegstaande panden en naar aanleiding van meldingen/klachten of signalen van partners (o.a. politie, woningcorporaties etc.).

Eenzaamheid
Eenzaamheid is in Kerkrade een probleem dat speelt onder inwoners van alle leeftijden. Uit onderzoek van de GGD (2020) is gebleken dat ruim de helft van de Kerkraadse inwoners (54,3%) van 18 jaar en ouder zich eenzaam voelt. In 2017 is de gemeente gestart met de aanpak van eenzaamheid

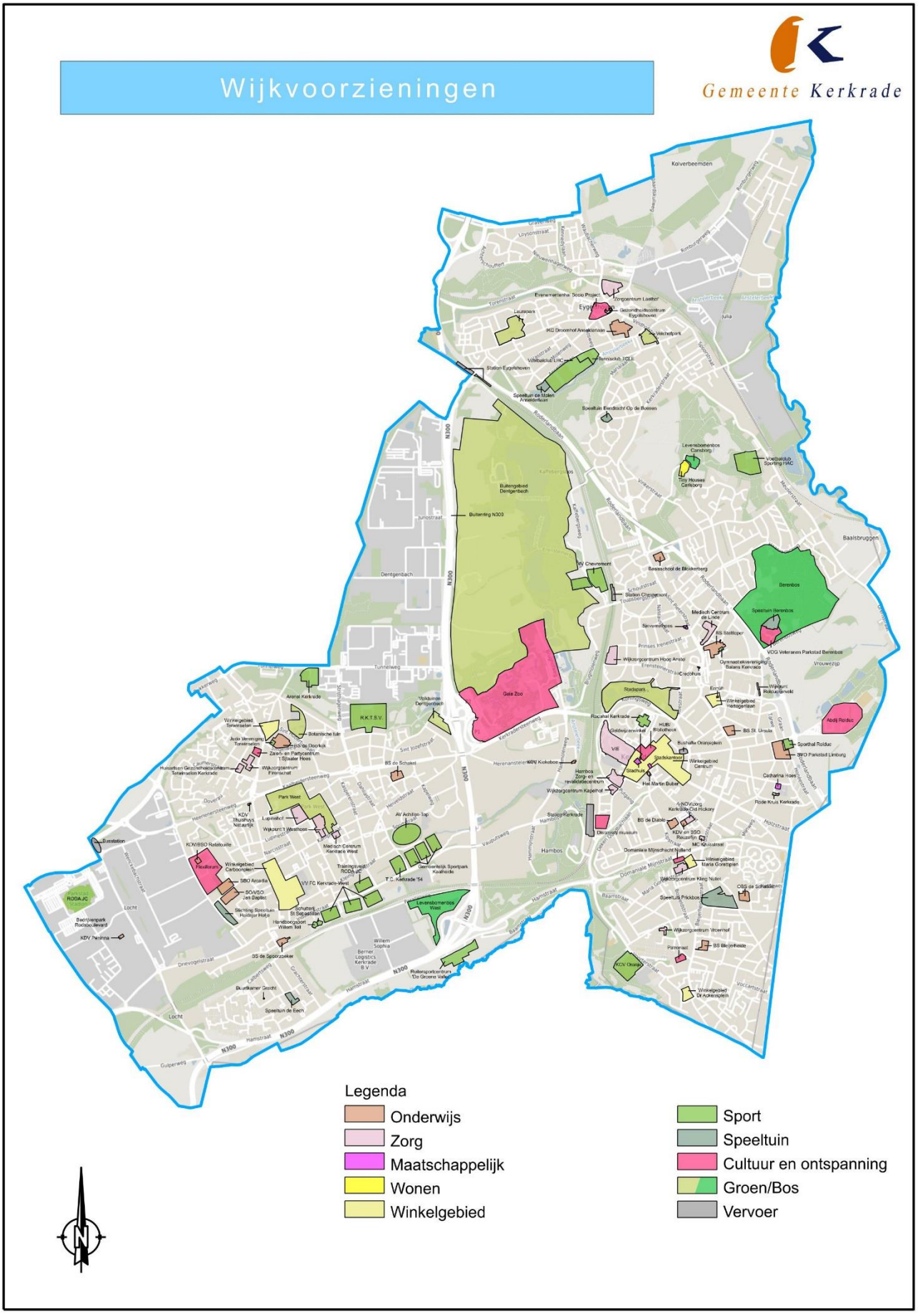
in Kerkrade. De aandacht lag in eerste instantie vooral bij senioren, maar is in de tussentijd verbreed naar alle leeftijden. Sinds 2019 heeft de gemeente zich aangesloten bij het landelijke programma ‘Een tegen eenzaamheid’. Ook bestaat sinds oktober 2020 de coalitie ‘Kerkrade: samen tegen eenzaamheid’. Tot slot heeft de gemeente een meldpunt eenzaamheid waar iedereen die gevoelens van eenzaamheid ervaart of zich zorgen maakt over een ander terecht kan.

Autonome ontwikkeling

- Het onlangs gewijzigde softdrugsbeleid Duitsland (legalisatie met speciale verkooppunten) kan op termijn leiden tot minder bezoekers van de twee coffeeshops in de gemeente Kerkrade (Veldhofstraat in Eygelshoven en Hammolenweg in Kerkrade).
- Prostitutie vindt steeds minder plaats in bordelen. Er sprake van een verschuiving naar de woonomgeving. Hier is weinig zicht op. Bij klachten wordt handhaving en interventieteam ingeschakeld.
- De komende jaren wil Kerkrade stevig inzetten op leefbaarheid en veiligheid in de woonbuurten. (zie ook het collegeprogramma 2022-2026).
- Wijken die momenteel laag scoren wordt door de gemeente al volop op ingezet, zo vindt er een volledige herstructurering plaats in Rolduckerveld en is er in Bleijerheide Nulland een masterplan opgesteld.
- De toekomstige vergrijzing kan zorgen voor een verdere vereenzaming van ouderen.

Bouwstenen/ambities Omgevingsvisie

- Inzetten op integrale aanpak in gebieden waar sprake is van achteruitgang van de leefbaarheid, onder andere in woonbuurten in Kerkrade-West en Oost. Aanpak/transformatie van de historische linten, het tegengaan van structurele leegstand, regie op de vele achterterreinen in het stedelijk gebied en andere inrichting van de openbare ruimte etc.
- Gebieds- en projectgerichte aanpak (domeinoverstijgend en samen met partners)
- Op de lange termijn speelt het vraagstuk welke gemeenschapshuizen nog toekomstbestendig zijn, om het voorzieningenniveau op de lange termijn op pijl te houden, is één gemeenschapshuis per wijk het minimale.

Figuur 21 Wijk- en maatschappelijke voorzieningen binnen de gemeente

7 Mobiliteit

Score	
++	De bereikbaarheid is optimaal, OV-aanbod is compleet en wordt veel gebruikt, het langzaamverkeer netwerk is optimaal ingericht en er zijn zeer weinig verkeersongevallen.
+	De bereikbaarheid, OV-aanbod en het langzaamverkeer netwerk voldoet, er zijn weinig verkeersongevallen.
+/-	De bereikbaarheid, OV-aanbod en het wegennetwerk voldoet en het aantal verkeersongevallen is gemiddeld.
-	De bereikbaarheid, OV-aanbod en het langzaamverkeer wegennetwerk is ondermaats en het aantal verkeersongevallen is hoger dan het gemiddelde.
--	De bereikbaarheid, OV-aanbod en het wegennetwerk voldoet niet, het aantal verkeersongevallen is te hoog.

Fase	Beoordeling	Toelichting
Huidige situatie	**+/-**	Kerkrade kent een goed wegennet en is gericht op de auto. Ook kent de gemeente een sterk OV-netwerk maar wordt dit niet optimaal benut door de inwoners. Er ligt een opgave om meer inwoners te stimuleren om te fietsen, het fietsgebruik is erg laag. Voor de gemeente ligt er een opgave om fiets- en wandelstructuren te versterken.
Autonome ontwikkeling	**+/-**	Woningbouwopgave en duurzame mobiliteit zal om meer ruimte in de openbare ruimte vragen, komst van de Parkstad route en een nieuwe generatie hebben een positief effect op mobiliteit binnen Kerkrade. In de toekomst worden extra fietsverbindingen gerealiseerd en extra infrastructuur aangelegd.

Huidige situatie

De gemeente Kerkrade is per auto vanuit de regio bereikbaar via de Buitenring Parkstad (N300), de Roderlandbaan is een belangrijke hoofdweg die dwars door de gemeente gaat. Verder bestaat het wegennet binnen de gemeente voornamelijk uit verschillende gebiedsontsluitingswegen (GOW-50) en erftoegangswegen (ETW60/30). Door de komst van de Buitenring is er weinig sprake van doorstromingsproblemen. Buiten de gebruikelijke wachttijden op kruispunten op piekmomenten, zorgt de hoeveelheid autoverkeer nergens voor grote bereikbaarheidsproblemen. De bedrijventerreinen zorgen voor een grote hoeveelheid autoverkeer, vrachtverkeer, fietsverkeer en voetgangers op de wegen die de terreinen ontsluiten en overige gemeentelijke wegen, verkeersveiligheid is een aandachtspunt op de bedrijventerreinen. De multimodale bereikbaarheid van de bedrijventerreinen is een aandachtspunt. Ook de vestiging van logistieke bedrijven kan de doorstroming verder onder druk zetten, deze bedreiging speelt vooral op Dentgenbach en het Julia terrein.

Autogebruik

Vanuit de oorsprong is de gemeente Kerkrade een autovriendelijke gemeente, het heuvelachtige karakter is een van de oorzaken. Het autobezit is er gemiddeld (1,12 personenauto per huishouden: bron: Atlas van de auto | Kennisinstituut voor Mobiliteitsbeleid (kimnet.nl) ten opzichte van het landelijke gemiddelde (1,1 personenauto per huishouden) (bron: CBS Statline, 2020). De auto is het meest populaire vervoersmiddel binnen de gemeente, de fiets en het openbaar vervoer wordt relatief weinig gebruikt. Aangezien de auto een populair vervoersmiddel is binnen de gemeente heeft dit gevolgen voor de parkeerdruk. Parkeerplekken zijn een grote ruimteclaim binnen de gemeente, een goed voorbeeld hiervan is het feit dat elk plein, met uitzondering van Kerkrade-centrum, is ingericht als parkeerplek.

Openbaar vervoer

Kerkrade is per openbaar vervoer bereikbaar met de trein of bus. Binnen de gemeente liggen vier

treinstations: Kerkrade-centrum, Chevremont, Eygelshoven en Eygelshoven Markt. De gemiddelde afstand tot het dichtstbijzijnde treinstation is dan ook laag (1,8 kilometer) ten opzichte van het Nederlands gemiddelde (5,2 kilometer). Echter is in Kerkrade de gemiddelde afstand tot een belangrijk overstapstation relatief hoog (7,9 kilometer). Wel ligt een deel van de gemeente binnen het verzorgingsgebied van het Duitse station Herzogenrath. Samen maken de treinstations de richtingen Sittard/Eindhoven en Aken/Keulen bereikbaar. Daarnaast is de Drielandentrein in 2024 gerealiseerd, die zorgt voor een directe verbinding tussen Luik, Maastricht, Heerlen en Aken.

Verschillende gebieden binnen de gemeente worden ontsloten door buslijnen. De belangrijkste busstations zijn gelegen op het Oranjeplein (nabij het centrum) en bij het Parkstad Stadion. Met het dekkende netwerk van bushaltes binnen de gemeente, is de gemiddelde afstand tot OV-haltes (exclusief trein) laag (300 meter) ten opzichte van het landelijk gemiddelde (400 meter). Echter is de frequentie op de buslijnen lager, enkele buslijnen rijden zelfs in de avonduren niet.

Parkstad is aangesloten op het deelfiets-netwerk Velocity, een netwerk van zo'n 100 stations in en rond Aken. Binnen de gemeente zijn momenteel zeven deelfietsstations aanwezig, waar een e-bike wordt gehuurd waarna deze wordt teruggebracht bij een van de stations. Figuur 22 laat de belangrijkste infrastructuur binnen gemeente zien, bestaande uit de hoofdwegen, spoorlijnen, de treinstations, busstations, bushaltes en het Velocity netwerk.

Als gevolg van de goede bereikbaarheid van de gemeente Kerkrade per auto, frequentie van het openbaar vervoer (trein en bus) en relatief grote afstand tot een belangrijk overstapstation, is reizen per openbaar vervoer voor veel inwoners van Kerkrade niet concurrerend met de auto. Naast een verbindende functie heeft het openbaar vervoer ook een maatschappelijke functie: het aanbieden van vervoer voor een groep mensen die geen beschikking heeft tot andere vormen van mobiliteit zoals de auto. In Kerkrade is er een bestaand aanbod aan doelgroepen vervoer aanwezig, zoals de regionaal geregelde Omnibuzz voor klanten met WMO-indicatie en lokale initiatieven zoals de Zonnebloemauto, boodschappenbus en het ANWB AutoMaatje. Mogelijke wijzigingen in de dienstregeling van het reguliere busvervoer kunnen ervoor zorgen dat loopafstanden tot openbaar vervoer toenemen en alternatieven nodig zijn om vervoer voor iedereen toegankelijk te houden.

Langzaam verkeer
In Nederland leggen de meeste mensen ongeveer 18% van hun verplaatsingen lopend af. In de Zuid-Limburgse gemeenten, zo ook Kerkrade, is het aandeel verplaatsingen te voet zeer hoog. Meer dan 34% van de verplaatsingen in Kerkrade worden te voet afgelegd, waarmee de gemeente tot de top van Nederlandse gemeenten behoort als het gaat om het aantal verplaatsingen te voet. De belangrijkste knelpunten in het netwerk van voetpaden in Kerkrade zijn indirecte looproutes, waardoor afstanden op plekken (te) groot zijn.

Waar het aandeel verplaatsingen in Kerkrade te voet bovengemiddeld hoog is, wordt er in Kerkrade weinig gebruik gemaakt van de fiets. Gemiddeld in Nederland is het fietsgebruik 37% bij een afstand tot 7,5 kilometer (normale fiets: 33,1%; elektrische fiets: 3,9%). Van het fietsgebruik in Nederland is deze het laagst (<25%) in Zuid-Limburg. In de gemeente Kerkrade is het fietsgebruik bij een afstand tot 7,5 km 10,1% van alle verplaatsingen, waarvan 8,3% met de normale fiets en 1,8% met de elektrische fiets. Bij afstanden tot 15km ligt dit aandeel voor zowel de normale fiets als de e-bike nog lager. Het lage fietsgebruik heeft meerdere oorzaken: heuvelachtige omgeving, geen fiets in bezit hebben, goede autobereikbaarheid, comfort, vervoeren van spullen en de huidige fietsinfrastructuur. Er liggen al verschillende plannen om de fietsbereikbaarheid te verbeteren zoals de aanleg van de Parkstad Route en een fietsverbinding richting Herzogenrath.

Elektrisch vervoer
De transitie naar de elektrische auto komt op gang in Kerkrade. Zo heeft de gemeente momenteel 118 laadpalen (peildatum juni 2024, cijfers Vattenfall). De komende 4 jaar ligt er een opgave om 500 extra laadpalen te realiseren, die zoeklocaties worden momenteel in beeld gebracht. Zoals eerder benoemd heeft Kerkrade een netwerk van deelfietsen van Velocity, op het gebied van deelauto's wordt door middel van Greenwheels in 2024 een start gemaakt. De gemeente onderzoekt mogelijkheden voor de inzet van deelscootmobielen, in bijv. appartementencomplexen met veel senioren.

Verkeersveiligheid
Het aantal ernstige verkeersongevallen is de afgelopen 30 jaar sterk afgenomen. Helaas is deze afname in de gemeente Kerkrade vanaf 2012 gestopt en is er weer een geleidelijke toename van verkeersongevallen met ernstige afloop zichtbaar. Landelijk is deze trend eerder verklaard door de opkomst van de elektrische fiets, meer kwetsbare ouderen in het verkeer en afleiding voor de smartphone. In de periode 2017 t/m 2021 zijn er door de politie binnen de gemeente Kerkrade 1.266 verkeersongevallen geregistreerd, waarbij 177 gewonden en 7 dodelijke slachtoffers zijn gevallen. Onder de jongeren, in de leeftijd 12 tot en met 24 jaar, valt 27% van de slachtoffers. Dit is relatief veel. Specifieke aandacht gaat daarom uit naar onder andere kinderen vanaf 12 jaar die voor het eerst met de fiets naar de middelbare school gaan en jongvolwassenen die voor het eerst met de bromfiets of auto rijden. In de groep kwetsbare vervoerswijzen (voetgangers, fietsers, e-bike en bromfietsers) valt ongeveer 55% van de verkeersslachtoffers, wat eveneens relatief hoog is. De infrastructuur voor deze groep moet veiliger worden om dergelijke ongevallen in de toekomst te voorkomen. Er zijn geen ongevallen hotspots binnen de gemeente.

Autonome ontwikkelingen

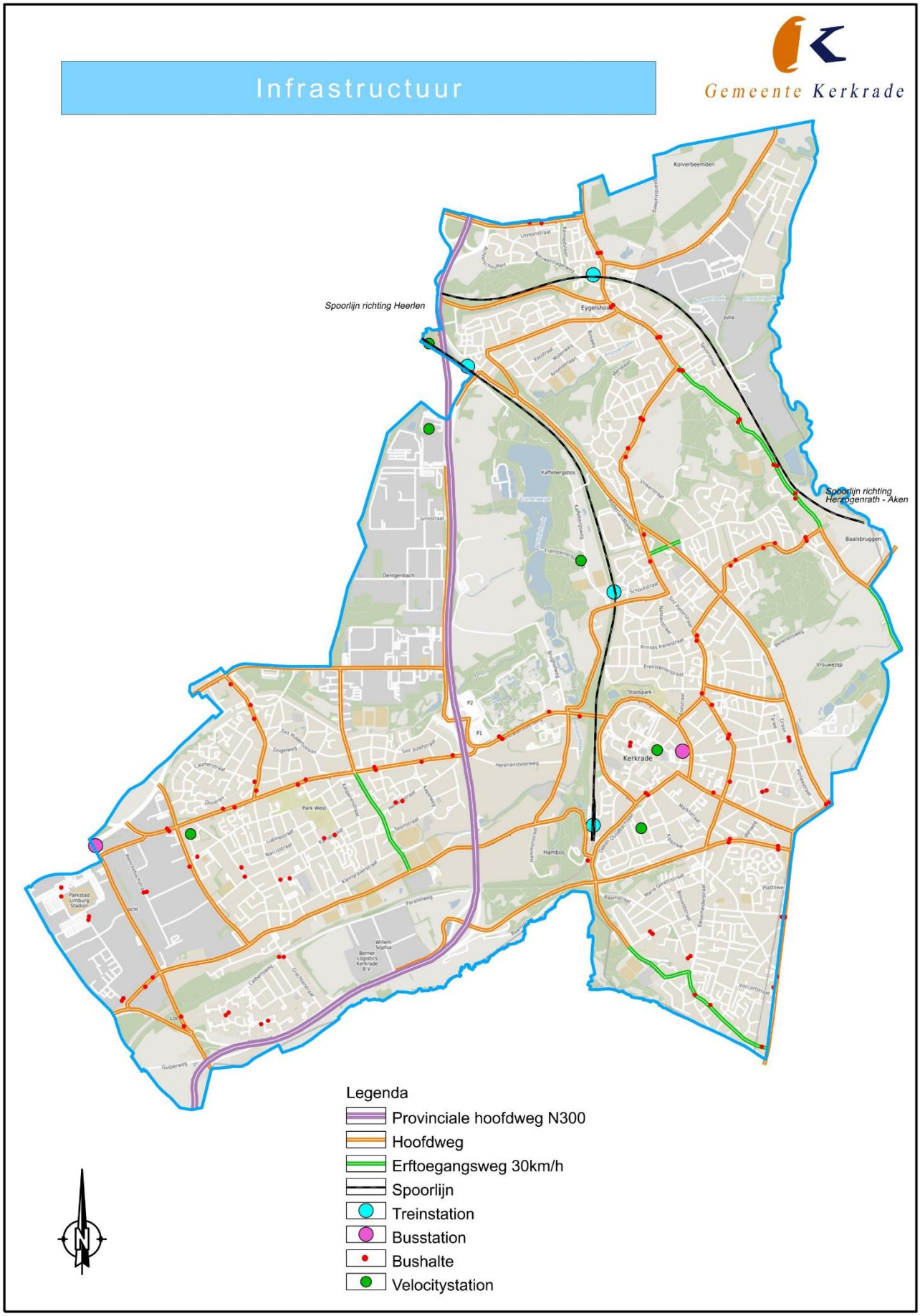
- Woningbouwopgave: heeft ook zijn invloed op de belasting van het wegennet, daarnaast betekenen nieuwe woningen ook nog meer ruimte voor parkeren. Een toename van minimaal 1000 nieuwe woningen betekent ook dat er voor al die woningen parkeerplekken gerealiseerd moeten worden (afhankelijk van de parkeernorm op de desbetreffende locatie)
- In 2024 en 2025 wordt de Parkstadroute aangelegd, deze recreatieve fietsverbinding zorgt voor een versterking van de fietsinfrastructuur.
- Toename van elektrisch rijden betekent ook meer laadpalen binnen de gemeente, dit is weer een extra ruimteclaim op de openbare ruimte en het (al volle) elektriciteitsnet.
- Kerkrade heeft te maken met vergrijzing die moeite heeft met de digitalisering rondom mobiliteit, een nieuwe generatie zal hier beter mee kunnen omgaan.

Bouwstenen voor de omgevingsvisie

- Toenemende populariteit van de elektrische fiets (ook sociaal steeds meer geaccepteerd), in combinatie met het overbruggen van de hoogteverschillen, is een kans om het gebruik van de elektrische fiets te stimuleren en het fietsgebruik binnen de gemeente verhogen.
- Drielandentrein is een impuls voor Herzogenrath Hauptbahnhof. De treinverbindingen worden steeds beter, er liggen kansen om de 'last mile' te faciliteren door bijv. deelauto's of deelfietsen.
- Omvormen van enkele historische linten naar meer fietsvriendelijke straten:
    - Van 50 km/u → 30 km/u
    - Wijziging voorrangssituatie
    - Afremmen met groen
    - Meer ruimte voor de fietsers

Bleijerheider-Pannesheiderstraat is hier het beste voorbeeld van.

- Mobiliteitstransitie moet zorgen voor een toename van veiligheid, gezondheid en vitaliteit. Minder inzetten op de auto als primair vervoersmiddel binnen Kerkrade.
- Differentiatie in parkeernomen, huidige normen zijn bijv. in de centrumgebieden en voor appartementen te hoog.
- Fietsverbinding tussen Kerkrade-Noord en Landgraaf nog altijd een kans.
- Verder inzetten op deelmobiliteit, dit kan er ook voor zorgen dat dit de 'tweede auto' bij huishoudens gaat verminderen.
- Pleinen binnen de gemeente hebben potentie voor multifunctioneel ruimtegebruik, nu vaak alleen een parkeerplek. Voorbeelden zijn Heiveldplein en Eygelshoven-Markt, deze pleinen hebben de potentie om anders ingericht te worden.
- Station Kerkrade-West is nog altijd een wens vanuit de gemeente, spoorlijn is al aanwezig, verbinding met Avantis/Trilandis zal logisch zijn. Dit zorgt ook voor een betere bereikbaarheid van bedrijventerrein Willem Sophia.

Figuur 22 Belangrijkste infrastructuur in Kerkrade

8 Gezondheid

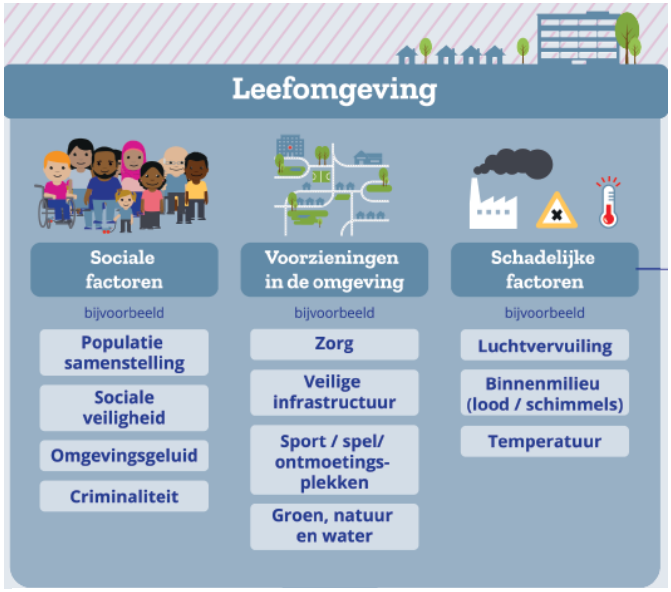
Score	
++	Het gezondheidsniveau van inwoners scoort hoger dan het Zuid-Limburgse gemiddelde en er zijn veel voorzieningen om te bewegen
+	
+/-	Het gezondheidsniveau van inwoners scoort gelijk aan het Zuid-Limburgse gemiddelde en er zijn voldoende voorzieningen om te bewegen
-	
--	Het gezondheidsniveau van inwoners scoort lager dan het Zuid-Limburgse gemiddelde en er zijn onvoldoende voorzieningen om te bewegen

Fase	Beoordeling	Toelichting
Huidige situatie	--	Kijkend naar de indicatoren van gezondheid zoals beweegrichtlijnen, cijfers over gewicht, levensverwachting en de beoordeling van gezondheid scoort Kerkrade ver beneden het Zuid-Limburgs en landelijke gemiddelde. In sommige wijken zoals Rolduckerveld zijn de verschillen nog groter. De gemeente kent een breed aanbod aan sportvoorzieningen maar er is veel winst te behalen rondom pleinen en speelvoorzieningen en veilige, aantrekkelijke en (kind)vriendelijke fiets/wandelroutes naar scholen en voorzieningen toe, om het bewegen van kinderen en volwassenen te stimuleren.
Autonome ontwikkeling	-	Vergrijzing, digitalisering en individualisering zijn autonome ontwikkelingen die de gezondheid naar verwachting verder onder druk zetten. Er wordt momenteel volop door de gemeente ingezet op het thema gezondheid om op zijn minst het Zuid-Limburgse gemiddelde te behalen.

8.1 Gezondheid

Huidige situatie

Gezondheid is een veelomvattend begrip en heeft raakvlakken met allerlei beleidsvelden. In relatie tot het fysieke domein zijn de leefomstandigheden van grote invloed op de gezondheid van mensen. Sterker nog, de leefomstandigheden zijn voor 29% verantwoordelijk voor gezondheidsverschillen. Er zijn grote verschillen tussen wijken en gebieden in de mate waarin de omgeving de gezondheid van mensen stimuleert of juist belemmert. De thema's die de grootste impact hebben op de leefomgeving in combinatie met gezondheid zijn weergegeven in figuur 23 (*bron:* Alles wat je moet weten over gezondheidsverschillen - Pharos, maart 2024). Veel van deze factoren zijn minder gunstig in kwetsbare wijken, dan in welvarende wijken. Daarnaast is onder inwoners in deze wijken vaak sprake van een stapeling aan factoren die de gezondheid negatief beïnvloeden.

Figuur 23 fysieke thema's die van invloed zijn op gezondheid
https://www.pharos.nl/weekvandegezondheidsverschillen/alles-wat-je-moet-weten-over-gezondheidsverschillen/

De fysieke omgeving speelt een belangrijke rol in de mate van sociale interactie van mensen onderling, de sociale cohesie in de wijk en de veiligheid die wordt ervaren. Daarnaast zijn de fysieke toegankelijkheid van zorgvoorzieningen, goed vervoer, goede scholen en werk in de buurt van grote invloed op de kwaliteit van de leefomgeving. Op al deze domeinen liggen kansen om gezondheid via de omgeving te beïnvloeden.

De ongelijkheid tussen wijken en gebieden in Nederland neemt toe. In kwetsbare wijken hebben inwoners vaak te maken met een stapeling van problemen als financiële zorgen, werkloosheid en laaggeletterdheid. Tegelijkertijd spelen er problemen in de wijk, zoals onveiligheid, geluidsoverlast en slecht onderhouden woningen en openbare ruimte. Deze combinatie van factoren leidt tot aanhoudende stress en maakt dat de leefbaarheid in deze wijken onder druk staat. En dat heeft gevolgen voor de gezondheid van de inwoners.

Gezondheid is een belangrijk thema binnen de gemeente Kerkrade, dit komt met name omdat de gezondheid van de inwoners gemiddeld lager is dan de rest van Nederland, er is veel verbetering nodig om het gezondheidsniveau tot het Zuid-Limburgse en landelijke gemiddelde te krijgen. De inwoners scoren slecht op thema's zoals het behalen van de beweegrichtlijn, overgewicht, levensverwachting en beoordeling van de eigen gezondheid. Dit is ook een van de redenen dat het programma 'Vie-Kerkrade, een leven in beweging' in het leven is geroepen. Vie staat voor gezondheid binnen de regio. Het doel is om de ervaren gezondheid in Kerkrade in 2030 op gelijk niveau van Zuid-Limburg te krijgen. Daarnaast is VIE ook een fysiek gebouw in het stadscentrum waar men kan sporten (zwembad en sporthal).

Relevante beleid
Het ontwikkelen van een Gezonde Leefomgeving is een belangrijk thema in het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA), waarbij Gemeente Kerkrade zich aangesloten heeft. Hierbij streven we in Kerkrade naar een gezonde generatie in 2040, met extra focus op de buurten en wijken waar de gezondheid en veerkracht van inwoners het minste is. Dit willen we onder andere bereiken via een wijk/buurtgerichte aanpak en domeinoverstijgend integraal samenwerken. Ambitie is om samen met inwoners een fysieke, mentale en sociale leefomgeving in te richten, die uitnodigt en inspireert tot

gezond gedrag, zoals meer beweging, ontmoeting en gezond eten/drinken. Een fysieke en sociale leefomgeving die de fysieke, mentale en sociale gezondheid van inwoners bevordert. Waarbij mensen zich (sociaal) veilig voelen en zij beschermd worden tegen schadelijke (milieu)invloeden, zoals extreme hitte, wateroverlast, geluidsoverlast, luchtverontreiniging/ fijnstof etc.

De Gezonde Leefomgeving ook een belangrijk thema in Regioplan Zuid-Limburg, wat alle ketenpartners inclusief de 16 Zuid-Limburgse gemeenten in het kader van het Integrale Zorg Akkoord (IZA) met elkaar aan het uitvoeren zijn. Het is zaak om de leefomgeving zó in te richten dat deze leidt tot gezond leven met als doel de gezondheidsverschillen te verkleinen.

Met het Lokale Preventie Akkoord Kerkrade, willen we veel meer inzetten op preventie en een gezonde leefstijl en minder op zorg. Willen we inwoners, jong en oud, stimuleren om gezonde keuzes te maken, waardoor ze minder ziek worden, minder zorg nodig hebben en het goede voorbeeld geven aan hun kinderen. Hierbij zetten we in op het creëren van een gezonde kindomgeving: rookvrij, alcoholvrij en gezond eten/drinken onder andere via JOGG, Gezonde school en Gezonde sportomgeving.

Cijfers over gezondheid

Onderstaande tabel met cijfers uit 2020/2021 laat zien dat de gezondheid van de inwoners in Kerkrade slecht is t.o.v. het Zuid-Limburgse, Limburgse en Nederlandse gemiddelde. Zo is te zien dat slechts 36,2% van de inwoners in Kerkrade voldoet aan de beweegrichtlijn, in Zuid-Limburg ligt dit percentage op 44,3% en in Nederland op 50,4%. De beweegrichtlijn geeft aan hoeveel beweging nodig is voor een goede gezondheid, van jong tot oud. Een van de meest opvallende scores rondom de beweegrichtlijn is het lage fietsgebruik in Kerkrade, dit is eerder ook al aangegeven bij het thema mobiliteit. Verder valt op dat overgewicht in Kerkrade meer dan 10% hoger ligt dan het landelijke gemiddelde. De levensverwachting bij geboorte ligt in Kerkrade op 78,4 jaar (gemiddelde voor mannen en vrouwen), in Zuid-Limburg ligt dit op 80,8 jaar en voor het Nederlandse gemiddelde op 81,7 jaar.

Psychisch en sociaal voelen inwoners in Kerkrade zich minder gezond dan in Zuid-Limburg en Nederland. In Kerkrade voelt 16% zich (zeer) ernstig eenzaam, ten opzichte van 14% in Zuid-Limburg en 11% in Nederland. Circa 10,1% van de inwoners loopt een hoger risico op het ontwikkelen van angst of depressie, ten opzichte van 8,5% in Zuid-Limburg en 6,7% in Nederland. Tot slot gaat een van de indicatoren in op het overall beoordelen van de eigen gezondheid. In Kerkrade ervaart 69,1% van de inwoners (18+) de eigen gezondheid als (zeer) goed, ook dit is 10% minder dan het landelijke gemiddelde van 79,1%. Geconcludeerd kan worden dat de gezondheid van de gemiddelde inwoners in Kerkrade ver beneden het Zuid-Limburgse en landelijke gemiddelde ligt.

Gezondheid	Kerkrade-West	Kerkrade-Oost	Kerkrade-Noord	Kerkrade	Zuid-Limburg	Limburg	Nederland
Leefstijl (18+)							
Roker	23,3%	25,9%	23,5%	24,0%	19,3%	18,2%	16,7%
Overmatig drinker	4,9%	5,3%	5,0%	5,1%	5,8%	5,9%	6,2%
Voldoet aan beweegrichtlijn	38,2%	35,6%	37,4%	36,2%	44,3%	47,9%	50,4%
Overgewicht	60,5%	61,5%	61,8%	61,3%	54,0%	53,3%	49,4%
Fysieke gezondheid (18+)							
Ervaren gezondheid (zeer) goed	68,6%	66,8%	68,9%	69,1%	72,6%	74,4%	79,1%
Eén of meer langdurige aandoeningen	41,9%	42,0%	41,7%	41,9%	38,2%	36,9%	32,2%
Eén of meer lichamelijke beperkingen	23,1%	25,9%	22,7%	24,1%	19,6%	18,3%	14,5%
Ernstig beperkt vanwege gezondheid	8,3%	8,9%	8,6%	8,6%			5,1%
Levensverwachting bij geboorte				78,4	80,8		81,7
Psychosociaal							
Matig/veel regie over eigen leven	84,6%	83,5%	84,8%	84,2%	86,6%		90,1%
(Zeer) ernstig eenzaam	14,9%	16,6%	14,7%	15,5%	13,7%		11,2%
Hoog risico op angst of depressie	10,4%	11,5%	9,8%	10,1%	8,5%		6,7%

RIVM Statline 2020/ CBS Statline 2020/ Gezondheidsatlas Zuid-Limburg 2021

Sport en bewegen
Een ander belangrijke indicator voor gezondheid met betrekking tot de omgevingsvisie is een beweegvriendelijke omgeving. Een beweegvriendelijke omgeving is een inclusieve leefomgeving die mensen faciliteert, stimuleert en uitdaagt om te bewegen, spelen, sporten en ontmoeten. Kerkrade is een gemeente met een breed aanbod aan sportvoorzieningen. Zo zijn er in de gemeente veel verschillende sportverenigingen met een eigen accommodatie, sportscholen, sporthallen en gymzalen. De sporthallen en gymzalen worden door verschillende partijen gebruikt, zoals sportverenigingen, scholen en maatschappelijke partijen als Impuls. Alle sportvoorzieningen binnen de gemeente zijn weergegeven op de kaart 'sportvoorzieningen', zie figuur 23. Naast sportvoorzieningen zijn er ook andere mogelijkheden om inwoners uit te nodigen om te bewegen, spelen en ontmoeten. Middels veilige, overzichtelijke en groene wandelpaden/stoepen en fietspaden naar de belangrijkste voorzieningen, zoals scholen/kindcentra/speelplekken, buurtcentra/ontmoetingsplekken en supermarkten (geconcentreerd in 15 minutencirkels in buurten), kunnen zowel kinderen, jeugd en volwassenen in Kerkrade gestimuleerd worden om in het dagelijks leven (wonen/school/werkverkeer) meer te wandelen en fietsen, en vaker de auto of scooter te laten staan. Ook de toegang tot en de routes naar de groengebieden kunnen nog aantrekkelijker en duidelijker zichtbaar ingericht worden, zodat inwoners uitgenodigd worden hier gebruik van te maken. Kerkrade kent meerdere pleinen binnen de gemeente, zoals: Doctor Ackensplein, Maria Gorettiplein, Old Hickoryplein, Markt Kerkrade-Centrum, Europaplein, Heideveldplein, Keht Plain, Carboonplein, Piusplein, Vincent van Goghplein en Eygelshoven Markt. Het meest opvallende is dat al deze pleinen, behalve de markt in Kerkrade-Centrum, ingericht zijn als parkeerplek. De markt in Eygelshoven wordt op zaterdagen gebruikt als weekmarkt. Doordat deze pleinen zijn ingericht als parkeerplek nodigt dit niet uit tot bewegen, spelen, sporten en ontmoeten. Het plein in Kerkrade-Centrum heeft een waterelement welke wel uitnodigt om te spelen bij warm weer. De aanwezige bankjes nodigen daarnaast uit tot ontmoeten. Tot slot zijn speelplekken en speeltuinen ook van belang bij een beweegvriendelijke omgeving. Op de kaart 'Speelplekken en speeltuinen', zie figuur 24, is de spreiding over de gehele gemeente weergegeven. Hierbij is rekening gehouden met een landelijk gemiddelde buffer van 150m rondom speelplekken en 400m rondom speeltuinen. Hierbij valt op dat er een lagere dichtheid van speelplekken in Kerkrade-Centrum en Kerkrade-West is.

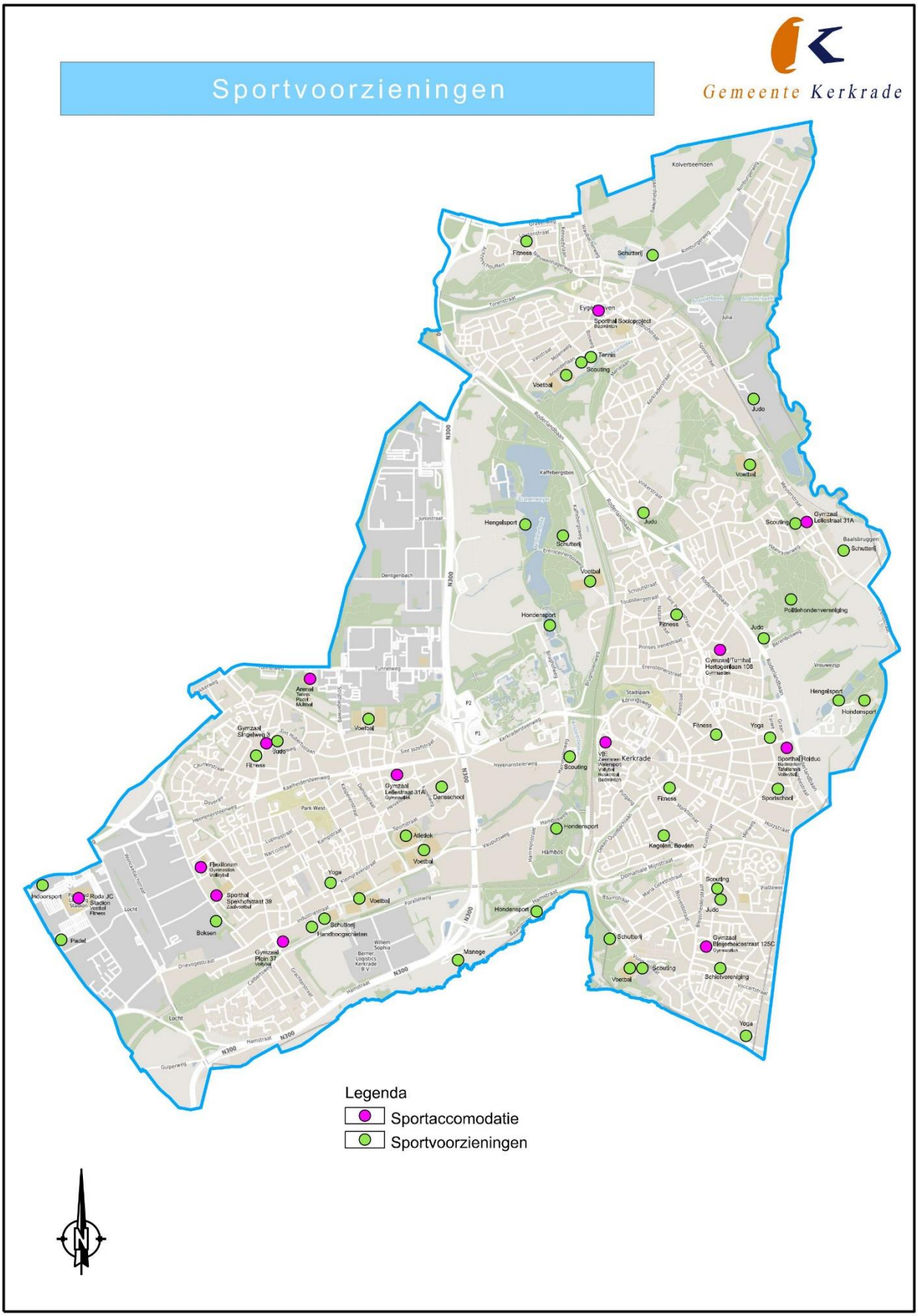
Autonome ontwikkelingen

- De toenemende vergrijzing is een aandachtspunt voor de gezondheid en vitaliteit van de Kerkraadse inwoners. Ouderen zijn over het algemeen slechter ter been en zijn ook meer zorgbehoevend. Het aandeel 'dragers' binnen de samenleving neemt verder af tot 2035, de beroepsbevolking wordt namelijk steeds kleiner in Parkstad. Daarnaast moeten we ook nu al rekening houden met verjonging/ jonge gezinnen, na het afnemen van de vergrijzingspiek.
- Individualisering van de samenleving, mensen staan er op vandaag steeds vaker alleen voor en steeds afhankelijker van zorg.
- Digitalisering (ook in kader van laaggeletterdheid).
- Toename van elektrisch fietsen stimuleert inwoners enerzijds om te fietsen/ verplaatsen, anderzijds is de intensiteit van het bewegen stukken lager.

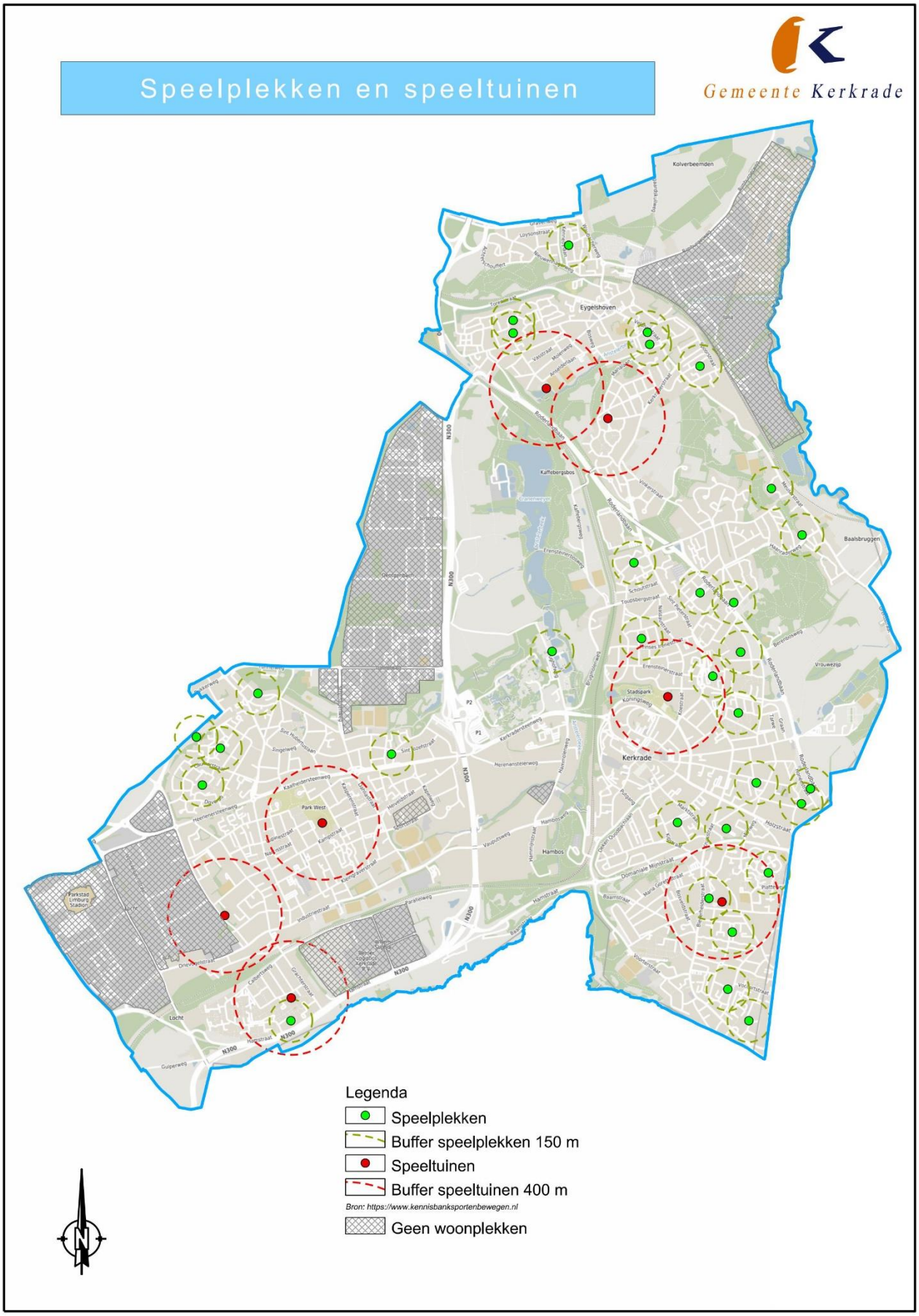
Bouwstenen voor de omgevingsvisie

- Doelen van het gezondheidsbeleid Zuid-Limburg, Trendbreuk en VIE Kerkrade:
    - Kansrijk, gezond en veilig laten opgroeien van onze jeugd (t/m 18 jaar);
    - In 2030 heeft Zuid-Limburg haar achterstand t.o.v. Nederland ingelopen met 25%;

    - In 2030 is de ervaren gezondheid van de inwoners van Kerkrade minimaal gelijk aan Zuid-Limburg.
- Doelen van het Plan van aanpak GALA Kerkrade en het Regioplan IZA in Zuid-Limburg:
    - Een gezonde generatie in 2040 met extra focus op de buurten en wijken waar de gezondheid en veerkracht van inwoners het minste is (zoals Bleijerheide).
    - Samen met inwoners aan een gezonde leefomgeving werken:
        - waarin inwoners zich fysiek en sociaal veilig voelen;
        - die uitnodigt en inspireert tot gezond gedrag, zoals ontmoeting, bewegen, buiten zijn en groen en natuur beleven en gezond eten/drinken (en daardoor de fysieke, mentale en sociale gezondheid van inwoners bevordert);
        - bescherming biedt tegen schadelijke (milieu)invloeden, zoals extreme hitte, wateroverlast, geluidsoverlast, luchtverontreiniging/ fijnstof etc.
    - Wijk/buurtgerichte, integrale en domeinoverstijgende aanpak, waarbij we prioriteit leggen bij de meest kwetsbare buurten, waar de gezondheidsverschillen het grootste zijn en die het laagste scoren op deze thema's.
- Gezonde(re) kindomgeving: rookvrij, alcoholvrij en gezond eten/drinken in de buurt van kinderen, onder andere via JOGG, Gezonde school en gezonde sportkantines.
- Overall totaaloverzicht/analyse van de knelpunten in de leefomgeving en de plekken waar deze zich concentreren, voor het plannen van een integrale aanpak. Overzicht van ingrijpende ruimtelijke transities die gepland staan (als hefboom voor verandering).
- Rekening houden met locatiekeuze en aanbod van bepaalde winkels/voorzieningen zoals snackbars, fastfood, snoepwinkels in de buurt van scholen, wat zijn de gevolgen voor de gezondheid van kinderen?
- Gezonde basisschool van de Toekomst (bewegen en gezonde voeding) of een afgeleide daarvan (bijvoorbeeld Gezonde school).
- Op het gebied van sportbeleid dienen in de toekomst bepaalde beleidskeuzes gemaakt te worden. Bijvoorbeeld omtrent de specifieke beleidsdoelen, visie op verenigingsondersteuning, accommodatiebeleid, speelruimtebeleid en bewegen in de openbare ruimte. Daarom is het noodzakelijk om de verbinding te zoeken met het fysieke domein en op een hoog abstractieniveau sport mee te nemen in de omgevingsvisie. Het gaat hierbij vooral om de toekomst van verenigingen, sportaccommodaties en scholen, maar ook de 'ongeorganiseerde' sport in de buitenruimte.
- Aantrekkelijke en veilige wandelpaden en fietspaden creëren voor dagelijks gebruik voor woon/werk/schoolverkeer (bijv. verkeersluw en voetganger/fietser centraal) en om de groengebieden beter toegankelijk maken.
- Alle pleinen (behalve het stadscentrum) zijn ingericht als een parkeerplaats, er liggen kansen om deze plein om te vormen tot plekken voor groen, ontmoeting en bewegen voor jong en oud. Parkeren verplaatsen naar achterterreinen.
- Ontmoetingsplekken binnen en buiten voor jeugd en volwassenen in kaart brengen. Bekijken waar nog ontmoetingsplekken binnen en buiten gewenst zijn en hoe deze het beste ingericht kunnen worden, in samenspraak met inwoners.
- Daarnaast moeten we het aanbod in sportvoorzieningen blijven afstemmen op de behoeften en dus nagaan of de huidige voorzieningen in de toekomst voldoende zijn.

Figuur 23 Sportaccommodaties en sportvoorzieningen in Kerkrade

Figuur 24 Speelplekken en speeltuinen in Kerkrade

8.2 Milieuthema's (EV, lucht, geur, geluid, licht)

In dit hoofdstuk worden de verschillende milieuthema's beschreven die van belang zijn voor de OER: Externe veiligheid/omgevingsveiligheid, geur, geluid en licht.

8.2.1 Externe veiligheid/Omgevingsveiligheid

Score	
++	Risico's op het gebied van externe veiligheid zijn er niet of nauwelijks
+	Risico's op het gebied van externe veiligheid zijn er nauwelijks
+/-	Risico's op het gebied van externe veiligheid zijn beperkt
-	Risico's op het gebied van externe veiligheid zijn redelijk groot
--	Risico's op het gebied van externe veiligheid zijn groot

Fase	Beoordeling	Toelichting
Huidige situatie	+	Over het algemeen lijkt externe veiligheid (omgevingsveiligheid) binnen gemeente Kerkrade geen groot punt te zijn. Naast de risico's van hogedruk gasleidingen, het beperkte vervoer van gevaarlijke stoffen over het spoortraject Heerlen – Herzogenrath door Eygelshoven (ca. 3-4 goederentreinen per dag, beperkt door lengtebeperkingen en routebeperkingen in Duitsland waarmee deze route geen optimale route voor goederenvervoer is) en de twee Seveso bedrijven (lichtere categorie) spelen niet direct situaties met grote risico's.
Autonome ontwikkeling	+/-	De energietransitie brengt ontwikkelingen met zich mee die van invloed kunnen zijn op externe veiligheid, hierbij kan gedacht worden aan batterijopslag. Daarnaast speelt op dit moment nog netcongestie waardoor verschillende verzoeken voor het plaatsen van aggregaten met tanks voor brandstof binnen komen.

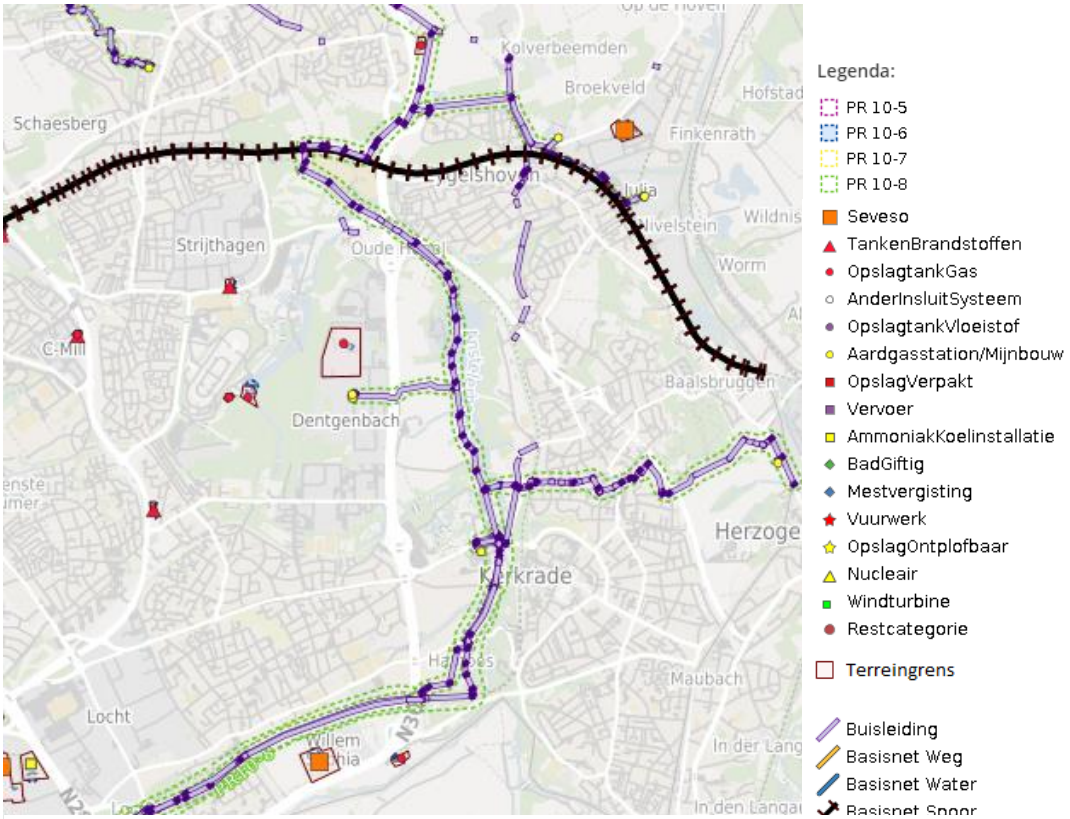
Huidige situatie

Externe veiligheid is een veiligheidsrisico, waarmee met name de risico's worden geduid die betrekking hebben op de veiligheid rond opslag, productie, gebruik en vervoer van gevaarlijke stoffen. Activiteiten met opslag, productie, gebruik en vervoer van gevaarlijke stoffen worden aangeduid als risicovolle milieubelastende activiteiten. Activiteiten die dit soort risico's kunnen veroorzaken moeten goed afgestemd worden op kwetsbare en zeer kwetsbare gebouwen met functies zoals scholen, woningen, bejaardenhuizen, ziekenhuizen en kinderopvang om zo risico's te beperken. Binnen de gemeente Kerkrade zijn diverse inrichtingen gelegen waar sprake is van een extern veiligheidsrisico. Hieronder wordt de bestaande situatie beschreven en weergegeven op kaart (Ambitiedocument Omgevingsveiligheid Kerkrade, 2022):

- Binnen de gemeente Kerkrade zijn 99 categorie B en 6 categorie C gasdrukmeet- en regelstations gelegen.
- Tankstations waarbij sprake is van het afleveren van LPG aan voertuigen worden als risicovol beschouwd. Voor deze activiteiten gelden vaste veiligheidsafstanden. Binnen de gemeente Kerkrade zijn twee tankstations aanwezig waar aflevering van LPG plaatsvindt. Tankstations waar enkel aflevering plaatsvindt van benzine en/of diesel worden niet als risicovol beschouwd. Binnen de gemeente Kerkrade zijn 4 tankstations gelegen waar enkel benzine en diesel wordt afgeleverd.
- Opslag propaan: voorheen Jindal Films Kerkrade, sinds begin 2024 vertrokken uit Kerkrade. Wel liggen in Kerkrade verspreid nog enkele propaantanks bij bedrijven.

- Met de komst van de Omgevingswet is een Seveso-inrichting als geheel aangewezen als een risicovolle milieubelastende activiteit. Binnen de gemeente Kerkrade zijn twee Seveso-inrichtingen aanwezig. Het betreft de inrichting Berner Producten B.V. en de inrichting BTC B.V.
- In de omliggende gemeenten Landgraaf en Heerlen zijn risicovolle inrichtingen gelegen waar risicovolle activiteiten plaatsvinden die van invloed kunnen zijn op het grondgebied van de gemeente Kerkrade:
    - Shell Tankstation Landgraaf Euregio
    - LPG-tankstation gelegen aan de Euregioweg 100
    - Valkenhuizen Exploitatie B.V., LPG-tankstation
    - In de aangrenzende Duitse gemeente Herzogenrath is een tankstation waarbij sprake is van het afleveren van LPG aan voertuigen.
- Transport van gevaarlijke stoffen over de weg, het spoor en door buisleidingen:
    - over de spoorlijn Sittard aansl. – Herzogenrath, basisnetroute, voor de gehele route geldt een PR 10^{-6} -risicocontour van 0 meter;
    - over de rijksweg A76 (basisnetroute), PR 10^{-6} -risicocontour van 2 meter en een plasbrandaandachtsgebied (PAG) van 30 meter;
    - over de provinciale wegen Buitenring Parkstad Limburg (N300) en N281 De N281 vormt in het zuiden de aansluiting op de BPL. Voor deze weg geldt geen PR 10^{-6}-risicocontour en geen plasbrandaandachtsgebied;
    - door de hoge druk aardgasleidingen.
- Hoogspanningslijnen, Door de gemeente Kerkrade loopt een bovengrondse hoogspanningslijn ten westen en noorden van de woningen aan Op de Knip. Hiervoor geldt een indicatieve magneetveldzone van 50 meter aan weerszijde van de hoogspanningslijn.

De kaart, in figuur 25, zijn de bovengenoemde bestaande risicobronnen in Kerkrade weergegeven.

Figuur 25 Atlas Leefomgeving Externe Veiligheid, 2024

Over het algemeen lijkt externe veiligheid (omgevingsveiligheid) binnen gemeente Kerkrade geen groot punt te zijn. Naast de risico's van hogedruk gasleidingen, het beperkte vervoer van gevaarlijke stoffen over het spoortraject Heerlen – Herzogenrath door Eygelshoven (ca. 3-4 goederentreinen per dag, beperkt door lengtebeperkingen en routebeperkingen in Duitsland waarmee deze route geen optimale route voor goederenvervoer is) en de twee Seveso bedrijven (lichtere categorie) spelen niet direct situaties met grote risico's. Bij ruimtelijke ontwikkelingen worden deze risico's en beperkingen wel meegenomen in de afwegingen.

Gemeente Kerkrade heeft op dit moment verder wel een account en bronhouder voor het Register Kwetsbare gebouwen en locaties, maar heeft de gebouwen en locaties nog niet gecontroleerd in het register en daarmee zijn nog geen gebouwen en locaties gepubliceerd in het register. Deze actie moet nog worden uitgevoerd.

Autonome ontwikkelingen

De energietransitie brengt ontwikkelingen met zich mee die van invloed kunnen zijn op externe veiligheid, hierbij kan gedacht worden aan batterijopslag en windenergie. Daarnaast speelt op dit moment nog netcongestie waardoor verschillende verzoeken voor het plaatsen van aggregaten met tanks voor brandstof binnen komen.

Bouwstenen voor de omgevingsvisie

- Nieuwbouw van zeer kwetsbare gebouwen of doelgroepen niet binnen kwetsbare zones op het gebied van externe veiligheid.
- Vastleggen bestaande milieubelastende activiteiten en gewenste ontwikkelingen (samen met OD-ZL).
- Keuze maken over het gewenste beschermingsniveau per gebiedstype.

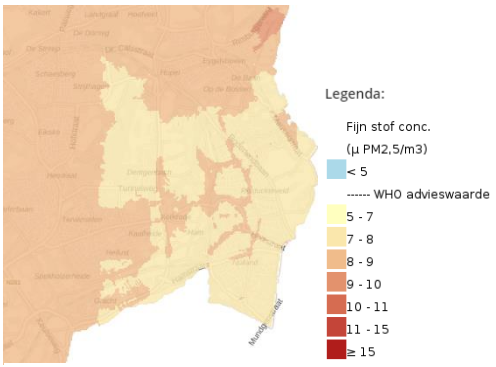
8.2.2 Lucht

Score	
++	Er is sprake van een veilige/gezonde leefomgeving en geen sprake van hinder
+	De luchtkwaliteit scoort boven de WHO-advieswaarde
+/-	Er is sprake van een veilige leefomgeving
-	De luchtkwaliteit in Kerkrade scoort onder de WHO-advieswaarde
--	De luchtkwaliteit leidt tot gezondheidsklachten

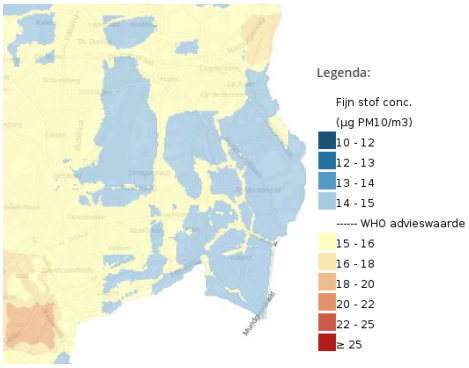
Fase	Beoordeling	Toelichting
Huidige situatie	-	De luchtkwaliteit in de gemeente is over het algemeen onvoldoende, voor $PM_{2,5}$ (fijnstof) wordt de WHO advieswaarde van <5 niet gehaald. Voor PM_{10} (fijnstof) wordt de WHO advieswaarde voor de oostflank van Kerkrade wel behaald, Kerkrade-Noord en West halen de waarde van <15 µg/m^3 grotendeels niet. Wat betreft NO_2 (stikstofdioxide) wordt de advieswaarde van <10 µg/m^3 NO_2 niet gehaald binnen de gehele gemeente. Echter wordt er wel voldaan aan de wettelijke waarden.
Autonome ontwikkeling	-	Verdere verstedelijking en de industriële/infrastructurele ontwikkelingen in Duitsland zal de luchtkwaliteit in Kerkrade mogelijk negatief beïnvloeden.

Huidige situatie

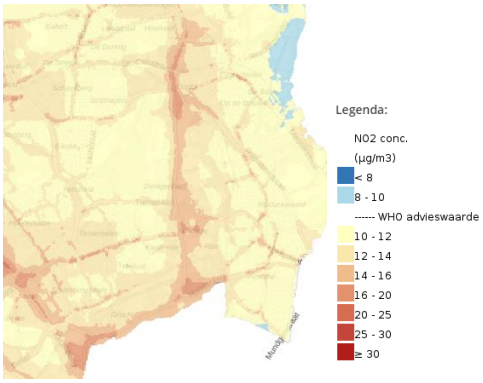
Er zijn wettelijke grenswaarden opgesteld voor luchtkwaliteit, maar ook onder de in de wet genoemde grenswaarden kunnen gezondheidseffecten optreden. De luchtkwaliteit in de gemeente is over het algemeen onvoldoende, voor $PM_{2,5}$ (fijnstof) wordt de WHO-advieswaarde van <5 niet gehaald. Voor PM_{10} (fijnstof) wordt de WHO-advieswaarde voor de oostflank van Kerkrade wel behaald, Kerkrade-Noord en West halen de waarde van <15 µg/m^3 grotendeels niet. Wat betreft NO_2 (stikstofdioxide) wordt de advieswaarde van <10 µg/m^3 NO_2 niet gehaald binnen de gehele gemeente. Op onderstaande afbeelding (figuur 26) is de kwaliteit wat voor PM2,5, PM10 en NO_2 weergegeven. De concentraties NO_2, PM_{10}, en $PM_{2,5}$ voldoet in de volledige gemeente wel aan de wettelijke normen (zie: Lucht en omgevingswaarde | Informatiepunt Leefomgeving (iplo.nl)), maar scoort beneden de WHO-advieswaarde (RIVM, 2023, Atlas van de Leefomgeving). De verontreiniging is afkomstig van verschillende bronnen, dit heeft ook te maken met het stedelijke gebied in Kerkrade. Denk hierbij aan het gemotoriseerde verkeer, industriële en agrarische inrichtingen. Daarnaast hebben bronnen over de grens in Duitsland invloed op de luchtkwaliteit in Kerkrade.

Figuur 26 Fijnstof (PM2,5)

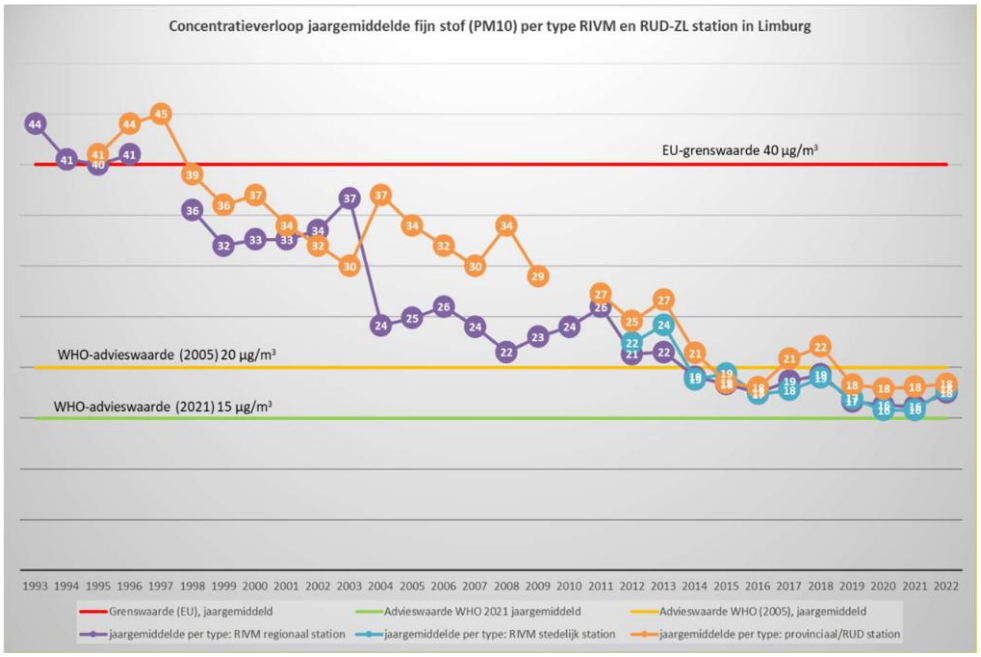
Fijnstof (PM10)

Stikstofdioxide (NO2)

Normering voor luchtkwaliteit

Sinds de jaren '90 is er een aanzienlijke verbetering zichtbaar in de luchtkwaliteit (zie afbeelding). Om deze verbetering visueel te onderbouwen, is in de figuur een overzicht weergegeven van de jaargemiddelden van PM10 (fijnstofdeeltjes met een diameter < 10 micrometer) die gedurende deze periode zijn gemeten.

Figuur 27 Jaargemiddelden PM10, afname 1993-2022

Met de introductie van het Schone Lucht Akkoord (SLA) in 2020 zijn niet meer de wettelijke grenswaarden, maar de gevolgen van de luchtkwaliteit voor de gezondheid leidend. Daarnaast zijn de advieswaarden van de World Health Organization (WHO) nu richtinggevend, en die zijn een stuk lager dan de wettelijke grenswaarden. Dankzij deze nieuwe inzichten heeft de Provincie Limburg, met een specifieke uitkering van het SLA, gekozen voor een forse investering en verbetering van het luchtmeetnet in Limburg wat betreft locaties en componenten. Daarbij zal o.a. op een 4-tal locaties ultrafijnstof (< 0,1 micrometer fijnstofdeeltjes) gaan worden gemeten. De stoffen die verder (gaan) worden gemeten zijn stikstofdioxide, fijnstof, roet en ozon. Door de herinrichting van het meetnet worden er in aanvulling op de reeds aanwezige meetstations een aantal nieuwe meetstations geopend in de gemeenten Gulpen-Wittem (monitoring schoonste lucht), Nederweert (monitoring veehouderij), Ulestraten (monitoring verkeer en luchtvaart) en Eijsden- Margraten (invloed buitenlandse emissies bij provinciegrens). De nieuwe metingen van ultrafijnstof starten op de bestaande meetlocaties in Geleen (monitoring industrie) en Maastricht (monitoring verkeer) en op de nieuwe meetlocaties Gulpen-Wittem en Ulestraten. Ook in gemeente Kerkrade zijn in 2024 enkele fijnstofmeters geplaatst.

Daarnaast is gemeente Kerkrade in 2024 toegetreden tot het SLA. Veel van de maatregelen die genoemd worden in het SLA worden al uitgevoerd of staan al op de planning om uitgevoerd te worden binnen Kerkrade. Door deel te nemen aan het SLA wordt het zichtbaarder dat deze maatregelen gezondheidswinst opleveren en wordt deze gezondheidswinst in getallen uitgedrukt.

Maatregelen die reeds uitgevoerd worden of op de planning staan om uitgevoerd te worden:

a) In het mobiliteitsplan wordt rekening gehouden met gezondheidsdoelen door meer in te zetten op lopen, fietsen, openbaar vervoer en deelvervoer en in de laatste plaats pas op de personenwagen. Ook wordt bij de aanschaf van gemeentelijke voertuigen al rekening gehouden met de voorkeur om voertuigen aan te schaffen met de minste afgasemissie.
b) Op het gebied van houtstook voert Kerkrade al vrijwel alle maatregelen uit die omschreven worden als zijnde “vaste acties” van het Schone Lucht Akkoord. Denk aan communicatie en aangesloten zijn bij “Stookwijzer”, zodat inwoners via deze weg klachten kunnen indienen.
c) De thema’s ‘binnenvaart en havens’ en ‘landbouw’ zijn niet of nauwelijks van toepassing voor Kerkrade.

Vanaf 1 januari 2024 is het wettelijk verplicht om gezondheid op te nemen in de omgevingsvisie en het omgevingsplan. Het SLA biedt handvatten om dit verder in te vullen.

Klachten over luchtkwaliteit binnen gemeente Kerkrade zijn beperkt. In de directe omgeving van bedrijventerrein Julia bestaan al enkele jaren klachten over stofhinder, vermoedelijk veroorzaakt door het een bedrijf (Steenfabriek Wormdal en gerelateerde bedrijfsactiviteiten op dat terrein). Daarnaast bereikt de gemeente een beperkt aantal klachten over stookhinder. De gemeente voert op dit moment geen actief beleid op het ontmoedigen van houtstook. Wel is de gemeente aangesloten bij Stookalert waar inwoners op de landelijke website een melding kunnen indienen. Gemiddeld ontvangt gemeente Kerkrade tussen de 7 en 12 klachten op jaarbasis (najaar en winter).

Autonome ontwikkelingen

- Met ontwikkelingen zoals de transitie naar schonere auto’s zal de luchtkwaliteit over geheel Nederland waarschijnlijk verbeteren. Echter speelt er een verdichtingsopgave binnen de gemeente Kerkrade wat zorgt voor een verdere verstedelijking, waarschijnlijk heeft dit een negatief effect op de luchtkwaliteit.

- De luchtkwaliteit in Kerkrade wordt grotendeels beïnvloed door industriële activiteiten in Duitsland.

Bouwstenen voor de omgevingsvisie

- Inzetten op verlagen van milieucategorieën op de bedrijventerreinen
- Gemeente Kerkrade is sinds september 2024 aangesloten bij het Schone Lucht Akkoord (SLA), op deze manier wordt binnen de gemeente, in samenwerking met andere deelnemers aan het SLA, gewerkt aan het verbeteren van de luchtkwaliteit.
- Afgewogen dient te worden hoe we omgaan met houtstook in de omgevingsvisie/omgevingsplan. Naar aanleiding van een inspraak bij een commissievergadering en raadsvragen over houtstook is aangegeven dat in dit traject wordt afgewogen of en zoja hoe houtstook gereguleerd kan of moet worden.

8.2.3 Geur

Score	
++	Geurhinder doet zich niet voor, geen klachten
+	Geurhinder doet zich voor maar er zijn nauwelijks klachten bekend
+/-	Geurhinder leidt niet tot problemen voor mens en milieu
-	Geurhinder leidt tot problemen voor mens en milieu en er zijn meerdere klachten bekend
--	Geurhinder zorgt voor een onhoudbaar woon- en leefklimaat, veel klachten

Fase	Beoordeling	Toelichting
Huidige situatie	+	Geurklachten zijn beperkt en komt ook beperkt voor in Kerkrade
Autonome ontwikkeling	+	Zal naar verwachting geen verslechtering plaatsvinden

Geurklachten in Kerkrade zijn beperkt. Een enkele keer wordt geurhinder gemeld en gevolge van (huishoudelijk) afval dat in een tuin wordt opgeslagen. Geurhinder wordt gemeld bij klachten over houtstook (thema is bij luchtkwaliteit beschreven). Enkele klachten over geur bij horecaondernemingen (afzuiging kookdampen) zijn opgelost door aanpassingen aan de afzuiginstallaties.

In één geval wordt geurhinder gemeld ten gevolge van de bedrijfsvoering van een agrarisch bedrijf. Dit betreft een boer in het centrum van Eygelshoven. Dit bedrijf is door de bouw van een appartementencomplex (Veldhofstraat) min of meer ingesloten geraakt in bebouwing. De mesthoop zorgt daardoor voor geurklachten vanuit de bewoners van de appartementen.

Milieu	Kerkrade-West	Kerkrade-Oost	Kerkrade-Noord	Kerkrade	Zuid-Limburg	Limburg	Nederland
Omgeving							
Afwijking fysieke omgeving	-0,01	0,00	0,01	0,00			0
Ernstige geluidshinder	25,1%	24,0%	27,1%	25,0%	27,5%	23,0%	21,8%
Ernstige geurhinder	9,1%	5,8%	9,4%	7,4%	6,9%	6,8%	
Bezorgd om risico's woonomgeving	18,0%	15,2%	23,5%	17,7%	26,2%	21,0%	
Afstand tot openbaar groen (km)	0,3	0,3	0,2	0,3		0,5	0,5
Tevredenheid groen	7,3	7,4	7,9	7,4	7,7	7,8	

Leefbaarometer 2020, Gezondheidsatlas 2020 en CBS statline 2017

Autonome ontwikkelingen
In Kerkrade is de agrarische sector relatief klein, ook van industrieterreinen zijn er niet of nauwelijks klachten bekend over geurhinder, geurhinder vindt met name plaats door houtstook. De gemeente zet in op een stookverbod bij ongunstige weersomstandigheden (stookalert RIVM), dit is echter vooral van invloed op de luchtkwaliteit.

Bouwstenen voor de omgevingsvisie
Geurhinder zal geen prominent thema zijn binnen de omgevingsvisie.

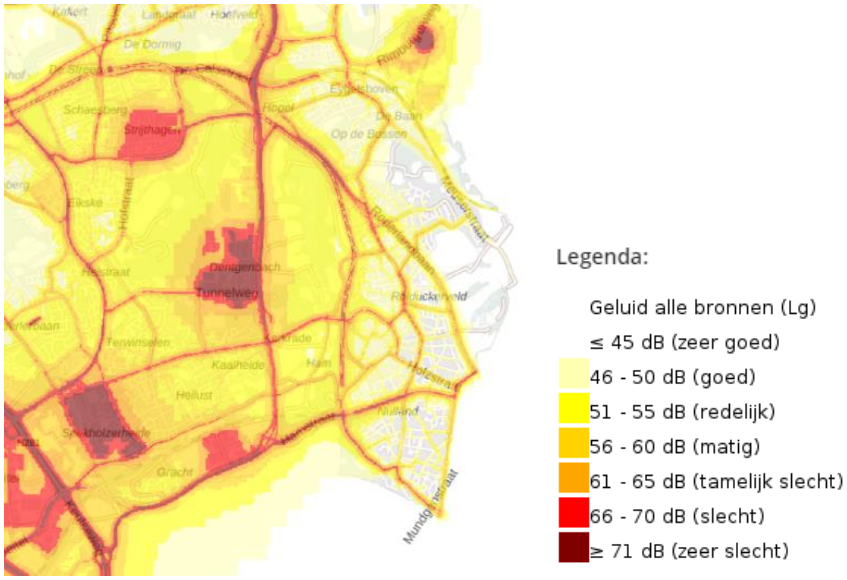
8.2.4 Geluid

Score	
++	Er is sprake van een veilige leefomgeving en geen sprake van geluidshinder
+	
+/-	Er is sprake van een veilige/gezonde leefomgeving
-	
--	Er is sprake van een te hoge geluidsbelasting over het merendeel van de gemeente en leidt tot mogelijke gezondheidsklachten

Fase	Beoordeling	Toelichting
Huidige situatie	--	Door de aanwezigheid van meerdere bedrijventerreinen, hoge verstedelijking (veel lintbebouwing aan doorgaande wegen) en infrastructuur is de geluidsbelasting binnen de gemeente te hoog.
Autonome ontwikkeling	--	Inzet op groei (woningbouw, meer inwoners, meer verkeersbewegingen, meer bedrijven) zal naar verwachting een negatieve impact hebben op de geluidsbelasting. Elektrische voertuigen en betere isolatie kunnen zorgen voor een lagere geluidsbelasting.

Huidige situatie
De geluidsbelasting is op veel plekken binnen de gemeente erg hoog. Dit is voornamelijk afkomstig van verkeer. Aangezien de gemeente Kerkrade een sterk verstedelijkt gebied heeft, is dit goed te verklaren. Deze hoge geluidsbelasting kan echter leiden tot gezondheidsklachten. Verschillende onderzoeken tonen aan dat wegverkeerslawaai al bij een matige blootstelling een negatieve invloed heeft op de gezondheid. Verkeerslawaai kan leiden tot verstoring van activiteiten en communicatie, tot hinder en tot verstoring van slaap. Deze effecten kunnen op hun beurt indirect via stressprocessen leiden tot andere aandoeningen, zoals verhoging van de bloedsuikerspiegel, de bloeddruk en het ontwikkelen van hart- en vaataandoeningen. Indirect kan chronische blootstelling aan geluid leiden tot een verhoogde bloeddruk en het risico op ernstige hart- en vaatziekten verhogen. Het advies van de GGD is om te streven naar een gemiddelde geluidsbelasting van minder dan 50 dB gedurende de dag. Dit wordt momenteel vrijwel nergens binnen de gemeente gehaald. Onderstaande kaart geeft een beeld van de geluidsbelasting binnen de gemeente (RIVM, 2020, geluid alle bronnen). Op de

kaart is te zien dat de geluidsbelasting het hoogste is op de bedrijventerreinen en de hoofdwegen. Alleen in delen van de oostflank is de geluidsbelasting zeer goed.

Figuur 28 Geluidbelasting in Kerkrade

Verkeer (Verkeersbelastingkaarten en Actieplan geluid)

De geluidsbelastingkaart geeft inzicht in de huidige geluidshinder (basisjaar 2021) als gevolg van het wegverkeer, railverkeer, de industrie en de luchtvaart. Voor een uitgebreide beschrijving van de opbouw van deze kaart wordt verwezen naar de rapportage 'Geluidsbelastingkaarten EU-richtlijn omgevingslawaai 2021' (kenmerk: HLN005/Hcj/008130.20221216.R1.01). De geluidshinder wordt uitgedrukt in de dosismaat L_{den} die de gemiddelde geluidshinder gedurende een hele dag weergeeft en de waarde L_{night} voor de nachtperiode. Met name in het hoofdwegennet (zoals weergegeven op figuur 22, mobiliteit), waar de historische linten onderdeel van zijn, is sprake van een hoge geluidsbelasting op het gebied van verkeer.

Figuur 29 Verkeersbelasting Kerkrade

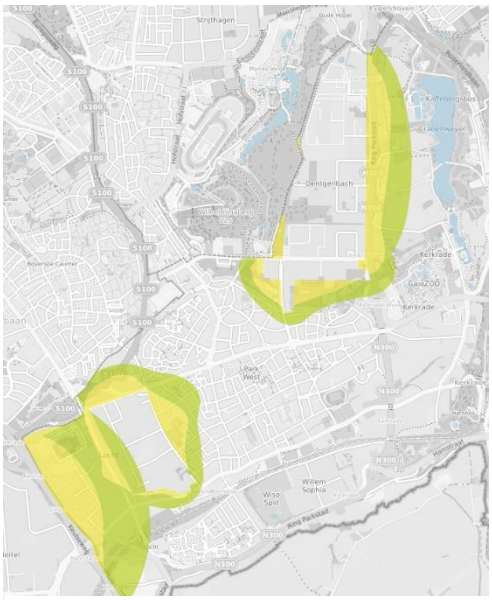
Basisgeluidsemissies (BGE)

Binnen de Omgevingswet krijgen de gemeenten de verplichting om het geluid langs belangrijke wegen te monitoren. Hiervoor zal eerst de zogenaamde basisgeluidsemissie per wegvak worden vastgesteld voor een referentiesituatie.

Binnen gemeente Kerkrade liggen drie gezoneerde industrieterreinen (Spekholzerheide, Dentgenbach, Locht), zie figuur 30. De gemeente heeft het voornemen gehad om de bestaande geluidzone Industrieterrein De Locht te laten vervallen. Daartoe is in 2015 het geluidzonebeheermodel verfijnd. Uit de berekeningsresultaten bleek dat voor één woning op het industrieterrein de maximale geluidbelasting wordt overschreden. Op de zones Spekholzerheide en Locht wordt niet direct actief zonebeheer uitgevoerd.

De Gemeente Kerkrade heeft d.d. 22 februari 2017 voor industrieterrein Dentgenbach een beheersverordening vastgesteld, waarmee voor het industrieterrein een conserverende planologische regeling is getroffen. Onderdeel van die conserverende regeling is een geluidzone ingevolge de Wet geluidhinder, gekoppeld aan een hogere waardenbesluit dat dateert van 24 juli 1989. De geluidzone geeft aan waar het gezamenlijke geluid van alle inrichtingen ten hoogste 50 dB(A) etmaalwaarde mag bedragen, en markeert daarmee het planologisch aandachtsgebied voor geluid. Gebleken is dat in de loop der decennia een zekere disbalans is ontstaan tussen het werkelijke (vergunde) gebruik door inrichtingen en de nog uit te geven geluidruimte. Aan de noordzijde is vrijwel geen geluidruimte meer te vergeven, terwijl aan de zuidzijde wel nog ruimte te vergeven is. Daarnaast bevinden zich op het industrieterrein lege kavels waarvoor nog geen geluidruimte is gereserveerd. Dit betekent dat sommige inrichtingen onevenredig veel moeten investeren in geluidmaatregelen, waarvan het effect niet of nauwelijks waarneembaar zal zijn, terwijl andere inrichtingen geen beperkingen krijgen opgelegd vanuit de geluid regelgeving, en dus niet hoeven te investeren. Het e.e.a. heeft tot gevolg dat de in de beheersverordening vastgelegde geluidzone geen goede maat meer is voor de werkelijk waar te nemen geluidbelasting nabij woningen of andere geluidgevoelige bestemmingen.

Naar aanleiding van het voorgaande heeft de Gemeente Kerkrade de wens uitgesproken om de planologische situatie en het feitelijke gebruik weer beter in overeenstemming met elkaar te brengen. Voor zover dat redelijkerwijs mogelijk is moeten de bedrijven nog iets kunnen groeien, en daar waar dat niet nodig of wenselijk is kan de planologisch gereserveerde geluidruimte worden verkleind.

Figuur 30 Drie gezoneerde bedrijventerreinen

Figuur 31 Bestaande en geactualiseerde zone Dentgenbach

Autonome ontwikkelingen

- Woningbouwopgave zorgt voor verdere verdichting, meer geluidsbronnen en gevoelige functies kunnen dichter bij elkaar komen te liggen.
- Eventuele groei van het inwoneraantal zorgt voor een toename in het aantal verkeersbewegingen.
- Ontwikkelingen op bedrijventerreinen (meer logistiek).
- Elektrificatie van voertuigen zal, met name bij lagere snelheden, zorgen voor minder geluidsoverlast.
- Voor nieuwbouw gelden strengere eisen wat betreft geluidsbelasting. Bovendien zorgt betere isolatie voor een lagere geluidsbelasting binnen in de woning.

Bouwstenen voor de omgevingsvisie

- In 2024 is door het college het 'Actieplan Geluid' Vastgesteld, waarin de ambities rondom het verminderen van geluidsoverlast voor de komende 5 jaar zijn vastgelegd.
- Het huidige actieplan heeft nog een hoge plandrempel (68 dB). Het wordt overwogen deze plandrempel (stapsgewijs) te verlagen naar 45 dB. Vanuit de Omgevingswet voldoet de huidige plandrempel, hierin is namelijk een maximale geluidsbelasting van 70 dB opgenomen.
- Vanuit meerdere oogpunten (verkeersveiligheid, duurzaamheid en vitaliteit), maar zeker vanuit het oogpunt van gezondheidsklachten door geluid, kan een verlaging van de maximum snelheid naar 30 km/h op diverse plekken overwogen worden.
- Met dezelfde argumentatie kan het überhaupt ontmoedigen van autogebruik voor korte stukken overwogen worden.

8.2.5 Licht

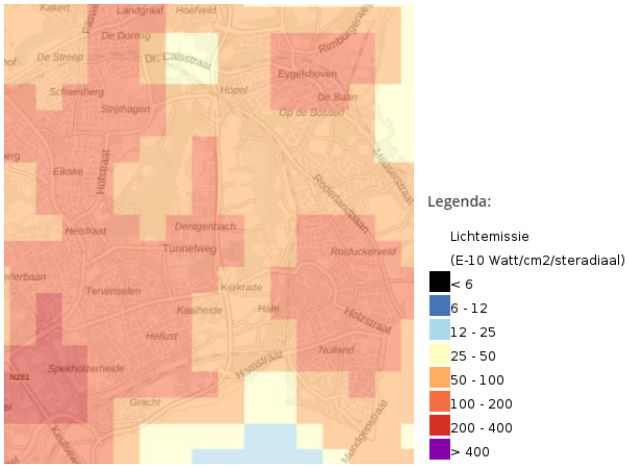
Score	
++	Lichthinder doet zich niet voor, geen klachten
+	Lichthinder doet zich voor maar en er zijn nauwelijks klachten bekend
+/-	Lichthinder leidt niet tot problemen voor mens en milieu
-	Lichthinder leidt tot problemen voor mens en milieu en er zijn meerdere klachten bekend
--	Lichthinder zorgt voor een onhoudbaar woon- en leefklimaat, veel klachten

Fase	Beoordeling	Toelichting
Huidige situatie	+	Binnen de gemeente zijn geen klachten bekend over lichthinder
Autonome ontwikkeling	+	Zal naar verwachting geen verslechtering plaatsvinden

Huidige situatie

Bewoners en dieren kunnen last hebben van licht. Vaak komt overlast door schijnwerpers tegen inbraak, kassen, lichtbakken met reclame of verlichte sportvelden. De kaart in figuur 32 toont de lichtemissie in de gemeente Kerkrade. De kaart laat zien hoeveel licht er 's nachts te zien was in 2022 als je Nederland van bovenaf bekijkt. De rode en paarse gebieden zijn erg verlicht, zwarte en blauwe gebieden zijn minder verlicht (RIVM, 2022). Door het stedelijke karakter van Kerkrade toont de kaart voornamelijk de kleuren oranje en licht rood, in vergelijking met andere steden in Nederland is dit niet opvallend. Met name in de meest verstedelijkte gebieden zoals Kerkrade-Centrum en Kerkrade-West kleur de kaart iets roder, ook de bedrijventerreinen tonen een rodere kleur. De grootste

concentratie in Kerkrade bevindt zich rondom de Rodaboulevard, dit is te verklaren door de ligging van het stadion en de vele verlichting/reclame in de omgeving. Kerkrade kent geen paarse gebieden met extreme lichthinder. Binnen de gemeente zijn geen klachten over lichthinder bekend.

Figuur 32 Lichtemissie in Kerkrade

Autonome ontwikkelingen

Kerkrade ligt niet in een omgeving waar glastuinbouw sterk aanwezig is, verdere verstedelijking zal weinig tot geen effect hebben op lichthinder t.o.v. de huidige situatie.

Bouwstenen voor de omgevingsvisie

- Er worden weinig problemen of veranderingen gezien rondom het thema lichthinder.

9 Duurzaamheid

9.1 Circulaire samenleving

Score	
++	Volledig circulaire samenleving en minder afval per inwoner dan het landelijke gemiddelde.
+	
+/-	50% Circulaire samenleving en de hoeveelheid afval per inwoner is ongeveer gelijk aan het landelijke gemiddelde.
-	
--	Volledig lineaire samenleving en de hoeveelheid afval per inwoner is lager dan het landelijke gemiddelde.

Fase	Beoordeling	Toelichting
Huidige situatie	**+/-**	Er worden al veel afvalstoffen (of: grondstoffen) gescheiden en hergebruikt, het afval per inwoner lag iets boven het landelijke gemiddelde.
Autonome ontwikkeling	**+/-**	Door wereldwijde tekorten zal het gebruik van 'virgin' grondstoffen afnemen, een circulaire samenleving brengt extra ruimteclaims met zich mee zoals een mogelijke toename aan ondergrondse afvalcontainers en ruimte voor grondstoffenopslag.

Huidige situatie
Wereldwijd verbruiken we jaarlijks meer grondstoffen dan dat de aarde voor ons kan produceren. Binnen Nederland zijn we momenteel na 3 maanden van een kalenderjaar al door de grondstoffen heen die op ons grondgebied geproduceerd kunnen worden. Daarom willen we werken aan een circulaire economie: een economie waarbij afval niet bestaat en grondstoffen zo veel mogelijk steeds hergebruikt kunnen worden. Vanuit Parkstad is er een 'Uitvoeringsprogramma Circulaire Economie' (UVP CE) opgesteld, met als belangrijkste doel om, in lijn met de landelijke doelstellingen, in 2030 50% circulair te zijn en in 2050 100%. Kerkrade neemt deel aan dit uitvoeringsprogramma.

Er worden al veel afvalstoffen (of: grondstoffen) gescheiden ingezameld, waardoor deze gerecycled kunnen worden. In de circulaire economie is recycling echter één van de lagere treden op de ladder en worden materialen of spullen bij voorkeur in hun oorspronkelijke vorm hergebruikt. Wat betreft het gescheiden inzamelen van grondstoffen lopen we als Rd4-gemeenten wel voor op wat landelijk gemiddeld is.

In 2022 is er per inwoner in Nederland gemiddeld 455 kilogram huishoudelijk afval ingezameld. Het grootste gedeelte hiervan bestaat uit restafval (afval dat je niet gescheiden kunt inleveren), gevolgd door groente- fruit- en tuinafval (gft). In Kerkrade werd in 2022 472,4 kilogram huishoudelijk afval ingezameld, dat is iets meer dan het landelijke gemiddelde (CBS 2022: Minder huishoudelijk afval per inwoner in 2022 | CBS).

De gemeente Kerkrade zelf heeft ervaring opgedaan met circulair bouwen, namelijk het project SUPERLOCAL. De ambitie van deze circulaire gebiedsontwikkeling is om de materialen van twee leegstaande hoogbouwflats te hergebruiken voor de bouw van circa 130 nieuwe woningen en de inrichting van het openbare gebied. Het project wordt gezien als een innovatieve gebiedsontwikkeling binnen Nederland en is een goed voorbeeld. Daarbij dient wel opgemerkt te worden dat het project afhankelijk was van subsidies, zonder subsidies zijn dit soort projecten onbetaalbaar.

Autonome ontwikkelingen
Door ontwikkelingen op de wereldwijde grondstoffenmarkt zal het gebruik van 'virgin' grondstoffen (grondstoffen die voor het eerst gebruikt worden) afnemen. Dit omdat de kosten hiervan (denk aan bijvoorbeeld hout, staal, olie en papier) steeds meer toe zullen nemen. Dit werkt een circulaire economie in de hand: De vraag naar grondstoffen die al een leven achter zich hebben zal hierdoor toenemen. Ook zijn er diverse richtlijnen vanuit de EU (SUP-richtlijn, het recht op reparatie, UVP's etc.) die het ontstaan van een meer circulaire economie bevorderen. Daarnaast is er vanuit consumenten steeds meer vraag naar de herkomst van producten.

Bouwstenen voor de omgevingsvisie

- Deelname aan UVP Circulaire Economie zal een boost geven, door o.a.:
    - Het oprichten van een circulair ambachtscentrum;
    - Het scholen van medewerkers van de gemeente over een circulaire economie;
    - Het focussen op zoveel mogelijk toepassen van circulaire bouw principes binnen de gemeente.
- Doelstelling om in 2030 voor 50% circulair te zijn en in 2050 100%.
- Richting 2050 zal er ooit worden gestart met omgekeerd inzamelen, door zo goed mogelijk te scheiden zal er steeds minder restafval zijn bij huishoudens. In de toekomst kan dit mogelijk zorgen voor een extra ruimteclaim, vooral in wijken war sprake is van veel laagbouw en waar weinig ondergrondse containers aanwezig zijn, zullen mogelijk meer ondergrondse containers gerealiseerd moeten worden. Het restafval zal dan niet meer opgehaald worden in de huidige minicontainers (120 of 240L).
- Een andere toekomstige ruimteclaim die kan ontstaan is extra ruimte voor materiaalopslag/opslag voor grondstoffen, deze transitie zal vooral plaatsvinden op de bedrijventerreinen en eventueel het buitengebied. Op welke termijn deze ontwikkeling zal plaatsvinden is op dit moment nog onduidelijk.

9.2 Energietransitie
De historische ontwikkeling en de geografische ligging van Kerkrade hebben gezorgd voor afwijkende kenmerken in de omgeving. Door het mijnverleden heeft Kerkrade relatief veel bedrijventerreinen en doordat Kerkrade landelijk en provinciaal gezien in een uithoek ligt is het aantal kilometers snelweg relatief laag. Dit heeft tot gevolg dat de verdeling van het energieverbruik van Kerkrade afwijkt van het landelijke gemiddelde en afwijkt van de Limburgse gemeenten. Circa 36% van het energieverbruik in Kerkrade wordt verbruikt door de industrie, terwijl dit in de regio op ca 15% ligt. Daardoor wordt Kerkrade ten opzichte van de meeste andere gemeenten relatief meer beïnvloed door autonome ontwikkelingen bij bedrijven/grootverbruikers. Het totale energieverbruik door verkeer en vervoer is met 15 % relatief laag. Daarmee resteert voor de rest van de gebouwde omgeving 49%. Regionaal gezien is dit laag, maar omdat het om bijna 50% van het verbruik gaat moet nadrukkelijk rekening gehouden worden met de autonome ontwikkelingen (bron: DASHBOARD - Energieverbruik - Kerkrade (databank.nl)).

9.2.1 Duurzaam energieverbruik

Score	
++	De verlaging van het energieverbruik is zo groot dat de energietransitie voor 2040 al afgerond wordt
+	De verlaging van het energieverbruik is ruim voldoende om een buffer op te bouwen voor de komende jaren en de energietransitie te laten slagen
+/-	De verlaging van het energieverbruik is voldoende om de energietransitie te laten slagen
-	De verlaging van het energieverbruik is onvoldoende om de energietransitie in 2040 te laten slagen
--	De verlaging van het energieverbruik is zo laag dat de energietransitie voor 2050 niet kan slagen

Fase	Beoordeling	Toelichting
Huidige situatie	++	In 2022 is 65% van de geprognotiseerde verlaging behaald. Dit is 8 jaar eerder dan gepland. Voor 2022 was 22% geprognotiseerd. Gezien voor de periode 2025-2032 een versnelling gepland is, wordt de geplande energiereductie in 2030 gehaald.
Autonome ontwikkeling	+	Aanleg van Mijnwater, inzet van Woonwijzerwinkel, bewustwording over energiebesparing en de landelijke middelen die beschikbaar worden gesteld hebben een positief effect op een duurzaam energie verbruik in Kerkrade. De financiële haalbaarheid voor particulieren is een bottleneck in Kerkrade, er bestaat een bedreiging dat de groep die onder energiearmoede valt, de verlaging van het energieverbruik niet kan bewerkstelligen.

Huidige situatie

De gemeente heeft als ambitie om in 2040 energieneutraal te zijn. Dat betekent om net zoveel energie op te wekken als er wordt gebruikt. In 2011 was het totale energieverbruik 4327 TJ. In 2022 was dit gedaald naar 3371 TJ. In 2040 dient dit tot 2855 TJ gedaald te zijn. Dit is een totale daling van 33% ten opzichte van 2011. Door in 2025-2032 extra in te zetten op ontzorgen bij woningeigenaren via de WoonWijzerWinkel en via het klussenteam wordt een aanvullende daling verwacht waardoor de geplande reductie al in 2030 gehaald kan worden. Bron (PALET, 2015).

In 2024 is Mijnwater gestart met het vergunningentraject. In dit geval de toewijzing van het zoekgebied (april 2024), aanvraag startvergunning (juli 2024) en een eerste verkenning en tracéstudie in Kerkrade voor de aanleg van een transportnet om woningen en gebouwen te verwarmen en te koelen (oktober 2024). Daarbij wordt gebruik gemaakt van een warmte- en koudenet. De oude mijngangen worden als hernieuwbare warmte- en koudebronnen hiervoor ingezet. Hiermee wordt een bijdrage geleverd aan de energietransitie en vermindering van CO2-uitstoot.

Autonome ontwikkelingen

Kerkrade profiteert vooral van de landelijke middelen die beschikbaar gesteld zijn voor de energietransitie. Deze maken de lokale ontwikkelingen grotendeels mogelijk. De ontwikkeling die voor Kerkrade de meeste negatieve impact heeft, heeft te maken met de financiële haalbaarheid. De stijging van de kosten van de grondstoffen en de technologieën zullen vooral de partijen raken die al onder de energie armoede vallen. Doordat deze groep niet mee kan ontwikkelen blijven zij nog verder achter.

- Er is een groeiend bewustzijn over het belang van energiebesparing door initiatieven. Daarnaast dragen energiecoöperaties, energiecoaches, collectieve samenwerkingen en het klussenteam bij aan het verminderen van het elektriciteitsverbruik.
- Er zijn veel landelijke middelen beschikbaar gesteld om het energieverbruik te verlagen.

- In de gebouwde omgeving wordt ingezet op energiebesparing door beter gebruik van nieuwe energie-efficiënte technologieën. Daarnaast wordt door het hergebruiken van restwarmte (warmtenetten) de energie voor het verwarmen van gebouwen beperkt.
- De industrie zet in op energiebesparing door middel van procesoptimalisatie en hergebruik van warmte.
- Er is een groeiend bewustzijn over het belang van energiebesparing door de variërende stroomprijzen en de financiële gevolgen hiervan.
- De vraag naar energie blijft stijgen door de toenemende digitalisering.
- De netcongestie zorgt voor vertragingen. Daardoor liggen ontwikkelingen stil en komen investeringen te vervallen.
- Door de afhankelijkheid van import van technologieën en grondstoffen kan de ontwikkeling en bouw vertragen. Daarnaast speelt financiële haalbaarheid daardoor een grotere vertragende rol.
- De aanleg van een warmte- en koudenet in Kerkrade-West en het stadscentrum (fase 1, verwachte aanleg 2025-2026 en exploitatie in 2027) dat in het komende decennium verder in Kerkrade zal worden uitgebreid (oostelijk deel en bedrijventerreinen in de omgeving).

9.2.2 Energie opwek

Score	
++	De hoeveelheid opgewekte energie is voldoende om de energiebehoefte van Kerkrade voor 100% voorzien en om energie te exporteren.
+	De hoeveelheid opgewekte energie is voldoende om de energietransitie te laten slagen
+/-	Met de hoeveelheid opgewekte energie kan de energiebehoefte van Kerkrade voor meer dan 67% voorzien worden.
-	De hoeveelheid opgewekte energie is onvoldoende voor 67% van de benodigde energiebehoefte van Kerkrade.
--	De hoeveelheid opgewekte energie is onvoldoende voor 33% van de benodigde energiebehoefte van Kerkrade.

Fase	Beoordeling	Toelichting
Huidige situatie	--	In 2022 is 8% van de geprognotiseerde opwek behaald. Daarmee ligt Kerkrade twee jaar achter op schema. Voor 2022 was 14% geprognotiseerd. Ondanks dat er voor de periode 2025-2032 een versnelling gepland is, wordt de geplande opwek met de huidige ontwikkelingen niet gehaald.
Autonome ontwikkeling	-	Het gebrek aan ruimte in Kerkrade, de ontwikkeling van de Einsteintelescoop en de groeiende weerstand tegen windmolens en zonnepanelenvelden hebben een negatief effect op energie opwek in Kerkrade. Zon op dak biedt mogelijkheden maar zal naar verwachting onvoldoende zijn om de verwachte 67% opwek ten opzichte van het verbruik in 2011 te halen.

Huidige situatie

De gemeente heeft als ambitie om in 2040 energieneutraal te zijn. Dat betekent om net zoveel energie op te wekken als er wordt gebruikt. Om deze ambitie te halen is eerst gekeken naar de haalbare besparing. Op deze besparing is de benodigde opwek afgestemd. Met het uitgangspunt van een daling van 33% ten opzichte van het verbruik in 2011, dient in 2040 de resterende 67% opgewekt te worden. In totaal gaat het dan om 2856 TJ. In 2022 zou 14% van de opwek gerealiseerd moeten zijn. Echter blijkt dit maar 8% te zijn. Met deze 8% ligt Kerkrade niet alleen achter op de eigen ambitie, maar ook op het aandeel dat Kerkrade voor de regio Parkstad zou behalen. Dit aandeel is verwoord in het RES-bod 1.0 dat vanuit de regio Parkstad aan het rijk gedaan is. De voornaamste reden dat Kerkrade de verwachte 14% niet gehaald heeft is de ruimtelijke beperking door de

Einsteintelescoop. Hierdoor is het niet mogelijk de geplande windmolens in Kerkrade te plaatsen (Bron: PALET, 2015). Daarnaast is Kerkrade een sterk verstedelijkte gemeente met een gebrek aan ruimte (2/3 bebouwd, 1/3 buitengebied), de druk op die beperkte ruimte wordt in de toekomst nog groter door allerlei ruimteclaims vanuit andere thema's (wonen, natuur, mobiliteit etc.). Het is de vraag of windmolens in de toekomst potentie hebben in Kerkrade.

Voor de periode 2025-2032 is een versnelling gepland als het gaat om de realisatie van lokale duurzame opwek. Door de ruimtelijke beperking zal deze versnelling wellicht niet mogelijk zijn en moet Kerkrade zich voornamelijk gaan richten op het vergrote van het aandeel "zon op dak". Om hier vanaf 2025 stappen in te kunnen zetten zijn inmiddels verschillende regionale projecten opgezet. Gelet op de landelijke prognoses voor "zon op dak" en de beperking op "wind op land" zal voor Kerkrade niet mogelijk zijn om de verwachte 67% opwek ten opzichte van het verbruik in 2011 te halen.

Impact autonome ontwikkelingen
De opwek van energie door middel van wind is in Kerkrade door de beperkingen die vanuit de provincie opgelegd is bijna niet meer mogelijk. Deze impact is voor Kerkrade zo groot dat de vastgestelde ambities voor 2040 niet haalbaar zijn.

- Er is een groeiend bewustzijn over het belang van energie-opwek door initiatieven. Daarnaast dragen energiecoöperaties, energiecoaches en collectieve samenwerkingen bij aan meer particuliere opwek.
- Het hebben van zonnepanelen wordt steeds meer als "normaal" gezien, waardoor particuliere woningeigenaren vaker overgaan tot investeringen in energieopwekkende installaties en opslag.
- Er is een groeiend bewustzijn over het belang van eigen energieproductie door de variërende stroomprijzen en de financiële gevolgen hiervan.
- Er is een groeiende weerstand tegen de aanleg van windparken en zonnevelden waardoor de groei van duurzame elektriciteitsopwekking geremd wordt of zelfs komt te vervallen.
- Door de afhankelijkheid van import van technologieën en grondstoffen kan de ontwikkeling en bouw vertragen. Daarnaast speelt financiële haalbaarheid daardoor een grotere vertragende rol bij duurzame elektriciteitsopwekking.
- De provincie heeft keuzes gemaakt die het ruimtelijk onmogelijk maken om windparken en zonnevelden te realiseren waardoor de groei van duurzame elektriciteitsopwekking in Kerkrade voor een groot deel is komen te vervallen.

Bouwstenen voor de omgevingsvisie
Om de hoeveelheid duurzame opwek toch te kunnen verhogen zal meer gebruik gemaakt moeten worden van andere ontwikkelingen. De landelijk kennis- en communicatietrajecten zullen meer aandacht moeten krijgen en de eigen communicatie moet hierop worden aangepast. Op deze wijze moeten woningeigenaren en lokale bedrijven zorgen voor lokale opwek. Organisatie zoals de WoonWijzerWinkel krijgen hierbij een belangrijke rol. Voor een groot deel van de woningeigenaren moet er sprake zijn van ontzorging. Naast ontzorging speelt de financiële haalbaarheid een grote rol. De stijging van de kosten van de grondstoffen en de technologieën zullen vooral de partijen raken die al onder de energie armoede vallen. De opwek moet daarom door middel van voorfinanciering mogelijk gemaakt worden.

Voor het project Mijnwater zullen leidingen en (ondergrondse) bouwwerken moeten worden aangelegd voor de realisatie van een warmte- en koudenet om gebouwen in Kerkrade (met name in Kerkrade-West en delen van Kerkrade-Oost) hierop aan te sluiten. Hiervoor zal ruimte moeten worden geserveerd en zal bij de (her)inrichting van de openbare ruimte en het vergroenen van de stad rekening mee moeten worden gehouden.

9.2.3 *Energie efficiëntie*

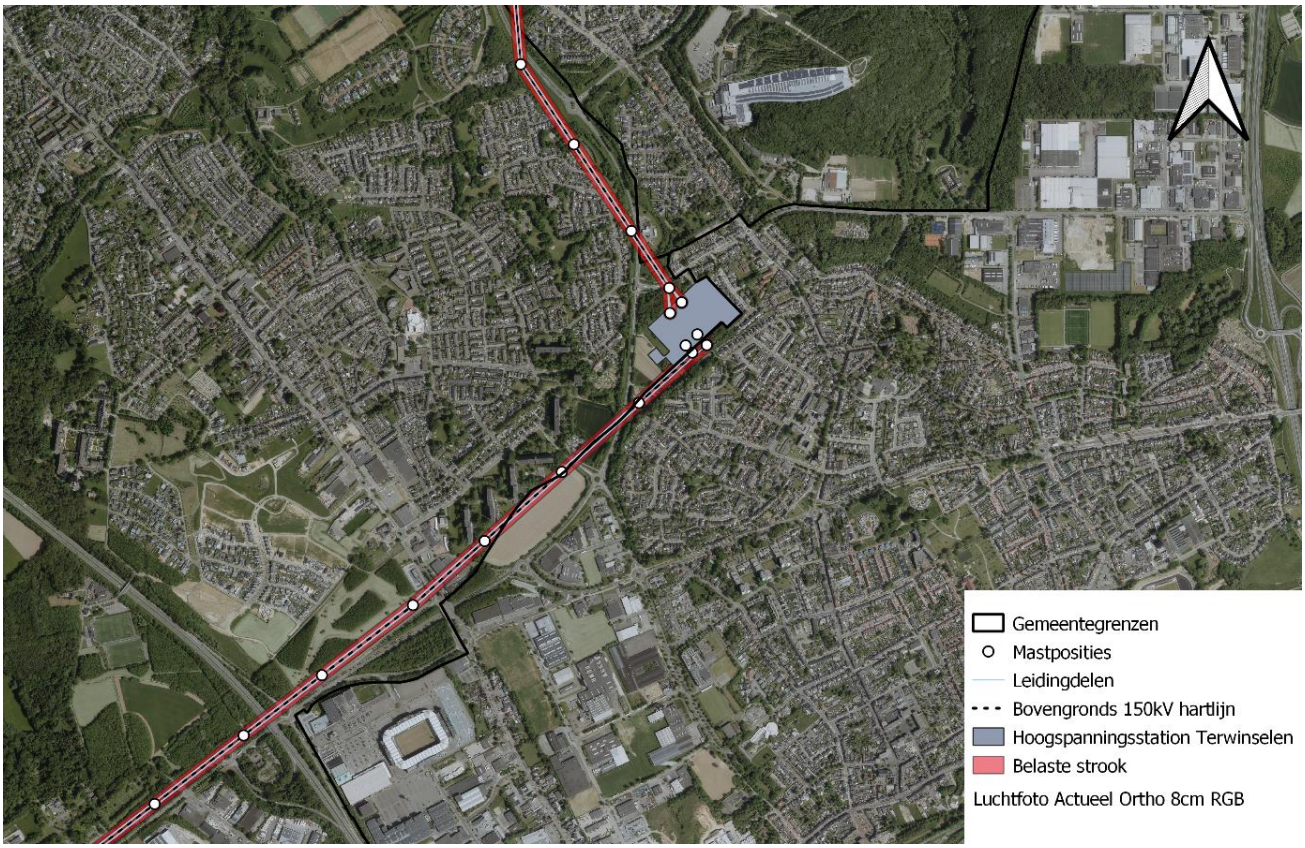
Score	
++	Elk bedrijf is aangesloten aan een smartgrid of energiehub waardoor de uitbalancering tussen verbruik en opwek optimaal is en energie resteert om woningen van energie te voorzien. Er is geen sprake van netcongestie.
+	Elk bedrijventerrein maakt deel uit van een smartgrid of energiehub waardoor de uitbalancering tussen verbruik en opwek optimaal is. Er is nauwelijks sprake van netcongestie.
+/-	Op alle industrieterreinen vindt samenwerking op het gebied van energie plaats om de uitbalancering tussen verbruik en opwek mogelijk te maken. Er is sprake van netcongestie.
-	Op enkele industrieterreinen vindt samenwerking op het gebied van energie plaatst om de uitbalancering tussen verbruik en opwek mogelijk te maken. Er is sprake van enige netcongestie.
--	Er is geen samenwerking tussen bedrijven waardoor de uitbalancering tussen verbruik en opwek onmogelijk is. Er is sprake van zware netcongestie.

Fase	Beoordeling	Toelichting
Huidige situatie	**+/-**	Bedrijven op Dentgenbach hebben akkoord gegeven om te starten met een samenwerking om opwek en verbruik met elkaar af te stemmen. Deze Pilot moet na afronding gekopieerd worden naar de andere industrieterreinen. In Kerkrade worden twee warmtenet trajecten onderzocht waarbij slim omgegaan wordt met restwarmte van bedrijven en warmte koude uitwisseling. Het efficiënt inzetten van deze energie moet ervoor zorgen dat het elektriciteitsgebruik voor warmte zo minimaal mogelijk blijft.
Autonome ontwikkeling	**+/-**	Netcongestie dwingt energiegebruikers om anders en slimmer om te gaan met energieverbruik, de uitbreiding van het energienet gaat ook gepaard met ruimteclaims in de openbare ruimte (uitbreiding trafostations).

Huidige situatie

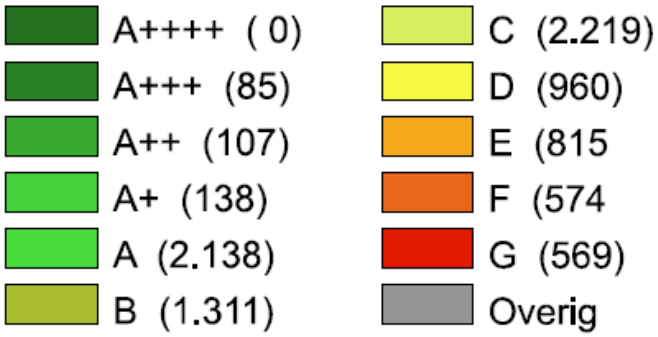
De gemeente heeft vijf grootschalige industrieterreinen die samen verantwoordelijk zijn voor 36% van het energiegebruik. Omdat het bij de bedrijven op de bedrijventerreinen veelal om grootverbruikers gaat speelt de netcongestie een grote rol. Om dit probleem tegen te kunnen gaan bij het bedrijventerrein Dentgenbach wordt een pilot gestart om de bedrijven op het gebied van energie verbruik en opwek te laten samenwerken. De gemeente wordt hierbij ondersteund door de RES Zuid-Limburg via de expertisetafel. Naast de lokale energie efficiëntie wordt gekeken naar de mogelijkheid om “over de grens” samen te werken en de energie efficiëntie op te zoeken.

Momenteel is er sprake van netcongestie, een probleem dat speelt op landelijk niveau. In Kerkrade is dit een probleem waardoor maatschappelijke functies en bedrijven in een wachtrij belanden om aangesloten te worden op het energienet. Het energienet in Kerkrade is momenteel overbelast. Binnen de gemeente bevinden zich momenteel 186 MS/LS stations (kleine traforuimtes) en net over de grens in Heerlen ligt het hoogspanningsstation Terwinselen. Het huidige energienet dient versterkt en uitgebreid te worden, een opgave waar TenneT en Enexis hard aan sleutelen, de gemeente helpt hierbij. Het hoogspanningsstation Terwinselen zal richting 2050 versterkt dienen te worden, de hartlijn naar dit station loopt precies op de grens van Kerkrade en Heerlen. De ligging van het hoogspanningsstation is afgebeeld in figuur 33. Naast de versterking van het hoogspanningsstation ligt er een opgave voor de midden- en kleine stations, zo dienen er 85 extra LS stations te worden gebouwd en 4 MS stations binnen de gemeente.

Figuur 33 Hoogspanningsstation Terwinselen

Het energielabel van de gebouwde omgeving vertelt iets over de energie efficiëntie binnen de gemeente. Figuur 34 laat het aantal gebouwen (woningen, bedrijven en utiliteitsgebouwen) met het energielabel zien. Het is echter moeilijk om uit deze cijfers conclusies te trekken omdat er een grote categorie 'overig' betreft, over deze gebouwen is het energielabel onbekend. Vaak betreffen de gebouwen met de categorie 'overig' een relatief laag energielabel. Kerkrade heeft te maken met een verouderde woningvoorraad, de opgave om gebouwen te verduurzamen is kostbaar en heeft veel tijd nodig.

Figuur 34 Energielabel gebouwen Kerkrade (2022)

Autonome ontwikkelingen

- Er is een groeiende noodzaak bij bedrijven om samen te werken door netcongestie en door nieuwe energie-efficiënte technologieën die alleen als collectief inzetbaar zijn.
- Er is veel kennis over warmtenetten en het efficiënt inzetten van warmte van bedrijven. De aanwezigheid van een bestaand warmtenet en de aanwezigheid van een bedrijf met veel restwarmte over de grens (Herzogenrath) biedt kansen voor de warmtetransitie.
- Digitalisering en automatisering (slimme meters, sensoren en kunstmatige intelligentie) wordt steeds meer ingezet om energiestromen te monitoren en te optimaliseren.
- De snelle ontwikkeling van technologieën voor duurzame energie en energiebesparing kan leiden tot een kortere levensduur van sommige apparaten.
- De aanpak van de netcongestie heeft impact op de ruimte binnen de gebouwde omgeving. Er vindt een aanvullende ruimteclaim plaats door de versnelde aanleg van de infrastructuur voor elektriciteit.
- De afhankelijkheid van import van technologieën en grondstoffen kan de ontwikkeling vertragen. Daarnaast speelt financiële haalbaarheid daardoor een grotere vertragende rol.
- De prioriteit voor grensoverschrijdend energiegebruik is laag. Er is weinig kennis en er zijn juridische beperkingen waardoor projecten niet van de grond komen.

Bouwstenen voor de omgevingsvisie

- Het “netcongestie probleem” doet zich in Kerkrade al bij meerdere bedrijven voor. Deze negatieve ontwikkeling kan omgebogen worden tot een kans, doordat de noodzaak tot samenwerking nu groter wordt. Door hierop in te zetten kan Kerkrade gebruik maken van financiële stromen voor nieuwe ontwikkelingen. Wel moet hierbij gelet worden op de wet van de remmende voorsprong.
- Kerkrade moet inzetten op een aansluiting van warmtenetten.
- Binnen de omgevingsvisie moet ruimte worden gereserveerd of rekening worden gehouden met ruimteclaims rondom energie efficiëntie: batterijopslag, energiehubs en smart grid.
- Kerkrade heeft te maken met een verouderde woningvoorraad, daarnaast hebben veel huishoudens niet de financiële middelen om hun woning energiezuinig te maken.

10 Bronnen

Bodem

- Kaart mijnbouw - **https://www.parlementairemonitor.nl/9353000/1/j9vvij5epmj1ey0/vkarg85gbbw9**
- Kaart bodemopbouw - https://www.pdok.nl/introductie/-/article/cbs-bestand-bodemgebruik-2017
- Nota bodembeheer gemeente Kerkrade - https://www.kerkrade.nl/nota-bodembeheer
- Kaart Bodemverontreiniging en sanering (2022) - https://www.atlasleefomgeving.nl/kaarten

Landbouw

- Kaart landbouw (2021) - https://www.pdok.nl/-/brp-gewaspercelen
- Oppervlakten akkerland, weiland, landbouwareaal – BGT 2024
- Interviews belangrijkste stakeholders in het buitengebied (Rolduc, Stichting Limburgs Landschap en agrariërs, 2024)

Omgevingskwaliteit (landschap, ruimtelijke kwaliteit en cultuurhistorie)

- Structuurvisie: Kerkrade, Europees en Gastvrij 2010-2022 (2011)
- Natuurlijk Kerkrade. Beleef de groene gemeente Kerkrade – Olaf op den Kamp (2021)
- Masterplan Rolduc: Springlevende Metusalem (2023)
- Monumenten Kerkrade - https://www.kerkrade.nl/monumenten

Natuur, biodiversiteit en stedelijk groen

- Natuurlijk Kerkrade. Beleef de groene gemeente Kerkrade – Olaf op den Kamp (2021)
- 3-30-300 regel – gemeentelijke Kaartviewer
- Interview met IVN Kerkrade, 2024

Hittestress en droogte

- Klimaatadaptatiestrategie Parkstad Limburg, 2022
- Klimaatatlas Parkstad (kaarten wateroverlast, hittestress en droogte), 2019
- Programma WRL - https://wachtnietopwater.nl/doet-overheid/programma-wrl/
- IPCC rapport Klimaatverandering, 2023 https://www.ipcc.ch/report/ar6/syr/
- Lokaal Hitteplan Kerkrade – 2024 https://www.kerkrade.nl/hitte
- Nederland droogteland; van waterschaarste en bodemdaling tot regentuinen en hoogwaterboerderijen, René Didde, 2021

Wateroverlast en waterkwaliteit

- Factsheets KRW Anselderbeek en Worm (4 september 2024), Informatiepunt Water, waterkwaliteitsportaal
- Integraal waterplan regio Parkstad 2019-2024, januari 2019, Arcadis
- Waterbeheerprogramma 2022-2027, 8 december 2021, Waterschap Limburg
- Klimaatatlas Parkstad (kaarten wateroverlast, hittestress en droogte), 2019 - https://parkstad.klimaatmonitor.net

Economie

- Locatus leegstandscijfers niet woningen, 2024
- Structuurvisie Ruimtelijke Economie Zuid-Limburg, 2017
- Cijfers Kerkrade aan het werk, 2023
- Prognoses bevolking en beroepsbevolking:
    - Etil/Progneff, 2023
    - ABF/Primos, 2023
    - CBS, 2023
    - Xxllnc, 2024

Onderwijs

- Parkstad in Cijfers, 2023
- Xxllnc sociaal, onderzoek naar ontwikkeling van aantal leerlingen in Kerkrade, 2024
- CBS, Opleidingsniveau 15 tot 75, 2022

Recreatie en toerisme

- Visie Toerisme Kerkrade, 2016
- Beleef Kerkrade, 2024
- Kerkrade in cijfers, 2022

Wonen

- Structuurvisie: Kerkrade, Europees en Gastvrij 2010-2022 (2011)
- Woonmonitor Kerkrade Etil, 2024
- Regionale Woonvisie Parkstad Limburg, 2023
- Lokale Woonvisie Kerkrade 2023-2028, 2023
- Woningbehoefteonderzoek Parkstad Limburg, 2024
- Onderzoek demografische ontwikkelingen Kerkrade, afdeling statistiek, 2024
    - Etil/Progneff, 2023
    - ABF/Primos, 2023
    - CBS, 2023
    - Xxllnc, 2024
- Toekomstverhaal voor Parkstad 2040/Het Nieuwe Narratief, 2024

Sociale cohesie en leefbaarheid

- Leefbaarometer 2022 - https://www.leefbaarometer.nl/home.php
- CBS Statline, afstand tot voorzieningen, 2021
- Politie NL, 2022
- Burgeronderzoek Parkstad, 2021
- GGD, onderzoek eenzaamheid, 2020

Mobiliteit

- Fietsgebruik in Kerkrade, 2024 - **https://www.sportenbewegenincijfers.nl/kaarten/fietsgebruik**
- Mobiliteitsplan, samen op weg in een gezond en bereikbaar Kerkrade, 2023
- Atlas van de auto, 2024 - Atlas van de auto | Kennisinstituut voor Mobiliteitsbeleid (kimnet.nl)
- CBS Statline, afstand tot voorzieningen, 2021

- Vattenfall, laadpalen gemeente Kerkrade, 2024

Gezondheid

- Pharos, Alles wat je moet weten over gezondheidsverschillen, 2024 - https://www.pharos.nl/weekvandegezondheidsverschillen/alles-wat-je-moet-weten-over-gezondheidsverschillen/
- Kaart speelplekken en speeltuinen - https://www.kennisbanksportenbewegen.nl/over-de-kennisbank-sport-en-bewegen
- Vie Kerkrade - https://vie-kerkrade.nl/programmalijnen/
- Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA), 2023 - https://open.overheid.nl/documenten/ronl-e8e739b2e77bf92b7bfed78d4569ae4ecbce8dac/pdf
- Integraal Zorg Akkoord (IZA), 2022 - https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2022/09/16/integraal-zorgakkoord-samen-werken-aan-gezonde-zorg
- Preventie Akkoord Zuid-Limburg, 2021-2023 - https://www.ggdzl.nl/fileadmin/files/ggdzl/Documenten/rVTV/Preventieakkoord/Regionaal-Preventieakkoord-2021-2023-def.pdf
- RIVM Stateline 2020 & CBS Statline 2020
- Gezondheidsatlas Zuid-Limburg, 2021 - https://gezondheidsatlaszl.nl/

Externe veiligheid

- Ambitiedocument Omgevingsveiligheid Kerkrade, 2022 – intern document
- Atlas Leefomgeving, externe veiligheid, 2024 - https://www.atlasleefomgeving.nl/thema/veilige-omgeving/externe-veiligheid

Lucht

- Lucht en omgevingswaarde, 2024 - https://iplo.nl/thema/lucht/lucht-omgevingswaarde/
- Atlas van de Leefomgeving, kaarten luchtkwaliteit RIVM, 2023
- Schone Lucht Akkoord (SLA), 2020

Geur

- Leefbaarometer 2020, Gezondheidsatlas 2020, CBS Statline 2017 – cijfers geurhinder

Geluid

- Atlas van de Leefomgeving, kaarten geluidshinder RIVM, 2022
- Geluidbelasting kaart Kerkrade, 2021 - https://www.kerkrade.nl/geluidsbelastingkaarten
- Actieplan Omgevingslawaai Gemeente Kerkrade, 2024 - https://www.kerkrade.nl/actieplan-omgevingslawaai

Licht

- Atlas Leefomgeving, kaarten Lichtinder, 2022 - https://www.atlasleefomgeving.nl/kaarten

Duurzaamheid

- Beleidskader PALET, 2015 - https://www.parkstad-limburg.nl/palet
- Energieverbruik, 2022- DASHBOARD - Energieverbruik - Kerkrade (databank.nl).

- Uitvoeringsprogramma Circulaire economie Parkstad, 2023 - https://www.parkstad-limburg.nl/onze-focus/duurzaamheid/circulaire-economie
- Huishoudelijke afval per inwoner CBS, 2022 - https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2023/42/minder-huishoudelijk-afval-per-inwoner-in-2022
- Energielabels gebouwen, 2022 - https://www.nationaleenergieatlas.nl/energielabels-voor-woningen
- Sheets Mijnwater project Kerkrade (masterplan, tracéstudie en verkenning Kerkrade), 2024